

XXIII Międzynarodowa i Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna

Uniwersytet Opolski
19-21 października 2023 roku

Onomastyka kulturowa

zeszyt streszczeń

Opole 2023

Spis autorów

Klaudia Abucewicz.....	4
Beata Afeltowicz.....	5
Anna Andrzejewska.....	5
Zbigniew Babik.....	6
Ans Ataol Berzin.....	7
Harald Bichlmeier.....	8
Urszula Bijak.....	9
Elżbieta Bogdanowicz.....	9
Katarzyna Burska.....	10
Kristýna Březinová, Jarmila Mádrová, Agata Reclik.....	11
Andrzej Chludziński.....	12
Lilia Citko.....	12
Jaroslav David, Martin Bartůněk.....	14
Izabela Domaciuk-Czarny.....	14
Henryk Duszyński-Karabasz.....	15
Žaneta Dvořáková.....	16
Karolina Galewska.....	16
Artur Gałkowski.....	17
Veronika Gondeková.....	19
Magdalena Graf.....	19
Paweł Graf.....	20
Halszka Górny.....	21
Ewa Horyń.....	21
Darius Ivoška.....	22
Elka Jacheva-Ulchar.....	23
Violetta Jaros.....	23
Anna Jedynak-Wypych.....	25
Tomasz Jelonek.....	25
Agnieszka Jurczyńska-Kłosok.....	26
Beata Jędrzejczak.....	27
Łukasz Karpecki.....	27
Agnieszka Kijak.....	29
Agnieszka Klimas.....	29
Marcin Kojder.....	30
Agnieszka Kołodziej.....	31
Rolandas Kregždys.....	31
Monika Kresa.....	32
Jaromír Krško.....	33
Kordian Kuczma.....	34
Ilona Kulak.....	35
Tomasz Kurdyła.....	35
Halina Kurek.....	36
Zenon Lica.....	37
Agata Łojek.....	37
Izabela Łuc.....	38
Małgorzata Magda-Czekaj.....	38
Radosław Marcinkiewicz.....	39
Iza Matusiak-Kempa.....	40
Michał Mordań.....	40

Agnieszka Myszka, Monika Kij.....	42
Alina Naruszewicz-Duchlińska.....	43
Iwona Nobis.....	43
Marta Nowak.....	44
Pavol Odaloš.....	45
Ewa Oronowicz-Kida.....	47
Liubov Ostash.....	47
Marieta Pastorková.....	48
Vladimír Patráš.....	49
Anna Piechnik.....	50
Agnieszka Piel.....	51
Julia Piotrowska.....	51
Renata Przybylska.....	52
Lidia Przymuszała, Dorota Światała-Trybek.....	52
Martina Ptáčniková.....	53
Magdalena Puda-Blokesz.....	53
Agata Reclik.....	54
Yaroslav Redkva.....	54
Artur Rejter.....	55
Katalin Reszegi.....	56
Gabriel Rožai.....	56
Elżbieta Rudnicka-Fira.....	57
Mariusz Rutkowski.....	58
Mirosława Sagan-Bielawa.....	58
Adam Siwec.....	59
Pavel Skorupa.....	60
Katarzyna Skowronek.....	61
Stanislava Spinková.....	61
Alisa Stunžaitė.....	62
Karel Střelec, Jana Hájková.....	63
Paweł Swoboda.....	64
Joanna Szczepańska.....	64
Marcin Szczepański.....	65
Anna Szczęsny.....	66
Robert Słabczyński.....	67
Pavel Štěpán.....	67
Veronika Štěpánová.....	68
Piotr Tomasik.....	69
Samuela Tomasik.....	69
Łukasz Trzeciak.....	70
Katalin Török.....	70
Vladimíra Vraiová.....	71
Justyna Walkowiak, Małgorzata Rutkiewicz-Hanczewska.....	71
Urszula Wójcik.....	72
Wojciech Włoskowicz.....	73
Ewelina Zając.....	74
Rafał Zarębski.....	74
Beata Ziajka.....	75
Martina Zirhutová.....	75
Ewa Zmuda.....	76
Christian Zschieschang.....	77

KLAUDIA ABUCEWICZ

Uniwersytet Warszawski

Religijne, kulturowe i społeczne aspekty nadawania imion na przykładzie osiemnasto- i dziewiętnastowiecznego antroponomastykonu Starych Trok

W wystąpieniu poruszę kwestię charakterystyki, głównie socjolingwistycznej, religijnych, kulturowych i społecznych motywacji nadawania imion w parafii Stare Troki. Podstawę materiałową badań stanowią imiona notowane w rzymskokatolickich księgach metrykalnych z lat 1758–1777 oraz 1808–1827. Jest to łącznie 2513 notacji imion męskich oraz 2137 imion żeńskich. Celem przeprowadzonych badań była analiza synchroniczna obydwu dwudziestoletnich okresów badawczych oraz analiza porównawcza. Wynika z niej, że najczęstsze w Starych Trokach były motywacje kalendarzowe, związane zarówno ze wspomnieniami świętych kościoła katolickiego, jak i cerkwi prawosławnej. Analiza pozwoliła zauważyć wpływ aspektów socjolingwistycznych, związanych między innymi ze statusem społecznym rodziców chrzczonego dziecka, a także z motywacją dotyczącą nadawania imion dzieciom nieślubnym. Kontekstem dla analizy socjolingwistycznej jest również przeprowadzona analiza notacji oraz motywacji wieloimiennictwa, które występuje stosunkowo często. Choć ogólna charakterystyka antroponomastykonu starotrockiego nie odbiega znacząco od innych antroponomastykonów danego okresu, to analiza motywacji imienniczych stanowi o odrębności i wyjątkowości badanego zbioru.

antroponimia, imię, pogranicze, Kresy Północno-Wschodnie, Stare Troki

Religious, Cultural, and Social Aspects of Giving Names Illustrated by the Example of the Eighteenth and Nineteenth-Century Anthroponymy of Old Trakai

In my presentation, I will address the issue of the primarily sociolinguistic characteristics, of the religious, cultural, and social motivations for giving names in the parish of Old Trakai. The research material is based on names recorded in Roman Catholic vital records from the years 1758–1777 and 1808–1827. This includes a total of 2513 notations of male names and 2137 female names. The aim of the conducted research was a synchronic analysis of both twenty-year research periods and a comparative analysis. The results show that the most common motivations in Old Trakai were calendar-related, associated with the recollections of saints from both the Catholic Church and the Orthodox Church. The analysis also revealed the influence of sociolinguistic aspects, including the social status of the parents of the baptized child, as well as the motivation for giving names to illegitimate children. The context for the sociolinguistic analysis is also provided by the analysis of the

notations and motivations for multiple naming, which occurs relatively frequently. Although the general characteristics of the Old Trakai anthroponymy do not significantly differ from other anthroponymies of the same period, the analysis of naming motivations contributes to the distinctiveness and uniqueness of the studied collection.

anthroponymy, name, borderland, Northeastern Borderlands, Old Trakai

BEATA AFELTOWICZ

Uniwersytet Szczeciński

Pochodzenie i znaczenie zachodniopomorskich urbonimów

Województwo zachodniopomorskie to jedno z szesnastu województw, położone w północno-zachodniej Polsce, utworzone w wyniku reformy administracyjnej w 1999 roku. Na jego obszarze znajduje się 66 ośrodków miejskich. Ich nazwy są związane z historią tego regionu. Większość urbonimów powstała w czasach, kiedy obszar Pomorza Zachodniego zamieszkiwali Słowianie. Nieliczne miasta zostały założone przez kolonistów niemieckich, którzy nadali im niemieckie nazwy. Po 1945 roku terytorium Pomorza Zachodniego zostało przyznane Polsce. Powstała zatem potrzeba reslawizacji nazw słowiańskich oraz nadania nazw polskich miastom założonym przez ludność niemiecką. W referacie przedstawię pochodzenie 66 urbonimów województwa zachodniopomorskiego oraz przedstawię ich klasyfikację semantyczną.

toponimia, urbonimia, województwo zachodniopomorskie

The Origin and Meaning of West Pomeranian Urbanonyms

The West Pomeranian Province is one of the sixteen Polish provinces, located in northwestern Poland, established as a result of the administrative reform in 1999. There are 66 urban centers within its territory. Their names are linked to the history of this region. The majority of urbanonyms originated during the times when the area of West Pomerania was inhabited by Slavs. A few cities were founded by German colonists who gave them German names. After 1945, the territory of West Pomerania was granted to Poland, leading to the need to reslavize Slavic names and assign Polish names to cities founded by the German population. In the presentation, I will present the origins of the 66 urbanonyms in the West Pomeranian Province and classify them semantically.

toponymy, urbonymy, West Pomeranian Province

ANNA ANDRZEJEWSKA

Uniwersytet Opolski

Analiza porównawcza tytułów podręczników do nauki języka hiszpańskiego i języka polskiego jako obcego

Tytuł podręcznika do nauki języka obcego to pozornie niewielki i mało interesujący element tekstu, który w sytuacji realnego obcowania z książką staje się pomostem między uczącym się a tekstem podręcznika (Uździcka 2007). Dodatkowo pełni on wiele funkcji – od informacyjnej, przez emotywną do fatycznej. W tytułach pojawiają się także metafory pojęciowe (Lakoff, Johnson 1980), rozumiane jako nośniki znaczenia, a także narzędzia myślenia oraz działania, które ukazują spojrzenie na proces uczenia się. Analiza tytułów ma charakter porównawczy, tj. przebadano 55 tytułów podręczników do języka hiszpańskiego jako obcego i tyle samo do języka polskiego jako obcego. We wnioskach uwzględniono zatem aspekty kulturowe, co stanowi próbę znalezienia przyczyn różnic i podobieństw między nimi. Przedstawiona analiza obejmuje formalno-funkcjonalną charakterystykę struktury tytułów, w której przebadane jednostki zostały pogrupowane według kryteriów analizy formalnej oraz typów semantycznych.

ideonimy, onomastyka kulturowa, glottodydaktyka, metafory pojęciowe

A Comparative Analysis of the Titles of Textbooks for Learning Spanish and Polish as a Foreign Language

The title of a textbook for learning a foreign language is a seemingly small and uninteresting element of the text, which, in a situation of real contact with the book, becomes a bridge between the learner and the text of the textbook (Uździcka 2007). Additionally, it serves many functions – from informational, through emotive to phatic. The titles also include conceptual metaphors (Lakoff, Johnson 1980), understood as carriers of meaning, as well as tools of thinking and action that show a view of the learning process. The analysis of the titles is comparative, i.e. 55 titles of textbooks for Spanish as a foreign language and the same number for Polish as a foreign language were examined. The conclusions therefore take into account cultural aspects, which is an attempt to find the causes of differences and similarities between them. The presented analysis covers the formal and functional characteristics of the title structure, in which the examined units were grouped according to the criteria of formal analysis and semantic types.

ideonyms, cultural onomastics, glottodidactics, conceptual metaphors

ZBIGNIEW BABIK
Uniwersytet Jagielloński

Baza danych Geneteka w badaniach nowszych nazw geograficznych podejrzewanych o motywację odantroponimiczną

Geneteka jest internetową bazą danych tworzoną przez skupionych wokół Polskiego Towarzystwa Genealogicznego entuzjastów tradycyjnej genealogii. Baza zawiera kilkaset tysięcy nie zawsze filologicznie spolegliwych (błędne lub wątpliwe odczyty) przekazów nazwisk, nie tylko z terenów dzisiejszej Polski, ale i terenów poza wschodnią granicą, wypisanych z ksiąg urodzeń, ślubów i zgonów parafii różnych wyznań sięgających XVI?–XVII w. Dominuje jednak materiał dziewiętnastowieczny. Lokalizacja doprowadzona jest do poziomu parafii lub nawet miejscowości. Baza ta, odkrywana dopiero przez onomastów, wypełnia lukę w znajomości historycznego (nowożytnego) nazewnictwa osobowego, stanowiąc już poważną konkurencję dla największych zbiorów antroponimów polskich w postaci zbliżonych do pełności wykazów nazwisk końca XX w. czy aktualnej bazy PESEL. Celem referatu jest przetestowanie przydatności aktualnej postaci tego zbioru w badaniach nad odantroponimicznym komponentem nowszych warstw nazewnictwa geograficznego. Oparto się na szczególnie uciążliwym etymologicznie, a podejrzewanym o pochodzenie odosobowe nowszym komponencie mikro- i anojkonimicznym zawartym w publikowanych i niepublikowanych tomikach powiatowych „Urzędowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych”. Wstępne badania i sondáže pozwalają na wniosek o dużej przydatności Geneteki jako źródła potwierdzeń istnienia nazwisk wymarłych przed końcem XX w., natomiast pozostaje ona wciąż mało przydatna jako narzędzie rzeczywistego urealniania tej kategorii objaśnień nazw geograficznych w postaci precyzyjnej korelacji lokalizacji nazwy geograficznej i motywującego antroponimu.

Geneteka, historyczne nazwiska polskie, nazwy geograficzne pochodzące od antroponimów

The Geneteka Database in Research on Recent Geographical Names Suspected of Anthroponymic Motivation

Geneteka is an online database created by enthusiasts of traditional genealogy gathered around the Polish Genealogical Society. The database contains several hundred thousand, not always philologically reliable (incorrect or doubtful readings), records of surnames, not only from the territories of present-day Poland but also from areas beyond the eastern border. These records are transcribed from birth, marriage, and death registers of parishes of various denominations dating back to the 16th–17th centuries. However, the predominant material is from the 19th century. The

geographical location is specified down to the level of the parish or even the locality. This database, only recently discovered by onomasts, fills a gap in the understanding of historical (modern) personal nomenclature, already posing a serious competition to the largest collections of Polish anthroponyms, such as those found in almost complete lists of surnames from the end of the 20th century or the current PESEL database. The aim of the presentation is to test the usefulness of the current form of this collection in researching the anthroponymic component of more recent layers of geographical nomenclature. It is based on a particularly challenging etymologically and suspected non-personal origin, namely the micro- and ananthroponymic component contained in published and unpublished local district volumes of „Official Names of Places and Physiographic Objects”. Preliminary research and surveys allow us to conclude that Geneteka is highly useful as a source confirming the existence of surnames that have become extinct before the end of the 20th century. However, it remains somewhat limited as a tool for real-world validation of this category of geographical name explanations in the form of precise correlation between the geographical name’s location and the motivating anthroponym.

Geneteka, historical Polish surnames, geographical names derived from anthroponyms

ANS ATAOL BERZIN

Rzeżycka Akademia Technologiczna

Nacisk językowy na przykładzie prepozycji

Od czasu pojawienia się nazwy „Ukraina” (albo „Wkraina») w języku ukraińskim, rosyjskim i w innych językach słowiańskich była ona głównie używana z przyimkiem „na” (który oczywiście jest związany z pierwotnym znaczeniem tego słowa), chociaż w języku ukraińskim występują przypadki użycia równoległego z przyimkiem „w” (nawet w tekstach tych samych autorów). W latach 30. XX wieku pod zaborami zaczęła się kampania wzywająca do powszechnego użycia przyimka „w” w języku ukraińskim. Na początku lat 90., po przywróceniu niepodległości Ukrainy, dyskusja z nową energią toczyła się już w samym państwie i zaowocowała decyzją o oficjalnym przyjęciu przyimka „w” w języku ukraińskim. Następnie, przede wszystkim dlatego, że rosyjski jest językiem ojczystym dla dużej części populacji Ukrainy (a swobodnie w nim mówi zdecydowana większość), a także biorąc pod uwagę silne powiązania historyczne i społeczne między Ukraińcami i niektórymi innymi narodami słowiańskimi (Polakami, Białorusinami, Słowakami, Czechami, Rusinami), część ludności Ukrainy rozpoczęła agresywny atak na wspomniane języki słowiańskie. Ta presja okazała się dość produktywna: w języku rosyjskim użycie przyimków „na” i „w” de facto stało się znakiem

wyznaczenia poglądów politycznych, a w języku polskim, po wrzawie podniesionej przez ukraińskich uchodźców, oficjalnie pozwolono używać przyimka „w”. W referacie przeanalizujemy te pytania, omówimy zasadność i dopuszczalność takich procesów i precedensów, ich potencjalne konsekwencje, a także to, do czego takie praktyki mogą ogólnie prowadzić w zakresie przepisów językowych.

w, na, prepozycja, Ukraina, Łotwa

Linguistic Pressure Illustrated by the Example of Prepositions

Since the appearance of the name „Ukraine” (or „Wkraina”) in the Ukrainian, Russian and other Slavic languages, it has mainly been used with the preposition „on” (which is, of course, related to its original meaning), although in the Ukrainian language there are cases of parallel usage with the preposition „in” (even in texts by the same authors). In the 1930s, under foreign rule, a campaign began for the widespread use of the preposition „in” in the Ukrainian language. In the early 1990s, after the restoration of Ukraine’s independence, the invigorated discussion was already taking place within the country and resulted in the decision to officially use the preposition „in” in the Ukrainian language. Subsequently, primarily because Russian is the native language for a large part of Ukraine’s population (and a significant majority of them are fluent in it), and also considering the strong historical and social ties between Ukrainians and some other Slavic nations (Poles, Belarusians, Slovaks, Czechs, Rusyns), a part of Ukraine’s population began an aggressive pressure on the aforementioned Slavic languages. This pressure proved to be quite productive: in the Russian language, the use of the prepositions „on” and „in” de facto became a marker of political views, and in Polish, after the uproar raised by Ukrainian refugees, the use of the preposition „in” is now officially allowed. In the presentation, we will analyze these questions, discuss the legitimacy and permissibility of such processes and precedents, their potential consequences, and what such practices might generally lead to in terms of language regulations.

in, on, preposition, Ukraine, Latvia

HARALD BICHLMEIER

Saksońska Akademia Nauk i Humanistyki w Lipsku / Uniwersytet Marcina Lutra w Halle i Wittenberdze / Uniwersytet Ruprechta-Karlsa w Heidelbergu

O słowiańskim osadnictwie w północno-wschodniej Bawarii

Północno-wschodnia Bawaria była w średniowieczu strefą kontaktu kulturowego: użytkownicy języków zachodniosłowiańskich mieli kontakt z użytkownikami odmian staro-wysoko-niemieckich. Jednak źródła pisane dotyczące słowiańskiego charakteru osadników z północno-wschodniej Bawarii

są rzadkie. Słowianie prawie w ogóle nie są bezpośrednio wymieniani w średniowieczu na tym obszarze, jedynie od czasu do czasu źródła wspominają o zakładaniu kościołów wspierających chrystianizację Słowian. Głównym źródłem świadczącym o ich obecności są hydronimy i toponimy regionu, natomiast słowiańskich nazw osobowych jest potwierdzonych tylko kilka. Ponieważ dość dobrze znamy względną chronologię zjawisk fonetycznych w językach słowiańskich i niemieckich w średniowieczu, często możemy z dość dużą pewnością stwierdzić, kiedy dana nazwa słowiańska została zaadaptowana do języka niemieckiego w odniesieniu do zmian fonetycznych, które można również datować bezwzględnie. Słowianie zadomowili się w okolicach roku 600 n.e. w Czechach i na ziemiach łużyckich, a do północno-wschodniej Bawarii trafili nieco później. Podczas gdy wcześniej uważano, że imigracja nastąpiła już w VII wieku, onomastyka raczej wskazuje, że prawdopodobnie nie miało to miejsca przed VIII wiekiem. Integracja słowiańskich imion w języku niemieckim kończy się w XI wieku, nie ma form, które musiałyby zostać zintegrowane po 1100 roku. Oznacza to, że w okolicach 1100 roku język słowiański w północno-wschodniej Bawarii przestał istnieć. Język słowiański w Bawarii nie jest odrębnym językiem słowiańskim. W większej części (w Górnej Frankonii) jest to rozszerzenie górnołużyckiego kontinuum dialektalnego, tylko w mniejszym obszarze na południowym wschodzie (w Górnym Palatynacie) jest to kontynuacja czeskiego kontinuum dialektalnego. Ostatnio pojawiły się próby podawania niemieckich etymologii dla wielu nazw miejscowych na zachodnich obrzeżach obszarów tradycyjnie uważanych za słowiańskie. Można jednak pokazać, że praktycznie wszystkie te niemieckie etymologie są albo nieuzasadnione, albo mniej prawdopodobne niż słowiańskie, maksymalnie o około 10% z nich można powiedzieć, że dorównują słowiańskim lub je przewyższają.

Słowiańska Bawaria, słowiańskie toponimy, słowiańskie hydronimy, słowiańska fonologia historyczna, niemiecka fonologia historyczna

On the Slavic Settlement of North-Eastern Bavaria

In the Middle Ages, North-Eastern Bavaria was a zone of cultural contact: speakers of West Slavic languages came in contact with speakers of Old High German varieties. Written sources on the slavicity of the settlers of North-Eastern Bavaria are scarce, however. Slavs are hardly ever mentioned directly in this area in the Middle Ages, only from time to time sources mention the foundations of churches to support the christianization of the Slavs. The main source proving their presence are the hydronyms and toponyms of the region, while only a few Slavic personal names are attested. As we are quite well informed about the relative chronology of sound-laws in Slavic and German languages in the Middle Ages, we can often quite confidently say when a certain Slavic name was integrated into German with reference to those sound changes which can be dated also absolutely. Slavs were firmly established around 600 CE in Bohemia and the Sorbian lands, and they entered North-Eastern Bavaria

somewhat later. While it has been thought formerly that the immigration happened already in the 7th century, onomastics shows that it probably did not happen before the 8th century. The integration of Slavic names into German comes to its end in the 11th century, there are no forms integrated after 1100. This implies that around 1100 the Slavic language in North-Eastern Bavaria ceased to exist. The Slavic language in Bavaria is not a separate Slavic language. In the greater parts (in Upper Franconia) it is the extension of the Upper Sorbian dialectal continuum, only in a smaller area in its South-East (in the Upper Palatinate) it is the continuation of the Czech dialectal continuum. Lately there have been attempts to give German etymologies for a number of toponyms at the Western fringes of the areas traditionally regarded as Slavic. It can be shown, however, that practically all these German etymologies are either unfounded or at least have minor explanatory power compared to the Slavic ones, a maximum of ca. 10% of them can be said to be on the same level as the Slavic ones or superior to them.

Bavaria Slavica, Slavic toponyms, Slavic hydronyms, Slavic historical phonology, German historical phonology

URSZULA BIJAK

Instytut Języka Polskiego, Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie

Żydzi i pamięć o nich w toponimii Polski

Przedmiotem referatu są nazwy miejscowe, terenowe i wodne z obszaru Polski motywowane podstawą Żyd i innymi leksemami związanymi z kulturą żydowską (np. kirkut). Materiał współczesny wyekscerpowano z Państwowego Rejestru Nazw Geograficznych, a historyczny ze słownika Nazwy miejscowe Polski i Elektronicznego słownika hydronimów Polski. Zaprezentowana zostanie klasyfikacja motywacyjna toponimów, ich chronologia i geografia, a nazwy polskie skonfrontowane będą z anojkonimami czeskimi. W badaniach wykorzystane zostaną koncepcje lingwistyki kulturowej, międzykulturowej oraz lingwistyki pamięci.

nazwy geograficzne, Żydzi, „nośniki pamięci”

Jews and the Memory of them in the Toponymy of Poland

The subject of the presentation is local, territorial, and water names from the area of Poland motivated by the base „Żyd” (Jew) and other lexemes related to Jewish culture (e.g., „kirkut”). The contemporary material was extracted from the State Register of Geographical Names, while the historical material comes from the Dictionary of Polish Place Names and the Electronic Dictionary of

Polish Hydronyms. The motivational classification of toponyms, their chronology and geography will be presented, and Polish names will be compared with Czech onyms. The research will make use of concepts from cultural and intercultural linguistics, as well as linguistic memory.

geographical names, Jews, „carriers of memory”

ELŻBIETA BOGDANOWICZ

Uniwersytet w Białymstoku

Wielokulturowy charakter antroponii w powieści „Silva rerum” Kristiny Sabaliauskaitė

Przedmiot opisu w referacie stanowi nazewnictwo osobowe (głównie imiona i nazwiska) w czterotomowym cyklu powieściowym „Silva rerum” Kristiny Sabaliauskaitė, który opowiada o losach związanego z Wilnem litewskiego, polskojęzycznego rodu szlacheckiego Narwojszów. Fabuła utworu osadzona jest na pograniczu polsko-litewskim w XVII-XVIII wieku, tj. w okresie funkcjonowania na tym terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów (składającej się z Korony Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego) – państwa powstałego w 1569 roku na mocy unii lubelskiej, które przestało ostatecznie istnieć w wyniku traktatów rozbiorowych w 1795 roku. Analizowany zasób antroponiów odznacza się niepowtarzalnym kolorytem, ukształtowanym w warunkach współistnienia wielu narodów, kultur, języków, religii. Nazwy te identyfikują Polaków, Litwinów, Rusinów (później Białorusinów i Rosjan), a także Żydów i Niemców, czyli wieloetniczną wspólnotę zamieszkującą przedstawione w powieści tereny, w głównej mierze Wilno. Antroponimy zawarte w utworze odnoszą się zarówno do bohaterów fikcyjnych, jak i autentycznych. Stanowią swoiste etykiety informujące o określonej przynależności etnicznej postaci, występujących na kartach poszczególnych tomów. I w konsekwencji tworzą genetycznie i kulturowo niejednorodną, oryginalną warstwę antroponiczną powieści.

onomastyka literacka, antroponomia, pogranicze polsko-litewskie, wielokulturowość

The Multicultural Nature of Anthroponymy in the Novel „Silva Rerum” by Kristina Sabaliauskaitė

The subject of the presentation is personal nomenclature (mainly first names and surnames) in the four-volume novel cycle „Silva rerum” by Kristina Sabaliauskaitė, which tells the story of the Lithuanian-Polish-speaking noble family Narwojsz, associated with Vilnius. The plot of the work is set on the Polish-Lithuanian border in the 17th-18th centuries, i.e., during the period of the Polish-Lithuanian Commonwealth (composed of the Crown of the Kingdom of Poland and the Grand Duchy

of Lithuania) – a state formed in 1569 by the Union of Lublin, which ceased to exist as a result of the partitions in 1795. The analyzed corpus of anthroponyms is characterized by a unique colour palette, shaped in the conditions of coexistence of multiple nations, cultures, languages, and religions. These names identify Poles, Lithuanians, Ruthenians (later Belarusians and Russians), as well as Jews and Germans, constituting a multiethnic community inhabiting the territories depicted in the novel, primarily Vilnius. The anthroponyms contained in the work pertain to both fictional and authentic characters. They serve as distinct labels informing about the specific ethnic affiliation of the individuals appearing in the pages of each volume. Consequently, they form a genetically and culturally heterogeneous, original anthroponymic layer of the novel.

literary onomastics, anthroponymy, Polish-Lithuanian borderland, multiculturalism

KATARZYNA BURSKA

Uniwersytet Łódzki

Nazwy telewizyjnych programów sportowych z komponentem wartościującym

Choć współcześnie medionimy stoją w centrum zainteresowań coraz liczniejszych onomastów, to nazwy programów sportowych nie doczekały się zbyt wielu opracowań. Celem wystąpienia jest przyjrzenie się mechanizmom tworzenia wspomnianych nazw, ze szczególnym uwzględnieniem tych onimów, które zawierają komponent wartościujący. Podstawę badawczą stanowią nazwy programów telewizyjnych o tematyce sportowej emitowanych na antenie stacji Canal+ Sport. W zgromadzonym materiale wyróżniono kilka grup nazw z członami nacechowanymi aksjologicznie. Po pierwsze – wartościujące wprost: nazwy z wyrazami prymarnie i wtórnie wartościującymi (np. „LaLiga Top Goals”, „1 na 1 Ekstra”, „Superpiątek”), nazwy ze stałymi połączeniami wyrazowymi o charakterze wartościującym (np. „Jej Wysokość Premier League”, „Na fali i pod prąd”, „Czarny charakter”). Po drugie – wartościujące pośrednio: nazwy z członem nawiązującym do nazwy stacji i jednocześnie wartościującym (np. „Basket+”, „Sport+”, „LaLiga+”), nazwy wzbudzające pozytywne/negatywne konotacje poprzez odniesienie do rzeczywistości pozajęzykowej (np. „Piłkarze na podsłuchu”, „Zostań w domu z LaLiga”, „Wysoki pressing”). Istotne będzie także zbadanie zależności między nazwą programu a jego opisem zamieszczanym na stronach internetowych zawierających ramowe programy telewizyjne omawianej stacji.

medionim, nazwy programów telewizyjnych, aksjologia, sport, wartościowanie

Names of Television Sports Programs with an Evaluative Component

Although medionyms are currently at the center of interest for an increasing number of onomasts, the names of sports programs have not received too many analyses. The aim of this presentation is to examine the mechanisms of creating these names, with particular emphasis on onyms that contain an evaluative component. The research foundation consists of the names of sports-themed television programs broadcast on Canal+ Sport channel. In the gathered material, several groups of names with axiologically charged components have been identified. Firstly, directly evaluative names: names with primarily and secondarily evaluative words (e.g., „LaLiga Top Goals,” „1 na 1 Ekstra,” „Superpiątek”), names with fixed word combinations of an evaluative nature (e.g., „Jej Wysokość Premier League,” „Na fali i pod prąd,” „Czarny charakter”). Secondly, indirectly evaluative names: names with a component that refers to the station’s name while also being evaluative (e.g., „Basket+,” „Sport+,” „LaLiga+”), names evoking positive/negative connotations through reference to extralinguistic reality (e.g., „Piłkarze na podsłuchu,” „Zostań w domu z LaLiga,” „Wysoki pressing”). It will also be important to examine the relationship between the program name and its description on websites that feature the channel’s TV schedules.

medionym, television program names, axiology, sports, valuation

KRISTÝNA BŘEZINOVÁ

JARMILA MÁDROVÁ

AGATA RECLIK

Uniwersytet Ostrawski

Czeskie imiona ostatnich trzech dekad przez pryzmat Czeskiego Korpusu Narodowego

W niniejszym artykule przyjrzymy się najczęściej występującym czeskim imionom z perspektywy czasowej (1993–2018). Analizowany materiał (dziesięć najczęściej występujących żeńskich i męskich imion w latach 1993, 1998, 2003, 2008, 2013, 2018) pochodzi z danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Republiki Czeskiej. Uzyskany zbiór antroponimów będzie również poddany analizie kolokacji za pomocą Czeskiego Korpusu Narodowego SYN, wersja 11. Naszym celem jest 1) analiza kontekstu społeczno-kulturowego związanego z najczęściej występującymi antroponimami, 2) na

podstawie porównania kolokacji formy podstawowej oraz formy hipokorystycznej danego imienia, chcemy zbadać, w jakich obszarach tematycznych czeskiej publicystyki używane są poszczególne formy.

antroponimy, język czeski, Czeski Korpus Narodowy, kolokacje, analiza kwantytatywna

Czech Names in the Past Three Decades through the lens of the Czech National Corpus

In this article, we will examine the most frequently occurring Czech names from a temporal perspective (1993–2018). The analyzed material (the ten most common male and female names in the years 1993, 1998, 2003, 2008, 2013, 2018) is sourced from the data of the Ministry of the Interior of the Czech Republic. The obtained collection of anthroponyms will also undergo collocation analysis using the Czech National Corpus SYN, version 11. Our goals are: 1) to analyze the socio-cultural context associated with the most frequent anthroponyms, 2) by comparing collocations of the base form and the diminutive form of a given name, we aim to examine the thematic areas in Czech journalism where these forms are used.

anthroponyms, Czech language, Czech National Corpus, collocations, quantitative analysis

ANDRZEJ CHLUDZIŃSKI

Wydawnictwo JASNE

Odzawodowe nazwy osobowe w „Liber beneficiorum domus Corone Marie prope Rugenwold (1406–1528)” i ich współczesne kontynuacje

Przedstawiony materiał pochodzi ze źródłowej edycji „Liber beneficiorum Domus Corone Marie prope Rugenwold (1406–1528)” („Księga dóbr Domu Korony Maryi niedaleko Darłowa (1406–1528)”), wydanej przez Hugona Lemckiego (1919). W artykule zebrałem antroponimy dotyczące kilkudziesięciu osób, a utworzone od nazw zawodów i funkcji. Wiele z tych profesji dzisiaj już nie istnieje lub jest w zaniku, np. konwisarz, bednarz czy szewc. Niektóre z omawianych antroponimów mają typową formę łacińską (w tym języku jest cały dokument), a inne występują w formie niemieckiej, widoczny jest także wpływ dialektu średnio-dolno-niemieckiego (używanego wówczas na Pomorzu). Sporadycznie zdarzają się nazwy o genezie polskiej. Zbadanie współczesnej kontynuacji pokazało, że tylko kilka nazw osobowych z tego zasobu jest dziś używanych w Niemczech i – w mniejszym stopniu – w Polsce.

księga dóbr klasztornych, odzawodowe nazwy osobowe, średniowiecze, kontynuacja

Personal Names Deriving from Occupations in the „Liber Beneficiorum Domus Corone Marie prope Rugenwold (1406–1528)” and their Contemporary Continuations

The presented material comes from the source edition „Liber Beneficiorum Domus Corone Marie prope Rugenwold (1406–1528)” („Book of the Estates of the House of the Crown of Mary near Darłowo (1406–1528)”), edited by Hugo Lemcke (1919). In the article, I have collected anthroponyms related to several individuals, derived from names of occupations and functions. Many of these occupations no longer exist today or are in decline, such as „konwisarz” (wine steward), „bednarz” (cooper), or „szewc” (shoemaker). Some of the discussed anthroponyms have a typical Latin form (as the document is entirely in Latin), while others appear in a German form, and the influence of the Middle Low German dialect (used in Pomerania at that time) is evident. Occasionally, names of Polish origin also appear. The study of contemporary continuations revealed that only a few personal names from this collection are still in use today in Germany and, to a lesser extent, in Poland.

book of monastery estates, personal names deriving from occupations, Middle Ages, continuation

LILIA CITKO

Uniwersytet w Białymstoku

Słowiańsko-bałtyckie paralele semantyczne w podlaskiej mikrotoponimii

Ukształtowana historycznie w wyniku kontaktu i przenikania się systemów językowych: polskiego, białoruskiego, ukraińskiego i litewskiego onimia Podlasia dokumentuje wiele nazw terenowych o proveniencji zarówno słowiańskiej, jak i bałtyckiej. Przedmiotem uwagi w referacie są podlaskie mikrotoponimy motywowane apelatywami geograficznymi oznaczającymi tereny bagienne, podmokłe, błotniste. Słowiańskie nazwy typu Bagno, Błota, Bród, Brody, Smugi, Hrud i in. mają swoje semantyczne paralele w nazwach o genezie bałtyckiej typu Brosta, Piewnie, Rejst, Rojstra, Rojstro, Łanka, Łenki i in., co może świadczyć o swoistej symetrii w sposobie konceptualizacji otaczającej rzeczywistości (środowiska przyrodniczego) przez etnosy uczestniczące w procesach kolonizowania regionu

apelatyw geograficzny, mikrotoponim, paralele słowiańsko-bałtyckie

Slavic-Baltic Semantic Parallels in Microtoponymy of the Podlasie Region

Historically shaped as a result of contact and mutual influence of language systems such as Polish, Belarusian, Ukrainian, and Lithuanian, the onomastics of Podlasie documents numerous place names with both Slavic and Baltic origins. The focus of the presentation is on Podlasie microtoponyms

motivated by geographic appellatives referring to marshy and swampy areas. Slavic names like Bagno, Błota, Bród, Brody, Smugi, Hrud, and others have their semantic parallels in Baltic-derived names like Brosta, Piewnie, Rejst, Rojstra, Rojstro, Łanka, Łenki, and more. This could suggest a certain symmetry in the way the surrounding reality (natural environment) is conceptualized by ethnic groups participating in the colonization processes of the region.

geographic appellative, microtoponym, Slavic-Baltic parallels

JAROSLAV DAVID

Uniwersytet Ostrawski

MARTIN BARTŮŇEK

Uniwersytet Jana Evangelisty Purkyně w Ústí nad Labem

Regiony w perspektywie analizy korpusowej

Celem artykułu jest ukazanie wykorzystania badań nad regionami jako przecięcia trzech podejść dyscyplinarnych: geografii, lingwistyki i przede wszystkim onomastyki. Punktem wyjścia badania jest definicja regionu w świetle analizy korpusowej. Reprezentują ją kolokacje skoncentrowane na nazwach własnych powiązanych z rzeczownikami „region”, „kraj” (prowincja) i „oblast” (obszar), które są w podobnej formie używane w tekstach. W kontekście istnienia tradycyjnych i nowo utworzonych regionów ad hoc, takich jak euroregiony i mikroregiony, następną analizą skupia się na częstości i analizie kolokacji tradycyjnych nazw własnych regionów. Badane nazwy regionów pochodzą z Atlasu Etnograficznego Czech, Moraw i Śląska IV (2004). Celem badania jest ukazanie obecnej percepcji regionów. Analiza opiera się na danych z Czeskiego Korpusu Narodowego SYN, wersja 11.

region, choronim, analiza korpusowa

Regions in the Corpus Analysis Perspective

The aim of the paper is to show the use of the region research as the intersection of three discipline approaches: geography, linguistics, and mostly onomastics. The starting point of the research is the definition of region that is examined in light of the corpus analysis. It is represented by the collocation analysis focused on proper names connected with the nouns „region“, „kraj” (province), and „oblast” (area), that are used in a similar form in texts. In the context of the existence of traditional and newly ad hoc established regions, e.g., Euroregions and microregions, the following

analysis is concentrated on the frequency and collocation analysis of the traditional proper names of regions. The examined region names are taken from the Ethnographical Atlas of Bohemia, Moravia and Silesia IV (2004). The goal of the research is to show the current perception of the regions. The analysis is based on data from the Czech SYN National Corpus, version 11.

region, choronym, corpus analysis

IZABELA DOMACIUK-CZARNY

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

„A później będzie płacz...”. Tytuły wiadomości w e-mail marketingu jako przykłady tekstów perswazyjnych

Referat przedstawia analizę tytułów wiadomości marketingowych, pełniących rozmaite funkcje z dominującą funkcją perswazyjną (podobnie jak w reklamie). Materiał badawczy stanowi ponad 300 tytułów wiadomości mających różnych nadawców: szkoleniowców, trenerów biznesu, autorów książek, e-booków, kursów biznesowych, stron internetowych, znawców social mediów itp. Oprócz analizy poszczególnych funkcji tytułów, referat zawiera opis struktury tych krótkich tekstów oraz wnioski z badania różnorodnych stylów wiadomości kierowanych do określonych grup docelowych.

funkcje tytułów, język biznesu, e-mail marketing

„And Then Come the Tears...”. Headlines in Email Marketing as Examples of Persuasive Texts

The presentation provides an analysis of marketing news headlines that serve various functions with a dominant persuasive function (similarly to advertising). The research material consists of over 300 news headlines from various sources: trainers, business coaches, authors of books and e-books, business course providers, websites, social media experts, etc. In addition to analyzing the individual functions of the headlines, the presentation includes a description of the structure of these short texts and draws conclusions from the study of diverse styles of messages aimed at specific target groups.

functions of headlines, business language, e-mail marketing

HENRYK DUSZYŃSKI-KARABASZ

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Nazwy polskich znaczków pocztowych

Chrematonimy stanowią wdzięczny przedmiot badań językoznawców, o czym świadczą liczne monografie i artykuły poświęcone różnym grupom tej kategorii nazw własnych. Jak powszechnie wiadomo, wyróżnikiem chrematonimów jest odniesienie do serii identycznych przedmiotów, a jednocześnie do konkretnych okazów serii. Przedmiotem referatu są nazwy polskich znaczków pocztowych jako produktów seryjnych.

chrematonimia, znaczek pocztowy, produkt seryjny

Names of Polish Postage Stamps

Chrematonyms are a rewarding subject of research for linguists, as evidenced by numerous monographs and articles dedicated to various groups of this category of proper names. It is commonly known that the distinguishing feature of chrematonyms is their reference to a series of identical items, and simultaneously to specific instances within that series. The subject of the presentation is the names of Polish postage stamps as serial products.

chrematonymy, postage stamp, serial product

ŽANETA DVOŘÁKOVÁ

Instytut Języka Czeskiego, Akademia Nauk Republiki Czeskiej

Předválečné změny židovských příjmení. Sonda do pražských matrik narozených 1867–1918 / Przedwojenne zmiany żydowskich nazwisk. Badanie w praskich księgach metrykalnych urodzeń w latach 1867–1918

W naszym artykule skupimy się na zmianach nazwisk czeskich Żydów w okresie od 1867 roku, kiedy Żydom w Austro-Węgrzech przyznano równe prawa wraz z resztą ludności, do powstania Czechosłowacji w 1918 roku. Nasz materiał będzie oparty na rejestrach urodzeń w Pradze z tego okresu, ponieważ to właśnie tam znajdowała się największa społeczność żydowska w naszym kraju. Zmiana nazwiska była częścią procesu asymilacji, a istotną rolę odegrał wysiłek mający na celu wyeliminowanie nazw uważanych za etnicznie stereotypowe, ponieważ nazwiska nadużywane na przykład w prasie antysemitycznej i anegdotach mogły stygmatyzować ich nosicieli. Będziemy analizować, jak powszechne było to zjawisko w porównaniu z innymi krajami, takimi jak Niemcy

(Bering, 1992) czy Węgry (Farkas, 2012). Będziemy zainteresowani związkiem między oryginalnym a nowym nazwiskiem (np. podobieństwo fonetyczne Kohn > Korn) oraz tym, czy nowe nazwiska były czeskie (Löwy > Levý) czy niemieckie (Löwy > Löhner).

onomastyka, nazwisko, zmiana nazwiska, Żydzi

Pre-war Changes of Jewish Surnames. A Study in the Prague Birth Registers from 1867 to 1918

In our contribution, we will focus on the changes of surnames among Czech Jews during the period from 1867, when Jews in Austria-Hungary were granted equal rights with the rest of the population, to the establishment of Czechoslovakia in 1918. Our material will be based on birth registers from this period in Prague, as it was home to the largest Jewish community in our country. Renaming was part of the assimilation process, and a significant role was played by the effort to eliminate names perceived as ethnically stereotypical, as names that were misused, for example, in antisemitic press and anecdotes, could stigmatize their bearers. We will examine how common this phenomenon was compared to other countries, such as Germany (Bering, 1992) or Hungary (Farkas, 2012). We will be interested in the relationship between the original and the new name (e.g., phonetic similarity Kohn > Korn) as well as whether the new surnames were Czech (Löwy > Levý) or German (Löwy > Löhner).

onomastics, surname, renaming, Jews

KAROLINA GALEWSKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Rosnąca popularność derywatów odnazewniczych w języku internautów

W ostatnich latach można zaobserwować znaczący wzrost aktywności słowotwórczej użytkowników internetu w zakresie tworzenia neologizmów na bazie nazw własnych. Formacje odproprialne stają się jednym z głównych środków ekspresji internautów, którzy chętnie komentują i wartościują bieżące wydarzenia społeczno-polityczne za pomocą doraźnie przekształconych onimów, nierzadko zyskujących po czasie status samodzielnych leksemów. Derywaty odnazewnicze wysuwają się na pierwszy plan w konkursach i zestawieniach mających wyłonić słowa roku, najtrafniej opisujące otaczającą nas rzeczywistość i nastroje społeczne, stają się także ośrodkami serii memów czy nagłówków artykułów internetowych. W trakcie wystąpienia zaprezentowane zostaną najnowsze pochodne nazw własnych, obecne w dyskursie medialnym w latach 2020–2023, świadczące o wyjątkowej atrakcyjności komunikacyjnej znaków proprialnych jako symboli

kodujących relewantne kulturowo sensory. Analiza struktury omawianych neologizmów oraz powtarzających się modeli słowotwórczych pozwoli wskazać najnowsze zjawiska związane z wtórnym użyciem nazw własnych oraz unaocznić rosnącą rolę derywacji odnazewniczej w pomnażaniu zasobów leksykalnych współczesnej polszczyzny.

derywacja odnazewnicza, neologizmy, dyskurs medialny, apelatywizacja, deonimizacja

The Growing Popularity of Derivative Pseudonyms in the Language of Internet Users

In recent years, a significant increase in word-formation activity among internet users can be observed, especially in the creation of neologisms based on proper names. Proprial derivations have become one of the main means of expression for internet users who eagerly comment on and evaluate current socio-political events using creatively transformed proper nouns, often gaining the status of independent lexemes over time. Derivatives from proper names take the forefront in contests and rankings aimed at selecting the words of the year, most accurately describing the surrounding reality and social moods. They also become focal points for series of memes or headlines of online articles. During the presentation, the latest derivatives of proper names present in media discourse from 2020 to 2023 will be discussed, demonstrating the exceptional communicative attractiveness of proper name signs as symbols encoding culturally relevant meanings. An analysis of the structure of the discussed neologisms and recurring word-formation patterns will help identify the latest phenomena related to the secondary use of proper names and highlight the growing role of proprial derivation in expanding the lexical resources of contemporary Polish language.

proprial derivation, neologisms, media discourse, appellativization, deonomization

ARTUR GAŁKOWSKI

Uniwersytet Łódzki

Kompetencja onomastyczna w edukacji językowo-kulturowej

Rozeznanie w przestrzeni języka, w którym nazwy własne nie tylko „są”, ale też „mówią” jako „teksty kultury” i swego rodzaju „historie/narracje”, nierzadko zaś „kulturemy” winno być jednym z celów zintegrowanej edukacji językowo-kulturowej. Jest to stanowisko obowiązujące, odkąd onomastyka jako przedmiot badawczy bądź przedmiot dydaktyczny dostrzega potencjał „świata nazw własnych”, szczególnie w kontekście lingwokulturowym L-C. Zarówno na poziomie L1 (język ojczysty), jak i L2 (język obcy) w sposób naturalny aktywuje się i winna być rozwijana kompetencja, którą wprost można nazwać „kompetencją onomastyczną” (KO). Jest nią operatywna umiejętność

rozpoznawania i stosowania, potencjalnie także analizowania i tworzenia onimów na użytek oraz potrzeby związane z procesem nazywania obiektów, nabywania wiedzy o świecie oraz szeroko pojętej komunikacji. Jeden i drugi poziom użycia KO jest istotny. Szczególnie zaś na drugim – glottodydaktycznym okazuje się pomocna, aby dostrzec pełne spektrum L2 oraz rzeczywistość pozajęzykową związaną z określonym obszarem językowo-kulturowym. KO uzupełnia inne kompetencje, których kształtowanie jest celem dydaktyki L1 i L2, ale jednocześnie stanowi kompetencję stosunkowo autonomiczną, która integruje się z różnymi dotychczas wyodrębnionymi kompetencjami (dziś w nieuniknionej interakcji między L1 i L2 oraz ogólnie między językami). Podczas wystąpienia wykazane zostaną podstawy teoretyczne, potencjał praktyczno- materiałowy oraz możliwości zastosowania KO w edukacji językowo-kultowej (w kontekście „[glotto]dydaktyki onomastycznej”).

kompetencja onomastyczna, edukacja językowo-kulturowa, glottodydaktyka, L1, L2

Onomastic Competence in Linguocultural Education

Discerning the space of language in which proper names not only „exist”, but also „speak” as „cultural texts” and a kind of „stories/narratives”, often „culturemes”, should be one of the goals of integrated linguocultural education. This is a valid position since onomastics as a research or teaching subject has recognised the potential of the „world of proper names”, especially in the linguocultural context of L-C. At both the L1 level (mother tongue) and the L2 level (foreign language), a competence that can be simply called „onomastic competence” (OC) is naturally activated and should be developed. It is the operational ability to recognise and use, potentially also to analyse and create onyms for the use and needs in the process of naming objects, acquiring knowledge about the world and communication in a broad sense. Both levels of OC use are important. Particularly at the second – glottodidactic – level, it proves helpful in order to perceive the full spectrum of L2 and the extra-linguistic reality associated with a specific linguistic and cultural area. OC complements the other competences whose formation is the aim of L1 and L2 didactics, but at the same time it is a relatively autonomous competence that integrates the various competences identified so far (today in the inevitable interaction between L1 and L2 and between languages in general). The paper will demonstrate the theoretical basis, the practical and material potential and the applicability of OC in linguocultural education (in the context of „onomastic [glotto]didactics”).

onomastic competence, linguocultural education, glottodidactics, L1, L2

VERONIKA GONDEKOVÁ

Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy

Urbanonymá mesta Zvolen. Ich synchrónne modely a modelovanie. / Urbanonimy miasta Zwoleń. Ich synchroniczne wzorce i modelowanie

Badanie dotyczy synchronicznych modeli i modelowania urbanonimów miasta Zwoleń. Podstawę badawczą artykułu stanowią nazwy ulic, placów, dzielnic Zwolenia. Zwoleń posiada 6 dzielnic, składających się z osiedli mieszkaniowych, takich jak Západ, Stráž, Zlatý Potok, Sekier i inne, które posiadają wiele ulic. Źródłem urbanonimów jest strona internetowa miasta, gdzie te nazwy są wymienione. Urbanonimy to obiekty zlokalizowane w katastrze miasta, zwłaszcza ulice, place i przestrzenie publiczne. W artykule identyfikujemy synchroniczne modele i sposoby modelowania poszczególnych urbanonimów, opierając się na wiedzy z zakresu onomastyki słowackiej, czeskiej i europejskiej oraz stosując ją w tekście do analizy bazy materiałowej artykułu. Referat stanowi część rozwiązania grantowego projektu MŠ SR VEGA nr /0378/23 Synchrónne modely a modelovanie toponým a kozmoným.

urbanonimy, synchroniczne modele, Zwoleń

Urbanonyms of the City of Zvolen. Their Synchronic Patterns and Modeling

The study deals with synchronous models and modelling of urbanonyms of the city of Zvolen. The research base of the paper consists of the names of streets, squares, urban districts of the city of Zvolen. Zvolen has 6 urban districts which consist of housing estates, for example Západ, Stráž, Zlatý Potok, Sekier and more, which have many streets. The source of the urbanonyms is the city's website where these names are listed. Urbanonyms are objects located in the cadastre of the city, especially streets, squares, and public spaces. In the paper we identify synchronic models and ways of modelling individual urbanonyms, drawing on the knowledge of Slovak, Czech and European onomastics and applying it in the text to the research base of the paper. The paper is a part of the solution of the grant project MŠ SR VEGA No. /0378/23 Synchronous models and modelling of toponyms and cosmonyms.

urbanonyms, synchronous models, Zvolen

MAGDALENA GRAF

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Poeta i jego miasta – nazwy własne w poezji Juliana Tuwima

Przedmiotem analizy jest wpisane w nazwy (urbanonimy, chrematonimy oraz antroponimy) miasto uobecnione w twórczości J. Tuwima. O ile sam poeta mierzył się z oczywistą referencjalnością nazw, tzn. jego onimia odnosiła się do realnej rzeczywistości, którą poetycko fikcjonalizował, mityzował oraz upolityczniał, o tyle dziś obserwujemy zjawisko odwrotne. Tuwimowska rzeczywistość nie istnieje, a zatem z historycznego, fikcjonalnego jednocześnie świata zmierzamy ku innej „realnej obecności”, która ustanawia Tuwimowską czasoprzestrzeń na nowo i pozwala czytać ją w odmienny, niż to czynili komentatorzy tej poezji, sposób.

onomastyka literacka, nazwy własne w poezji, Julian Tuwim, miasto

The Poet and His Cities – Proper Names in the Poetry of Julian Tuwim

The subject of analysis is the incorporation of the city (in urbanonyms, chrematonyms, and anthroponyms) present in the works of J. Tuwim. While the poet himself dealt with the obvious referentiality of names, i.e., his onyms referred to the real world that he poetically fictionalized, mythologized, and politicized, today we observe the opposite phenomenon. The Tuwimian reality no longer exists, and thus from a historical, fictional, yet simultaneously real world, we are moving towards a different „real presence,” which reestablishes the Tuwimian spacetime anew and allows it to be read in a way differing from that of the commentators of this poetry.

literary onomastics, proper names in poetry, Julian Tuwim, city

PAWEŁ GRAF

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

„Król Ubu”. Przekład – nazwa własna – rozumienie

Sztuka legenda – „Król Ubu” doczekała się w języku polskim kilku odmiennych przekładów. Dwa z nich są „tradycyjne”, to translacje Tadeusza Boya-Żeleńskiego oraz Jana Gondowicza, trzeci przekład, autorstwa Aleksandry i Piotra Małeckich jest tłumaczeniem automatycznym translatora komputerowego. Analizując nazwy własne postaci w kolejnych polskojęzycznych wersjach, odnosząc

je do kultury swego czasu i do poetyki utworu, chciałbym zadać kilka pytań związanych z interpretacją i rozumieniem tekstu literackiego oraz sensotwórczym charakterem nazywania w obszarze kultury i translacji.

nazwa własna w przekładzie, nazwa własna w kulturze, wartość interpretacyjna nazwy własnej

„King Ubu”. Translation – Proper Name – Understanding

The legendary play – „King Ubu” has been translated into the Polish language by several translators. Two of the translations are „traditional”: one by Tadeusz Boy-Żeleński and the other by Jan Gondowicz, the third translation, by Aleksandra and Piotr Małecki, is an automatic translation by a computer translator. Analyzing the proper names of characters in the successive Polish versions, relating them to the culture of their time and to the poetics of the work, I would like to pose several questions related to the interpretation and understanding of the literary text, as well as the sense-making nature of naming in the realm of culture and translation.

proper name in translation, proper name in culture, interpretive value of a proper name

HALSZKA GÓRNY

Instytut Języka Polskiego, Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie

„Internetowy słownik nazwisk w Polsce” – historia, przyszłość, odbiór społeczny

W latach 2014–2021 w Instytucie Języka Polskiego PAN w Krakowie realizowany był projekt „Najczęstsze nazwiska w Polsce – współczesność i historia. Słownik elektroniczny”, którego efektem jest bezpłatny i ogólnodostępny antroponomastykon „Internetowy słownik nazwisk w Polsce” (skrót: ISNP), cieszący się ogromnym zainteresowaniem. Z tego powodu zespół autorski zdecydował się na kontynuację prac nad słownikiem, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społecznym.

nazwisko polskie, słownik elektroniczny, kontynuacja projektu, zainteresowanie społeczne

„The Internet Dictionary of Surnames in Poland” – History, Future, Social Reception

Between 2014 and 2021, the „Most Common Surnames in Poland – Contemporary and Historical Aspects. An Electronic Dictionary” project was carried out at the Institute of Polish Language of the Polish Academy of Sciences in Krakow. The result of this project is the free and publicly accessible anthroponymy resource called the „Internet Dictionary of Surnames in Poland” (Polish abbreviation: ISNP), which has gained significant interest. For this reason, the authoring team decided to continue working on the dictionary to meet the societal expectations.

Polish surname, electronic dictionary, project continuation, societal interest

EWA HORYŃ

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Dawne i współczesne nazwy kopalń w perspektywie kulturowej (rekonesans)

Niniejszy referat stanowi wprowadzenie do badań z zakresu dawnego i współczesnego nazewnictwa w odniesieniu do struktury środowiska górniczego. Analizie poddane zostaną nazwy kopalń w perspektywie kulturowej. Pomocne w ustalaniu bądź uzupełnieniu informacji na temat zgromadzonych nazw okazały się słowniki górnicze, opracowania z zakresu kopalnictwa i kultury górniczej na ziemiach polskich, monografie poszczególnych kopalń, materiały turystyczne, przewodniki, a także dostępne informacje znajdujące się na stronach internetowych. W referacie, na wybranych przykładach, zostaną zaprezentowane najważniejsze tendencje nazwotwórcze widoczne w badanym zasobie onimicznym. Zebrane nazwy kopalń są świadectwem działalności górniczej, stanowią także istotną część dziedzictwa kulturowego i cywilizacyjnego polskiej tradycji górniczej.

dawne i współczesne nazwy kopalń, chrematonimia, firmonimy, górnictwo i hutnictwo w Polsce

Old and Contemporary Names of Mines in a Cultural Perspective (a Reconnaissance)

This presentation serves as an introduction to research in the field of historical and contemporary nomenclature concerning the structure of the mining environment. Mine names will be analyzed from a cultural perspective. Useful resources for establishing or supplementing information regarding the collected names include mining dictionaries, works on mining and mining culture in Polish territories, monographs on individual mines, tourist materials, guide books, as well as available information found on websites. In the presentation, the most significant naming tendencies observed in the

examined onymic resources will be presented on the basis of selected examples. The collected mine names serve as a testimony to mining activities and constitute an essential part of the cultural and civilizational heritage of the Polish mining tradition.

old and contemporary mine names, chrematonymy, firm names, mining and metallurgy in Poland

DARIUS IVOŠKA

Instytut Języka Litewskiego w Wilnie

Osobliwości identyfikacji osobistej oraz antroponimiczne nazwy miejscowe w dokumentach Zakonu Niemieckiego

Stare pisma, w tym dokumenty kościelne, stanowią interesujące obiekty badawcze z perspektywy kulturowej. Nazewnictwo osób i miejsc w dokumentach Zakonu Niemieckiego obejmujących średniowieczne ziemie pruskie jest swoiste i zróżnicowane. Wynika to przede wszystkim z funkcji historycznych dokumentów oraz procedury ich redagowania. Nazwanie osoby jednym lub kilkoma imionami jest charakterystyczne dla przedstawicieli wszystkich klas, lecz bardziej szczegółowy opis osoby typowy jest dla wyższej klasy społecznej. Na przykład, w roku 1322 Mistrza Zakonu Fridricha von Wildenberga nazywa się również „bratem” – Fridrich von Wildenberg Meister der Bruder zu Pr jin OF 105 4v. Przedstawiciele duchowieństwa identyfikuje się inaczej, np. 1296 der Bruder Heinr[ich] von den gnaden gotuß der Samelandische Biſchoff OF 105 15r. Natomiast beneficjenci przywilejów – chłopci – zazwyczaj są nazywani tylko imieniem, czasem z podaniem relacji pokrewieństwa, np. 1401 getruwen Mattuß Same und Heynrich Abſtyk ſyne[m] Stiffone OF 105 115r. Przy nazwach miejsc można zaobserwować wyraźną manifestację przynależności, obok innych form nazewniczych, np. 1398 in deme velde Sudaw Herolduß dorf gena[n]t OF 105 51v. W takich określeniach kryje się zarówno związek osoby nazywającej z nazwanym obiektem, jak i wiele cennych informacji kontekstowych, zwłaszcza istotnych dla badań nad nazwami historycznymi.

historyczny onomastikon, dokumenty Zakonu Niemieckiego, nazwy geograficzne, imiona osobowe

Peculiarities of Personal Identification and Anthroponymic Place Names in the German Order Documents

Old writings, including clerical documents, are interesting research objects from a cultural perspective. The naming of people and places in the German Order documents covering medieval Prussian lands is idiosyncratic and varied. This is primarily due to the purpose of historical documents and their drafting procedure. Naming a person by a single or several names is characteristic of representatives of all classes, but a more detailed description of a person is more characteristic of

a higher class. For instance, in 1322 the Master of the Order Fridrich von Wildenberg is also called „brother” – Fridrich von Wildenberg Meister der Bruder zu Pr ̄ jin OF 105 4v. Representatives of the clergy are identified differently, e.g. 1296 der Bruder Heinr[ich] von den gnaden gotu ̄ ß der Samelandische Bi ̄ fchoff OF 105 15r. While the beneficiaries of privileges – peasants – are usually named only by name, sometimes mentioning the relation of kinship, e.g. 1401 getruwen Mattu ̄ ß Same und Heynrich Abfytik fyne[m] Stiffone OF 105 115r. When naming places, a clear manifestation of the concept of belonging is observed next to other forms of naming, e.g. 1398 in deme velde Sudaw Heroldu ̄ ß dorf gena[n]t OF 105 51v. Such designations comprise both the relationship of the nominator and the named object and a lot of valuable contextual information, especially significant for historical naming research.

historical onomasticon, German Order documents, place names, personal names

ELKA JACHEVA-ULCHAR

Uniwersytet Świętych Cyryla i Metodego w Skopju

Śladami nazwiska Kotsare z Ohrydu od drugiej połowy XIX wieku do czasów obecnych

Artykuł będzie opisywał etymologię i strukturę nazwiska Kotsare (w cyrylicy Коца̀ре), które występuje w centralnej dzielnicy miasta Ohryd, Varosh. Nazwisko Kotsare pojawia się w tradycyjnej pieśni ohrydzkiej, która stanowi pewnego rodzaju odzwierciedlenie życia mieszkańców Ohrydu z drugiej połowy XIX wieku. Ponadto pod koniec XIX wieku i na początku XX wieku (od 1890 roku do II wojny światowej) śledzimy to nazwisko w całej Europie Zachodniej (Niemcy i Holandia) wśród potomków Jovana Kotsare z Ohrydu (1861–1920), właściciela pierwszej (?) fabryki cukierniczej w Hadze, w Holandii. Odgałęzienie tej starej ohrydzkiej rodziny można znaleźć dzisiaj w Zurychu, w Szwajcarii, ale także w Macedonii (Ljupcho Kotsarev, obecny prezes Macedońskiej Akademii Nauk i Umiejętności). Badanie tego nazwiska z punktu widzenia historycznego ujawnia bardzo interesujące szczegóły rozwoju i narodzin klasy społecznej w Macedonii w połowie XIX wieku. Ponadto z punktu widzenia językowego nazwisko Kotsare dostarcza nam interesujących danych dotyczących formy macedońskiego nazwiska, która jest podstawowym modelem w południowo-zachodniej Macedonii, ale także w częściach Albanii zamieszkałych przez ludność macedońsko-słowiańską.

nazwisko, Ohryd, Kotsare, macedoński

Following the Traces of the Ohrid Surname Kotsare from the Second Half of the 19th Century to the Present

The article will discuss the etymology and structure of the surname Kotsare (in Cyrillic Коца̀ре) appearing in the central district of the city of Ohrid, Varosh. The surname Kotsare is mentioned in an Ohrid traditional song which is a kind of reflection of the life of Ohrid citizens from the second half of the 19th century. Furthermore, at the end of the 19th and the first part of the 20th century (from 1890 to the Second World War), we follow this surname throughout Western Europe (Germany and the Netherlands), through the descendants of Jovan Kotsare from Ohrid (1861–1920), owner of the first (?) confectionery factory in The Hague, Netherlands. Offshoots of this old Ohrid family can be found today in Zurich, Switzerland, but also in Macedonia (Ljupcho Kotsarev, the current president of the Macedonian Academy of Sciences and Arts). The study of this surname, from a historical point of view, reveals very interesting details of the development and birth of the social class in Macedonia in the middle of the 19th century. In addition to this, from a linguistic point of view, the surname Kotsare gives us interesting data about a form of Macedonian surname that is a basic model in southwestern Macedonia, but also in parts of Albania where the Macedonian Slavic population lives.

surname, Ohrid, Kotsare, Macedonian

VIOLETTA JAROS

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie

Habitatywa w prozie epistolarnej Joachima Lelewela

Referat stanowi uzupełnienie tekstu pt. „Nazwy mieszkańców w wybranych pismach naukowych Joachima Lelewela” (Jaros 2008). Materiał badawczy wyekscerpowany został na podstawie prozy epistolarnej historyka – listów adresowanych do najbliższych oraz korespondencji do przyjaciół i znajomych, którą prowadził na emigracji w latach 1831–1860 we Francji (m.in. Paryż, La Grange, Tours) i Belgii (Bruksela). Celem opracowania jest zaprezentowanie i analiza materiału leksykalnego, przede wszystkim ustalenie: 1) idiolektalnego zestawu przyrostków w nazwach, które odnoszą się do mieszkańców jakiegoś obszaru geograficznego (miejscowości, regionu, krainy, państwa, plemienia lub narodu), 2) repartycji tych sufiksów i 3) występowania ekscerptów w polszczyźnie XVIII i XIX wieku oraz 4) zwrócenie uwagi na formy fleksyjne mianownika liczby mnogiej.

list, Joachim Lelewel, habitatywa

Habitatives in Joachim Lelewel's Epistolary Prose

The presentation complements the text titled „Names of Inhabitants in Selected Scholarly Works by Joachim Lelewel” (Jaros 2008). The research material was extracted from the epistolary prose of the historian – letters addressed to his closest relatives and correspondence with friends and acquaintances, which he conducted while in exile from 1831 to 1860 in France (Paris, La Grange, Tours) and Belgium (Brussels). The purpose of this study is to present and analyze the lexical material, primarily to establish: 1) an idiolectal set of suffixes in names that refer to inhabitants of a certain geographical area (towns, regions, lands, countries, tribes, or nations), 2) the distribution of these suffixes, 3) the occurrence of excerpts in 18th and 19th-century Polish language, and 4) to draw attention to the inflected forms of the nominative plural.

letter, Joachim Lelewel, habitatives

ANNA JEDYNAK-WYPYCH

Uniwersytet Opolski

Nazwy własne w polskich komediach w okresie od XVII do XIX wieku

Celem autorki jest klasyfikacja funkcjonalna nazw własnych występujących w polskich tekstach komediowych w okresie od XVII do XIX wieku.

onomastyka literacka, komedia, analiza funkcjonalna

Proper Names in Polish Comedies in the Period from the 17th to the 19th Century

The author's objective is the functional classification of proper names appearing in Polish comedy texts in the period from the 17th to the 19th century.

literary onomastics, comedy, functional analysis

TOMASZ JELONEK

Uniwersytet Jagielloński

Językowo-kulturowy obraz wsi i jej mieszkańców utrwalony w wiejskich toponimach (na przykładzie gminy Wręczyca Wielka w powiecie kłobuckim)

Głównym celem referatu jest próba rekonstrukcji językowo-kulturowego obrazu wsi i jej mieszkańców zakrzepłego w wiejskich toponimach. Przykładowy materiał badawczy stanowią nazwy części wsi i przysiółków, które zgromadzono w latach 2022–2023 w trakcie nieoficjalnych rozmów z najstarszym i średnim pokoleniem gminy Wręczyca Wielka położonej na północy województwa śląskiego w powiecie kłobuckim. W analizie materiału onimicznego wykorzystano różnego rodzaju dane etnograficzne, np. podania, przekazy, historie i legendy. W pierwszej części referatu zostanie omówiona specyfika nazw części wsi i przysiółków na tle nazw miejscowych. W drugiej części wystąpienia autor przedstawi najważniejsze cechy obrazu wiejskiej przestrzeni, który tworzą elementy natury, kultury oraz stosunków społecznych utrwalone w nieoficjalnych toponimach. Przybliżony zostanie także obraz mieszkańców – twórców nazw (m.in. ich antropocentryczny punkt widzenia, postrzeganie rzeczywistości pozajęzykowej za pomocą zmysłu wzroku, „czarno-biały” sposób percypowania rzeczywistości, praktycyzm, dążenie do precyzji nazewniczej).

nazwy części wsi, nazwy przysiółków, językowy obraz świata, onomastyka kulturowa, gmina Wręczyca Wielka

The Linguistic-Cultural Image of a Village and its Inhabitants Perpetuated in Rural Toponyms as Exemplified by the Wręczyca Wielka Commune in the Kłobuck District)

The main aim of the presentation is an attempt to reconstruct the linguistic-cultural image of a village and its inhabitants as reflected in rural toponyms. The research material consists of names of village parts and hamlets collected during unofficial conversations with the oldest and middle generations of the Wręczyca Wielka commune, located in the northern part of the Silesian Province in the Kłobuck District, in the years 2022–2023. In the analysis of onymic material, various ethnographic data have been used, such as stories, accounts, histories, and legends. The first part of the presentation will discuss the specificity of names of village parts and hamlets in comparison to place names. In the second part, the author will present the key features of the rural spatial image, consisting of elements of nature, culture, and social relations embedded in unofficial toponyms. The image of the inhabitants as the creators of these names will also be explored, including their anthropocentric perspective, perception of the non-linguistic reality through the sense of sight, „black-and-white” mode of perceiving reality, practicality, and the pursuit of naming precision.

names of village sections, names of hamlets, linguistic image of the world, cultural onomastics, Wręczyca Wielka commune

AGNIESZKA JURCZYŃSKA-KŁOSOK

Uniwersytet Jagielloński

Polionimia jako zjawisko dotyczące obiektów geograficznych tworzących przestrzeń Tatr

W ramach omawianego badania porównano około 1800 form toponimów dla ponad 200 obiektów na dziewięciu wieloarkuszowych mapach topograficznych regionu. Geograficzny zasięg ekscerpcji ograniczono do wschodnich dystryktów Galicji, w których (zgodnie z austriackim spisem ludności) ludność ukraińskojęzyczna przeważała nad polskojęzyczną w stosunku co najmniej 3 : 1. Przyjęto, że na takich obszarach przypadki rejestracji nazw w formie wyraźnie spolonizowanej będą w dostatecznym stopniu świadczyć o preferowaniu w kartografii form w języku politycznie uprzywilejowanym (zarówno w Galicji w 2. poł. XIX w., jak i w II RP) kosztem form w języku ukraińskim, którego użytkownicy stanowili lokalną większość.

polionimia, oronimy, hydronimy, mikrotoponimy, toponimia Tatr

Polyonymy as a Phenomenon Concerning Geographical Objects Forming the Tatra Space

In the discussed study, around 1800 forms of toponyms for over 200 objects were compared on nine multi-sheet topographic maps of the region. The geographic scope of the excerpt was limited to the eastern districts of Galicia, where (according to the Austrian census) the Ukrainian-speaking population outnumbered the Polish-speaking population by at least 3:1. It was assumed that in such areas, cases of registering names in a clearly Polonized form would sufficiently indicate a preference for forms in the politically privileged language (both in Galicia in the second half of the 19th century and in the Second Polish Republic), at the expense of forms in the Ukrainian language, whose users constituted the local majority.

polyonymy, oronyms, hydronyms, microtoponyms, toponymy of the Tatra mountains

BEATA JĘDRZEJCZAK

Uniwersytet Gdański

O rodzicielstwie w tytułach współczesnych poradników wychowawczych w perspektywie onomastycznej analizy dyskursu

W księgarniach i na portalach księgarskich obecnie możemy dostrzec wiele książek, które stanowią literaturę poradnikową – określaną jako popularną literaturę psychologiczną i składnik współczesnej kultury terapeutycznej i kultury popularnej (Zierkiewicz 2004). Niniejszy referat będzie poświęcony tytułom poradników wychowawczych dla rodziców. Materiał badawczy stanowi 140 tytułów poradników dostępnych na rynku księgarskim w latach 2022–2023. Przyjrzenie się im w świetle onomastycznej analizy dyskursu (Rutkowski, Skowronek 2020) – od charakterystyki form składniowych, przez charakterystykę wybranych jednostek leksykalnych i językową kreację rodzica i dziecka – pozwala na nakreślenie sposobu przedstawiania współczesnego rodzicielstwa w tytułach literatury poradnikowej jako elementu współczesnego dyskursu na ten temat i „symptomu kultury” (Skowronek 2016).

onomastyczna analiza dyskursu, poradnik wychowawczy, tytuł, rodzicielstwo

About Parenthood in Titles of Contemporary Parenting Guides from the Perspective of Onomastic Discourse Analysis

In bookstores and on book-related websites, we can currently observe a multitude of books that constitute advisory literature, referred to as popular psychological literature, and a component of contemporary therapeutic and popular culture (Zierkiewicz 2004). This presentation will be dedicated to titles of educational guides for parents. The research material consists of 140 titles of guides available on the book market in the years 2022–2023. Examining them through the lens of onomastic discourse analysis (Rutkowski, Skowronek 2020) – from the characterization of syntactic forms, through the characterization of selected lexical units and linguistic creation of the parent and child makes it possible to outline the way contemporary parenting is presented in titles of advisory literature as an element of the contemporary discourse on this topic and a „cultural symptom” (Skowronek 2016).

onomastic discourse analysis, parenting guide, title, parenthood

ŁUKASZ KARPECKI

Uniwersytet Jagielloński

Wielokulturowość utrwalona w historycznym nazewnictwie terenowym wsi z pogranicza polsko-ukraińskiego (na przykładzie Nowosiółek Dydyńskich i Nowych Sadów)

Nazewnictwo terenowe jako element języka jest przekaźnikiem różnego rodzaju treści kulturowych. Jest ponadto swoistym pomostem między językoznawstwem a geografiami, łącząc znak językowy z desygnatem geograficznym. Odtworzenie historycznego krajobrazu mikrotoponimicznego miejscowości z pogranicza polsko-ukraińskiego poprzez ekstrakcję nazw terenowych z takich źródeł jak I, II i III kataster gruntowy Galicji i mapy WIG może nam zatem dostarczyć wielu informacji o dawnej społeczności zamieszkującej dany region. Wiemy, że obszar Królestwa Galicji i Lodomerii charakteryzował się m. in. współwystępowaniem kilku żywiołów kulturowych (np. polski, rusiński, niemiecki, żydowski, romski). Poprzez analizę onimów sprawdzone zostanie więc, czy oraz w jakim zakresie ten tygiel kulturowy znalazł odzwierciedlenie w używanych wówczas nazwach terenowych. Za przykład posłużą dwie niewielkie wsie położone na terenie Pogórza Przemyskiego: Nowosiółki Dydyńskie i Nowe Sady, które mimo że zamieszkiwane przez małą społeczność, cechuje mnogość nazw opisujących, oswajających i organizujących otaczającą rzeczywistość. Podczas wystąpienia zaprezentowane zostaną wstępne wyniki analiz kulturowych nazw terenowych wyekscerpowanych ze źródeł z okresu od XVIII do XX wieku. Ponadto przedstawiona zostanie kategoryzacja skompletowanego zbioru mikrotoponimów historycznych, takich jak np. części wsi, pól, łąk, pastwisk, wzgórz, lasów, wraz z ukazaniem niektórych etymologii oraz procesów ewolucyjnych zachodzących w krajobrazie mikrotoponimicznym danych wsi w wyniku zmian społeczno-politycznych.

nazwy terenowe, onomastyka kulturowa, wielokulturowość, pogranicze polsko-ukraińskie, Pogórze Przemyskie

Multiculturalism Preserved in the Historical Toponymy of Villages from the Polish-Ukrainian Borderland (Exemplified by Nowosiółki Dydyńskie and Nowe Sady)

Toponymy, as a part of language, serves as a transmitter of various cultural contents. It also acts as a bridge between linguistics and geography, connecting linguistic signs with geographic designations. Reconstructing the historical microtoponymic landscape of a region on the Polish-Ukrainian border through the extraction of place names from sources such as the I, II, and III cadastral surveys of Galicia and WIG maps can provide us with a wealth of information about the former community inhabiting that region. We know that the area of the Kingdom of Galicia and Lodomeria was characterized by the coexistence of several cultural elements (e.g., Polish, Rusyn, German, Jewish, Romany). Through the analysis of onyms, we will determine whether and to what extent this cultural melting pot was reflected in the toponyms used at that time. Two small villages located in the Przemyśl Foothills, Nowosiółki Dydyńskie and Nowe Sady, will serve as examples. Despite being inhabited by a small community, they are characterized by a multitude of names that describe, familiarize, and organize the surrounding reality. During the presentation, preliminary results of

cultural analyses of place names extracted from sources dating from the 18th to the 20th century will be presented. Furthermore, a categorization of the compiled set of historical microtoponyms, such as parts of villages, fields, meadows, pastures, hills, forests, along with some etymologies and evolutionary processes occurring in the microtoponymic landscape of these villages due to socio-political changes, will be discussed.

field names, cultural onomastics, multiculturalism, Polish-Ukrainian borderland, Przemyśl Foothills

AGNIESZKA KIJAK

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Jakie obiekty są istotne w poruszaniu się po mieście, czyli o nazwach pospolitych w nazwach przystanków komunikacyjnych

Nazwy przystanków zawsze mają motywację realnoznaczeniową (Handke 2004: 90). W ostatnim czasie można zaobserwować stopniowe porządkowanie nazw przystanków komunikacji miejskiej (Tomasik 2015: 231). Zgodnie z urzędowymi wytycznymi tworzy się miejskie regulaminy wewnętrzne precyzujące zasady dotyczące nadawania i zmieniania tego typu nazw. Najczęściej występują określenia motywowane nazwami innych obiektów, m.in. dworców, urzędów, ulic czy osiedli. Bardziej dogłębne obserwacje pokazują jednak że liczną grupę stanowią także nazwy tworzone od nazw pospolitych lub powstałe z użyciem nazwy pospolitej.

nazwa przystanku, urbanonim, komunikacja miejska

What Objects Are Important for Moving Around the City, or, on Common Names in the Names of Transportation Stops

The names of stops always have a real meaning motivation (Handke 2004: 90). Recently, gradual organization of names for public transportation stops has been observed (Tomasik 2015: 231). According to official guidelines, urban internal regulations are being established to specify the rules for assigning and changing such names. Most often, there are designations motivated by the names of other objects, including stations, offices, streets, or neighborhoods. However, more in-depth observations show that a significant group also consists of names created from common names or formed using common names.

public transport stop name, urbanonym, urban transportation

AGNIESZKA KLIMAS

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie

Nazwiska pochodzenia niemieckiego w XIX-wiecznej antroponimii Piotrkowa Trybunalskiego

Artykuł poświęcony jest analizie nazwisk genetycznie niemieckich, zachowanych w XIX-wiecznej antroponimii Piotrkowa Trybunalskiego, w kontekście sytuacji społeczno-historycznej miasta. Wpływy niemieckie w historycznym nazewnictwie mieszkańców Piotrkowa Trybunalskiego analizowane są w kilku aspektach, z uwzględnieniem m.in.: obrazu społecznego i/lub kulturowego ludności noszącej nazwiska genetycznie niemieckie (Niemcy, Żydzi), wynikającego z zapisów w piotrkowskich księgach meldunkowych i metrykalnych, charakterystyki morfologicznej niemieckich antroponimów na tle zróżnicowania językowego mieszkańców miasta, adaptacji fonetycznych, graficznych i morfologicznych tychże nazwisk do systemu języka polskiego.

językoznawstwo, onomastyka, antroponimia, wpływy językowe

Surnames of German Origin in the 19th-Century Anthroponymy of Piotrków Trybunalski

The article is devoted to the analysis of genetically German surnames preserved in the 19th-century anthroponymy of Piotrków Trybunalski, in the context of the city's socio-historical situation. German influences in the historical nomenclature of Piotrków Trybunalski's residents are analyzed in several aspects, taking into account, among others: the social and/or cultural image of the population bearing genetically German surnames (Germans, Jews), resulting from records in the registration and metric books of Piotrków, the morphological characteristics of German anthroponyms in the context of the linguistic diversity of the city's inhabitants, phonetic, graphic, and morphological adaptations of these surnames to the Polish language system.

linguistics, onomastics, anthroponymy, linguistic influences

MARCIN KOJDER

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Nazwy polskich browarów rzemieślniczych w kontekście kultury konsumpcyjnej

Przedmiotem wystąpienia będą nazwy polskich browarów rzemieślniczych w kontekście kultury konsumpcyjnej. Celem będzie przyjrzenie się funkcji pełnionych przez chrematonimy w nominacji, identyfikacji i dyferencjacji obiektu (producenta), ale także w procesie komunikacji pomiędzy autorem nazwy a jej odbiorcą (konsumentem). Szczególnie ważny jest proces komunikacji w obrębie swoistej grupy odbiorców, która może być zintegrowana wokół wartości kulturowych (kultury konsumpcyjnej), ale posiada wyraźne cechy integrujące, tzn. tworzące dość duże środowisko skupione wokół tzw. kultury kraftu.

chrematonimia marketingowa, funkcja pragmatyczna, piwo rzemieślnicze, kultura kraftu, komunikat nazewniczy

Names of Polish Craft Breweries in the Context of Consumer Culture

The subject of the presentation will be the names of Polish craft breweries in the context of consumer culture. The aim will be to examine the functions fulfilled by chrematonyms in the nomination, identification, and differentiation of the object (producer), but also in the communication process between the name's author and its recipient (consumer). Particular importance is placed on the communication process within a distinct group of recipients which can be integrated around cultural values (consumer culture), but possesses distinct integrating features, i.e., creating a rather large environment centered around the so-called „craft culture."

marketing chrematonymy, pragmatic function, craft beer, craft culture, naming communication

AGNIESZKA KOŁODZIEJ

Uniwersytet Wrocławski

O imionach zwierząt (nie)typowych – nazewnictwo pajaków i gadów w perspektywie porównawczej (czesko-polskiej)

Referat podejmuje zagadnienie nazewnictwa pajaków i gadów – zwierząt egzotycznych, często uznawanych za nietypowe, budzące w ludziach różne odczucia i emocje. Głównym celem badań jest przeprowadzenie charakterystyki semantycznej (i formalnej) zebranego korpusu zoonimicznego, nakreślenie tendencji obecnych w przedmiotowym imiennictwie, a następnie skonfrontowanie go z modelami charakterystycznymi dla urbozoonimii i nazewnictwa zwierząt przebywających w ogrodach zoologicznych. Uwagę poświęcono również czynnikom, które zdaniem respondentów wpływały na to, że decydowali się oni właśnie na posiadanie gatunku egzotycznego, a nie np. kota lub psa.

pająki, gady, zoonimy, analiza porównawcza, język czeski, język polski

The Names of (A)Typical Animals – A Comparative (Czech-Polish) Overview of the Names of Spiders and Reptiles

The paper explores the names of spiders and reptiles: exotic animals that are often found odd and can elicit strong responses and emotions. The aim of the study is to semantically (and formally) characterise the corpus of zoonyms, examine the trends in the names present therein and contrast the corpus with the models that are already accepted in urbozonymy and the names of the animals kept in zoos. The study also endeavours to explore the reasons for which the respondents decided to acquire an exotic animal rather than a common one, such as a dog or a cat.

spiders, reptiles, zoonyms, comparative studies, Czech language, Polish language

ROLANDAS KREGŽDYS

Litewski Instytut Badań nad Kulturą w Wilnie

O pochodzeniu toponimu Rajgród

Referat skupia się na analizie etymologicznej nazwy miejscowości Rajgród (pol.) – ‘miasto w powiecie grajewskim, województwo podlaskie’. Stwierdzono, że gród znany jako Góra Zamkowa w Rajgrodzie został założony przez Jaćwingów. W referacie przedstawione są dwa główne typy morfologiczne toponimu, występujące w licznych polskich, krzyżackich i rusińskich źródłach: a) nazwa miejsca w formie jednego rdzenia, por. top. CS Рая 1253, b) złożone formy, por. Raygrad 1244, Reygrad 1429 itp. Podjęto kilka prób wyjaśnienia pochodzenia tych form onomastycznych. Na podstawie geograficznego położenia grodu nad jeziorem o tej samej nazwie, por. Raygrad 1420 itp., K. Būga zrekonstruował protoformę jaćw. *Rōjas. Ze względu na wskazany błędny związek między łot. rāja a kasz. rēja ta hipoteza powinna zostać odrzucona. A. Brückner zakładał rekonstrukcję protoformy na podstawie pol. raj i pol. gród. Niestety, w najnowszych pracach dotyczących historii Rajgrodu teren ten przypisuje się zakonowi krzyżackiemu, a nie księstwu mazowieckiemu. Odwołując się do analizy etymologicznej niemieckich form Rongart 1360 itp., autor tego referatu przedstawia nową hipotezę dotyczącą pochodzenia Rajgrodu. Podsumowując wyniki badań, można stwierdzić, że toponim Rajgród przypisać należy adoptowanym nazwom miejscowości germańskiego pochodzenia.

toponim, hydronim, etymologia, Rajgród

On the Origin of the Toponym Rajgród

The paper focuses on the etymological analysis of the Polish place-name Rajgród ‘a town in Grajewo District, Podlaskie Province’. It has been stated that the stronghold known as „Castle Hill” in Rajgród was founded by the Yotvingians. The paper presents two main morphological types of the

toponym found in numerous Polish, Teutonic Order and Ruthenian sources:(a) a place-name in the form of one stem, cf. top. CS Рай 1253,(b) compounds, cf. Raygrad 1244, Reygrad 1429 etc. Several attempts have been made to explain the origin of these onomastic forms. On the basis of the geographical location of the stronghold near the lake with the same name, cf. Raygrad 1420 etc., K. Būga reconstructed the protoform Yatv. *Rōjas. Due to the indicated fallacious link between Latv. rāja and Kash. rēja, this hypothesis should be rejected. A. Brückner presupposed reconstruction of the protoform made from Pol. raj and Pol. gród. Unfortunately, in the latest works on the history of Rajgród the terrain is ascribed to the Teutonic Order, rather than the Duchy of Masovia. Referring to an etymological analysis of the German forms Rongart 1360 etc., the author of this paper presents a new hypothesis concerning the origin of Pol. Rajgród. Summing up the research results, it may be concluded that the toponym Rajgród is to be ascribed to adapted place-names of Germanic origin.

toponym, hydronym, etymology, Rajgród

MONIKA KRESA

Uniwersytet Warszawski

Imiona osób wyznania mojżeszowego notowane w księgach urodzeń Falenickiego Okręgu Bożniczego w latach 1920–1930

Falenica to współcześnie jedno z osiedli warszawskiej dzielnicy Wawer. W pierwszej połowie XX wieku to letnisko przez kilkanaście lat funkcjonujące na prawach miasta stanowiło jedną z największych społeczności żydowskich w regionie. Żydzi pojawili się w Falenicy dopiero po 1915 roku, jednak w latach dwudziestych i trzydziestych XX wieku mieszkało ich tu ponad 7 000, co stanowiło znakomitą większość mieszkańców miasteczka. Mimo bogatej historii społecznej i kulturowej po likwidacji falenickiego getta, która nastąpiła w sierpniu 1942 roku, próżno szukać współcześnie wyrazistych śladów żydowskiej Falenicy. Nie znalazła ona również swojego miejsca w badaniach onomastycznych. Referat jest próbą streszczenia wyników rekonesansu badawczego dotyczącego imiennictwa osób wyznania mojżeszowego, których dane znalazły się w księgach urodzeń Falenickiego Okręgu Bożniczego, a które pochodziły z Falenicy lub okolicznych miejscowości. Księgi te ocalały z zawieruchy wojennej i są przechowywane w otwockim archiwum państwowym. Notowane w nich dane pozwalają odpowiedzieć na pytania o: a. skład repertuarów imienniczych dzieci i dorosłych obu płci, b. wariantywność imion notowanych w księgach urodzeń, c. językowe i kulturowe źródło tego imiennictwa, d. dwuimiennosc dzieci i dorosłych, e. dziedziczenie imion, f. zależność repertuarów imienniczych osób wyznania mojżeszowego od reprezentowanej grupy społecznej. Prezentowane badania mają charakter wstępny, z tego też powodu

objęłam nimi 10 lat i przeanalizowałam dane pochodzące tylko z ksiąg urodzeń. Badania te stanowią jednak część szeroko zakrojonej analizy antroponimicznej, której obiektem staną się imiona i nazwiska mieszkańców Falenickiego Okręgu Bożniczego w latach 1915–1942.

imiona Żydów, antroponimia, Falenica

Names of Individuals of the Jewish Faith Recorded in Birth Registers of the Falenicki District Synagogue in the Years 1920–1930

Falenica is currently one of the residential areas of the Warsaw district of Wawer. In the first half of the 20th century, this resort, functioning as a town for several years, was one of the largest Jewish communities in the region. Jews appeared in Falenica only after 1915, but in the 1920s and 1930s, there were over 7,000 of them living here, which constituted the majority of the town's residents. Despite its rich social and cultural history, after the liquidation of the Falenica ghetto in August 1942, it is difficult to find distinct traces of Jewish Falenica today. It has also not found its place in onomastic research. This presentation is an attempt to summarize the results of a research reconnaissance concerning the naming of individuals of the Jewish faith whose data are found in the birth registers of the Falenicki District Synagogue and who came from Falenica or nearby localities. These books survived the turmoil of war and are kept in the state archive in Otwock. The recorded data allow us to answer questions about: a. the composition of the naming repertoires for children and adults of both genders, b. variations of names recorded in the birth registers, c. the linguistic and cultural source of this naming, d. double names of children and adults, e. inheritance of names, f. the relation between naming repertoires of individuals of the Jewish faith and the represented social group. These presented research findings are preliminary in nature, that is why I have covered a span of 10 years and analyzed data only from birth registers. However, these studies are part of a broader onomastic analysis, which will focus on the names and surnames of residents of the Falenicki District Synagogue from 1915 to 1942.

Jewish names, anthroponymy, Falenica

JAROMÍR KRŠKO

Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy

**Komplementarita výskumov jazykovej krajiny a onomastiky /
Komplementarność badań krajobrazu językowego i onomastyki**

Artykuł poświęcony jest wzajemnej komplementarności badań nad krajobrazem językowym i badań onomastycznych. Dotychczas słowackie badania nad środowiskiem dwujęzycznym i jego krajobrazem językowym skupiały się głównie na środowisku słowacko-węgierskim. Jednym z najszerzej zbadanych miast słowackich w tym dwujęzycznym środowisku jest być może Komárno, które było niezależnie opisywane przez kilku badaczy – na przykład J. Bauko, S. Tóth, V. Istók i G. Lőrincz. Artykuł skupia się na analizie obiektów o charakterze onimicznym zawierających antroponimy – obserwujemy oficjalne i nieoficjalne obszary krajobrazu językowego. Antroponimy najczęściej występują na tablicach pamiątkowych, oficjalnych tablicach samorządu lokalnego, a także na billboardach reklamowych i transparentach. W przeciwieństwie do onomastyki, badania krajobrazu językowego uwzględniają także aspekty wizualne i semiotyczne logonimów. Badanie zabytków cmentarnych, zwłaszcza nagrobków, prezentuje nowy, dotąd niezbadany obszar znaków onimicznych jako części krajobrazu językowego. W środowisku dwujęzycznym stanowią one bardzo barwną próbkę zarówno z perspektywy diachronicznej, jak i synchronicznej. W odróżnieniu od badań onomastycznych, szersze spojrzenie na badania krajobrazu językowego umożliwia analizę nie tylko formalnej struktury nazw własnych, lecz także relacji rodzinnych zmarłego, wyrażonych poprzez pewne formalne symbole znajdujące się na nagrobkach.

krajobraz językowy, obiekt onimiczny, proprium, onomastyka

The Complementarity of Linguistic Landscape Research and Onomastic Research

The paper focuses on the mutual complementarity of linguistic landscape research and research in onomastics. So far, Slovak research on the bilingual environment and its linguistic landscape has focused primarily on the Slovak-Hungarian linguistic environment. Perhaps the most extensively studied among the Slovak cities in this bilingual environment is Komárno, which was studied independently by several researchers – for example, J. Bauko, S. Tóth, V. Istók, and G. Lőrincz. The paper focuses on the analysis of onymic objects containing anthroponyms – we observe the official and non-official spheres of the linguistic landscape. Anthroponyms are most frequently a part of memorial plaques, official boards of local government, as well as advertising billboards and banners. Unlike onomastics, linguistic landscape includes also visual and semiotic aspects of logonyms. A study of sepulchral monuments, especially gravestones, presents a new, hitherto unexplored area of onymic signs as part of the linguistic landscape. In a bilingual environment, they pose a very colourful sample

from a diachronic, as well as from a synchronic perspective. As opposed to the onomastic research, a wider view of the linguistic landscape research enables analysis of not only the formal structure of proper names but also family relationships of the deceased expressed through certain formal symbols found at gravestones.

linguistic landscape, onymic object, proprium, onomastics

KORDIAN KUCZMA

Muzeum Stutthof w Sztutowie

Między swoim i obcym – patroni ulic kulturowego pogranicza na przykładzie Gdańska i Lwowa

Wiadomo, że nazwy nawiązujące do kultury mniejszości narodowych i etnicznych nigdy nie stanowiły większości nazw ulic i innych obiektów przestrzeni miejskiej w Polsce i sąsiadujących z nią państwach (np. Ukrainie), zawsze jednak były obecne w krajobrazie miejskim. Referat ma na celu zarysowanie historii obecności postaci działających na pograniczu dwóch lub więcej kultur w polskim nazewnictwie miejskim na przykładzie Lwowa (m.in. Piotr Mohyła, Piotr Konaszewicz-Sahajdaczny, Markijan Szaszkekycz) i Gdańska (m.in. Artur Schopenhauer, Daniel Chodowiecki, Wilhelm Andrzej Stryowski) w kontekście przemian politycznych XIX, XX i XXI wieku oraz – tam, gdzie będzie to możliwe – na tle całości polityki nazewniczej miasta w omawianych okresach. Szczególnej uwadze zostaną poddane zmiany postrzegania prezentowanych postaci związane z przemianami struktury etnicznej i przynależności politycznej wymienianych miast, a także zmiany i warianty pisowni omawianych nazw (np. zniekształcenie nazwiska Stryowski na Stryjewski). Wyżej wymienione przykłady zostaną pokazane na tle działań władz w innych miastach Polski (np. przedwojenna ulica N. Lenaua w Poznaniu, wprowadzane w ostatnim dziesięcioleciu nazwy nawiązujące do mniejszości ukraińskiej w różnych miastach, pojawienie się lub powrót patronów z kręgu kultury niemieckiej w Katowicach i Szczecinie).

onomastyka miejsca, patroni ulic, pogranicze kulturowe

Between Familiar and Foreign – Street Patrons of the Cultural Borderland: The Example of Gdańsk and Lviv

Understandably, names referring to the cultures of national and ethnic minorities have never constituted the majority of street names and other urban features in Poland and its neighboring countries (e.g., Ukraine). However, they have always been present in the urban landscape. The presentation aims to outline the history of the presence of figures operating on the border of two or

more cultures in Polish urban nomenclature using the example of Lviv (including Piotr Mohyla, Piotr Konaszewicz-Sahajdaczny, Markian Shashkevych) and Gdańsk (including Arthur Schopenhauer, Daniel Chodowiecki, Wilhelm Andrzej Stryowski) in the context of political transformations of the 19th, 20th, and 21st centuries, and where possible, against the backdrop of the overall naming policy of the cities during the discussed periods. Particular attention will be given to changes in the perception of the presented figures, linked to the transformations of the ethnic structure and political affiliation of the mentioned cities, as well as changes and variations in the spelling of the discussed names (e.g., the distortion of the surname Stryowski to Stryjewski). The aforementioned examples will be shown in the context of actions taken by authorities in other cities in Poland (e.g., the pre-war N. Lenaua street in Poznań, names referring to the Ukrainian minority introduced in various cities in the last decade, the emergence or return of patrons from the German cultural sphere in Katowice and Szczecin).

onomastics of a place, patrons of streets, cultural borderlands

ILONA KULAK

Uniwersytet Jagielloński

Czy ludowe nazwy roślin to fitonimy? Na pograniczu nomina appellativa i nomina propria

Leksem fitonim oznacza zasadniczo indywidualną nazwę określonej rośliny, np. dąb Bartek (drzewo rosnące w Bartkowie, we wsi w województwie świętokrzyskim), palma Goethe (roślina w Ogrodzie Botanicznym w Padwie). Współcześnie jest on jednak coraz częściej stosowany w pracach językoznawczych jako synonim nazwy pospolitej rośliny używanej w komunikacji potocznej, por. np. „Flora i fitonimy na pograniczu polsko-ukraińskim” (red. Feliks Czyżewski, Danuta Urban, 2006), „Kwiatki Matki Bożej. Góralskie fitonimy odwołujące się do świętych i Matki Bożej” (Maciej Rak, 2009), „Słowotwórstwo fitonimów używanych na Kujawach” (Agnieszka Wierzbicka, 2007). Referentka podejmie się zatem omówienia ewolucji semantycznej wspomnianego terminu, wskaże również przyczyny rozszerzenia jego znaczenia. Autorka wystąpienia odpowie ponadto na pytania, dlaczego ludowe nazwy roślin, takie jak gwiazda betlejemska (wilczomlec piękny), waciki (wełnianka wąskolistna), pieniążek (pilea peperomiowata) czy też buciki Matki Boskiej (obuwik pospolity, tojad mocny), stoją na granicy nazw pospolitych i własnych, co zbliża ten typ leksyki do grupy nomina propria, a co go z tej grupy wyklucza. Jako podstawa materiałowa posłużą nazwy roślin zgromadzone na północy Podhala w latach 2016–2017.

fitonim, ludowa nazwa rośliny, nazwa własna, nazwa pospolita

Are the Folk Names of Plants Phytonyms? On the Border of Nomina Appellativa and Nomina Propria

The term „phytonym” essentially refers to an individual name of a specific plant, for example, the oak „Bartek” (a tree growing in Bartków, a village in the Świętokrzyskie Province), or the palm „Goethe” (a plant in the Botanical Garden in Padua). However, nowadays it is increasingly used in linguistic works as a synonym for the common name of a plant used in everyday communication, e.g. „Flora and Phytonyms on the Polish-Ukrainian Border” (eds. Feliks Czyżewski, Danuta Urban, 2006), „Flowers of the Virgin Mary. Highland Phytonyms Referring to Saints and the Virgin Mary” (Maciej Rak, 2009), „Word Formation of Phytonyms Used in Kuyavia” (Agnieszka Wierzbicka, 2007). The speaker will thus undertake the discussion of the semantic evolution of the mentioned term, also indicating the reasons for the expansion of its meaning. The author of the presentation will also answer questions about why folk names of plants, such as „gwiazda betlejemska” (poinsettia), „waciki” (common cottongrass), „pieniązek” (pilea peperomioides), or „buciki Matki Boskiej” (lady’s-slipper orchid, common twayblade, broad-leaved helleborine) stand on the border between common and proper names, what brings this type of lexicon closer to the group of „nomina propria”, and what excludes it from this group. As a source material, plant names collected in the northern Podhale region in the years 2016–2017 will be used.

phytonym, folk name of a plant, proper name, common name

TOMASZ KURDYŁA

Uniwersytet Jagielloński

Sąsiedzkie smaki, czyli o pewnej kategorii przerwisk gwarowych

Referat będzie poświęcony (rzadko przez językoznawców badany) gwarowym zbiorowym antroponimom przerwiskowym, tj. przerwiskom nadawanym wszystkim mieszkańcom danej wsi (całej zbiorowości zamieszkującej daną wieś) przez zbiorowość wsi sąsiednich. Wystąpienie skupi się na wybranej kategorii przerwiskowej, mianowicie na przerwiskach motywowanych kulinariami. Materiał badawczy pochodzi ze wschodniej Małopolski oraz z Podkarpacia.

przewiska gwarowe, przewiska zbiorowe, kulinaria, językowy obraz świata

Neighboring Flavours, or On a Certain Category of Dialectal Nicknames

The presentation will be dedicated to a rarely studied category of dialectal collective anthroponyms, namely, collective nicknames, which are nicknames given to all residents of a particular village (the entire community inhabiting that village) by the neighboring village community. The speech will focus on a selected category of nicknames, specifically those motivated by culinary aspects. The research material is sourced from eastern Lesser Poland and Subcarpathia.

dialectal nicknames, collective nicknames, cuisine, linguistic image of the world

HALINA KUREK

Uniwersytet Jagielloński

Nazwy własne jako „leksemy kulturowe” na polskich pograniczach wewnętrznych

Przedmiotem artykułu są nomina propria (nazwiska, nazwy terenowe, chrematonimy), występujące w polszczyźnie ogólnej i w lokalnych gwarach, pełniące funkcję „leksemów kulturowych” na tzw. wewnętrznych pograniczach Polski. Opisywane pogranicza to tereny leżące w Beskidzie Niskim (Dukielszczyzna) oraz w Beskidzie Sądeckim (okolice Piwnicznej) zamieszkiwane po sąsiedzku (obecnie lub tylko do czterdziestych lat XX wieku) przez wiejską ludność polską i łemkowską. Występujące tu leksemy kulturowe (nie utożsamiane z kulturowymi) to językowo-kulturowe łącząca decydujące nie tylko o odrębności kulturowej badanego obszaru, lecz przede wszystkim o tworzeniu poczucia wspólnoty ludności pogranicza, która, bez względu na przynależność narodową, potrafi dzięki nim zrozumieć lokalny świat znaczeń i wartości.

nazwy własne, pogranicza wewnętrzne, leksemy kulturowe

Proper Names As „Cultural Lexemes” in Polish Internal Borderlands

The subject of the article is proper nouns (surnames, place names, chrematonyms) found in the general Polish language and in local dialects, serving as „cultural lexemes” on the so-called internal borders of Poland. The described borderlands are areas located in the Low Beskid (Dukla region) and in the Sądecki Beskid (vicinity of Piwniczna), inhabited side by side (currently or only until the 1940s) by rural Polish and Lemko populations. The cultural lexemes present here (not equated with culturemes) are linguistically and culturally binding elements that determine not only the cultural distinctiveness of the examined area but above all, contribute to the creation of a sense of community

among the borderland population. Regardless of national affiliation, these lexemes enable them to understand the local world of meanings and values.

proper names, internal borderlands, cultural lexemes

ZENON LICA

Uniwersytet Gdański

Językowo-kulturowy obraz ciała ludzkiego utrwalony w nazwiskach polskich i niemieckich

Przedmiotem niniejszego artykułu jest językowo-kulturowy obraz ciała ludzkiego (bez opisu nazwisk dotyczących leksemu głowa przedstawionych we wcześniejszej publikacji) ukazany w świetle nazwisk polskich i niemieckich wyekscerpowanych z istniejących leksykonów antroponimicznych. Sposób opisywania spetryfikowanych form wskazuje na modelowy wzorzec nominacji człowieka na podstawie jego charakterystycznych cech wyglądu, zarówno w języku polskim, jak i niemieckim. Wartość ekspresywna tego typu nazwisk zależna jest od konotacji, jakie wywołują ich apelatywne znaczenia w świadomości odbiorcy.

onomastyka, antroponimia, językowy obraz świata, nazwiska polski, nazwiska niemieckie

A Linguistic-Cultural Image of the Human Body Perpetuated in Polish and German Surnames

The subject of this article is the linguistic-cultural image of the human body (excluding descriptions of surnames related to the lexeme „head” presented in a previous publication), as reflected in Polish and German surnames extracted from existing anthroponymic lexicons. The manner of describing these fossilized forms points to a model pattern of human nomination based on distinctive physical characteristics, both in Polish and German languages. The expressive value of such surnames depends on the connotations evoked by their appellative meanings in the recipient’s awareness.

onomastics, anthroponymy, linguistic worldview, Polish surnames, German surnames

AGATA ŁOJEK

Uniwersytet Warszawski

Sposoby identyfikacji kobiet w siedemnastowiecznym systemie antroponicznym parafii Daleszyce (na podstawie danych z ksiąg urodzeń)

Celem wystąpienia jest zaprezentowanie sposobów identyfikacji kobiet w systemie antroponicznym parafii Daleszyce w XVII wieku. Materiał badawczy (liczący ok. 13 tys. notacji) wyekscerpowałam z ksiąg chrztów i urodzeń z lat 1602–1700 spisanych w języku łacińskim. Dotychczas nie był on przedmiotem oglądu onomastycznego.

onomastyka, antroponomia żeńska, antroponomia historyczna, nazwy osobowe

Methods of Identifying Women in the Seventeenth-Century Anthroponymic System of the Parish of Daleszyce (Based on Data from Birth Records)

The aim of the presentation is to demonstrate the methods of identifying women in the anthroponymic system of the parish of Daleszyce in the 17th century. The research material (comprising around 13 thousand entries) has been extracted from baptismal and birth records written in Latin from the years 1602–1700. Until now, it has not been the subject of onomastic examination.

onomastics, female anthroponymy, historical anthroponymy, personal names

IZABELA ŁUC

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Urbanonimy motywowane frazeologizmami jako forma gry onimicznej z pośrednikiem inicjacji czytelniczej w opowiadaniach Agnieszki Zimnowodzkiej adresowanych do dzieci

Przedmiotem omówienia uczyniono urbanonimy literackie motywowane frazeologizmami, wywodzące się z cyklu opowiadań dla dzieci „Humorki” Agnieszki Zimnowodzkiej. Uwzględniając wiek adresatów opowiadań (6–10 lat) przyjęto, że owe formacje mogą być semantycznie nieczytelne dla dziecięcego odbiorcy, rozpatrzono je zatem w kontekście gry onimicznej z dorosłym czytelnikiem – pośrednikiem inicjacji czytelniczej. Wynotowane z serii opowiadań urbanonimy opisano w płaszczyźnie motywacyjnej i komunikacyjnej, pod kątem ich struktur tekstowych i semiotycznych, z zastosowaniem skompilowanych metod badawczych. Analiza twórców motywowanych słownictwem frazeologicznym dowodzi, że nazwy te nie tylko stanowią kluczowe ogniwo strategii twórczej pisarki,

lecz także na każdej z płaszczyzn komunikacyjnych zostały one podporządkowane pragmatyce tekstowej. Wykreowane przez współczesną pisarkę urbanonimy literackie, obok prymarnych funkcji – lokalizacyjnej i treściowej, pełnią w tekście wiele innych, przenikających się funkcji – aluzyjną, humorystyczną, informacyjną, intertekstualną, kreacyjną, ludyczną, metatekstową, poznawczą i wartościującą.

frazeologia, urbanonimy literackie, gra onimiczna

Urbanonyms Motivated by Phraseologisms as a Form of Onymic Play with a Reader's Initiation Mediator in Agnieszka Zimnowodzka's Stories Addressed to Children

The subject of discussion is literary urbanonyms motivated by phraseologisms, derived from the series of stories for children titled „Humorki” by Agnieszka Zimnowodzka. Considering the age of the story recipients (6–10 years), it was assumed that these formations might be semantically unclear to the child audience. Therefore, they were examined in the context of onymic play with an adult reader – a mediator of reading initiation. The urbanonyms identified in the series of stories were described in terms of motivational and communicative aspects, focusing on their textual and semiotic structures, utilizing compiled research methods. The analysis of formations motivated by phraseological vocabulary demonstrates that these names not only constitute a key element of the writer's creative strategy, but they have also been subordinated to textual pragmatics on each communicative level. The literary urbanonyms created by the contemporary writer serve various overlapping functions in the text, beyond their primary locational and content-related roles. These include allusive, humorous, informative, intertextual, creative, ludic, metatextual, cognitive, and evaluative functions.

phraseology, literary urbanonyms, onymic play

MAŁGORZATA MAGDA-CZEKAJ

Instytut Języka Polskiego, Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie

Typy i podtypy nazewnicze kamienic w miastach Polski

W niniejszym referacie przedstawię charakterystyczne typy i podtypy nazewnicze kamienic (domów miejskich) z wybranych miast Polski. Określę także funkcje, jakie pełnią nazwy własne kamienic w miejskiej przestrzeni onimicznej. W analizie semantyczno-strukturalnej nazw podejmę próbę rekonstrukcji motywacji nazewniczej, a także będę próbowała ustalić, co stanowiło podstawę

onimiczną do kreacji określonych nazw, czyli jaką rolę odgrywały antroponimy, zoonimy, apelatywy i inne.

modele nazewnicze, funkcje nazw własnych kamienic, urbanonimia

Types and Subtypes of Names for Tenement Houses in Polish Cities

In this presentation, I will discuss characteristic types and subtypes of names for tenement houses (urban houses) from selected cities in Poland. I will also identify the functions that proper names of tenement houses fulfill in the urban onymic space. In the semantic-structural analysis of names, I will attempt to reconstruct the naming motivations and also try to determine what constituted the onymic basis for creating specific names, such as the role played by anthroponyms, zoonyms, appellatives, and others.

naming models, functions of proper names of tenement houses, urbanonymy

RADOSŁAW MARCINKIEWICZ

Uniwersytet Opolski

Eponimiczny? O pewnym typie tytułu albumu fonograficznego w muzyce popularnej

Specyfika warstwy onimicznej publikacji fonograficznych ulega zmianom. W muzyce popularnej pewien stopień standaryzacji nazewnictwa osiągnięto w latach 60. XX wieku, co w wypadku albumów zaowocowało „dwustopniowym” sposobem identyfikowania dzieł tego typu, uwzględniającym oprócz ideonimu także artifonim wykonawcy. Należy zauważyć, że w szczególnych wypadkach albumy opatrywane są jedną nazwą własną, pełniącą funkcję zarówno artifonimu, jak i ideonimu. Mimo iż w taki sposób najczęściej opisywane są płyty debiutanckie, co ma ułatwić publiczności zapamiętanie nazwy wykonawcy dopiero rozpoczynającego karierę, w referacie problem zostanie zaprezentowany jako bardziej złożony i wykraczający poza sytuacje stereotypowe, posłużenie się tytułem eponimicznym nie zawsze bowiem wynika z potrzeby zredukowania liczby onimów i może być motywowane także innymi, wielorakimi czynnikami. W wystąpieniu podjęte zostaną również kwestie: utrudnień związanych z delimitacją tytułów dzieł fonograficznych (co jest istotne np. podczas sporządzania zestawień dyskograficznych), nieoficjalnych i oficjalnych ekwiwalentów ideonimów tego typu, a także wpływu zróżnicowania typologicznego albumów muzycznych na odnoszące się do nich nazwy własne.

nazwy własne w sferze muzyki, album eponimiczny, ideonimy, artifonimy, fonografia

Eponymous? On a Certain Type of Title of Phonographic Albums in Popular Music

The specificity of the onymic layer in phonographic publications undergoes changes. In popular music, a certain degree of naming standardization was achieved in the 1960s, which, in the case of albums, resulted in a „two-level” way of identifying such works, taking into account not only the ideonym but also the artiphonym of the performer. It should be noted that in specific cases, albums are labeled with a single proper name, serving as both the artiphonym and the ideonym. Although this approach is most commonly used for debut albums, aiming to facilitate the audience’s memorization of the name of a newly emerging artist, this presentation will show that the issue is more complex and goes beyond stereotypical situations. The use of eponymous titles doesn’t always stem from the need to reduce the number of onyms and can be motivated by various factors. The talk will also address issues such as difficulties related to delimiting the titles of phonographic works (which is significant, for instance, when compiling discographic listings), unofficial and official equivalents of such ideonyms, and the influence of the typological diversity of music albums on their proper names.

proper names in the music domain, eponymous album, ideonyms, artiphonyms, phonography

IZA MATUSIAK-KEMPA

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Treść, forma, frekwencja..., czyli w stronę kultury. Jak zintegrować badania nad motywacją nazwisk Polaków?

W próbach rekonstruowania motywacji nazwisk Polaków badacze zmuszeni są uwzględniać tylko wybrane elementy opisu. W dociekaniach nad pragmatycznymi aspektami powstawania nazw osobowych uwaga koncentruje się na znaczeniach wyrazów tworzących nazwy osobowe. Semantyka substratu leksykalnego jest w ustalaniu specyfiki procesów nominacyjnych nieodzowna, ale niewystarczająca. Badania nad motywacją ujawniają reprezentacje leksykalne pól pojęciowych, wykazując de facto, jaka leksyka zaistniała w procesach nominacji. W badaniach brakuje np. prac dotyczących zawartości gniazd derywacyjnych nazwisk. Nie wskazuje się też na zależności między rozległością pól pojęciowych a liczebnością antroponimów tworzących poszczególne gniazda nazwiskowe i pola pojęciowe, co dla rekonstrukcji kontekstów powstawania nazw mogłoby być owocne. Nie porównuje się liczebności gniazd derywacyjnych nazwisk o różnej motywacji (odapelatywne, odmiejskowe, od imion własnych, od nazw zawodów). W referacie zaproponowana zostanie metoda integrująca wiedzę o substracie leksykalnym leżącym u podłoża derywacji, liczebności poszczególnych gniazd derywacyjnych nazwisk oraz liczbie współczesnych ich nosicieli.

W wystąpieniu wykażę potrzebę opracowania nowoczesnych narzędzi badawczych, które umożliwią takie badania nad nazwiskami, które umożliwią wykrywanie prawidłowości procesów nominacyjnych zachodzących w przeszłości.

antroponimy, motywacja, gniazda derywacyjne

Content, Form, Frequency..., or Towards Culture. How to Integrate Research on the Motivation of Polish Surnames?

In attempts to reconstruct the motivation behind Polish surnames, researchers are forced to consider only selected elements of description. In investigations into the pragmatic aspects of the origin of personal names, the focus is on the meanings of words that form personal names. The semantics of the lexical substrate is indispensable in establishing the specificity of nominative processes, but insufficient. Research on motivation reveals lexical representations of conceptual fields, essentially showing what lexicon emerged in the nominative processes. For instance, there is a lack of studies regarding the contents of derivational nests of surnames. Dependencies between the extent of conceptual fields and the number of anthroponyms forming specific surname nests and conceptual fields are not indicated, which could be fruitful for reconstructing the contexts of name creation. The quantity of derivational nests of surnames with different motivations (from appellatives, from toponyms, from proper names, from occupational names) is not compared. The presentation will propose a method that integrates knowledge of the lexical substrate underlying derivation, the quantity of individual derivational nests of surnames, and the number of contemporary bearers. I will demonstrate the need for the development of modern research tools that enable such surname research, tools that can reveal the regularities of nominative processes that occurred in the past.

anthroponyms, motivation, derivational nests

MICHAŁ MORDAŃ

Uniwersytet w Białymstoku

Z antroponimii Łatgalii (imiona Polaków dyneburskich z lat 1945–1991)

Wystąpienie będzie poświęcone imionom Polaków – mieszkańców Dyneburga w latach 1945–1991. Źródłem analizowanego materiału są wpisy w miejscowych księgach meldunkowych (домовые книги / mājas grāmatas). W referacie zostanie omówiony repertuar imion użytych do nominacji mężczyzn i kobiet oraz formy językowe i wariantywność jednostek onimicznych. Już na podstawie wstępnego przeglądu materiału można stwierdzić, że imiona Polaków, podobnie jak imiona przedstawicieli wszystkich innych narodowości, były zapisywane głównie w postaci rosyjskich

oficjalnych odpowiedników, co miało oczywiście związek z przynależnością państwową Dyneburga i obowiązaniem ruszcyzny jako języka kancelaryjnego w omawianym okresie. Niemniej, w badanym źródle odnajdujemy też imiona zanotowane w formach zachowujących polską fonetykę (bądź spolonizowanych w różnym stopniu), imiona w odmiankach potocznych, w wariantach ukształtowanych na gruncie lub pod wpływem języka łotewskiego i białoruskiego. Sposób notacji części imion jest konsekwencją wzajemnego przenikania się elementów różnych języków, co zresztą wpisuje się w wielokulturowy charakter regionu łatgalskiego. Analiza systemu imion Polaków dyneburskich z lat 1945–1991 pozwala przyjrzeć się funkcjonowaniu polskiego substratu nazewniczego w warunkach odmiennego (podyktowanego administracyjnie) i niejednorodnego (uwarunkowanego historycznie) otoczenia językowego. Zebrany zasób antroponimów pokazuje specyficzne dla polskiego imiennictwa tradycje nazewnicze – z jednej strony, z drugiej zaś – jest odzwierciedleniem procesów zachodzących w lokalnym polietnicznym społeczeństwie.

antroponimia, imiona, pogranicze, Dyneburg, Łatgalia

From the Anthroponymy of Latgale (Names of Daugavpils Poles from 1945–1991)

The speech will be devoted to the names of Poles – inhabitants of Daugavpils in the years 1945–1991. The source of the analyzed material are entries in local registration books (домовые книги / mājas grāmatas). The paper will present a repertoire of names used to nominate men and women, as well as linguistic forms and variants of onymic units. Based on the preliminary review of the material, it can be concluded that the names of Poles, as well as the names of representatives of all other nationalities, were written mainly in the form of their official Russian equivalents, which was of course related to the national status of Daugavpils and the use of Russian as the office language in the period in question. Nevertheless, in the researched source we also find names recorded in forms preserving Polish phonetics (or Polonized to a varying degree), names in colloquial variants, in variants shaped on the basis or under the influence of the Latvian and Belarusian languages. The method of notation of some names is a consequence of the mutual penetration of elements of different languages, which is in line with the multicultural character of the Latgalian region. The analysis of the system of names of Daugavpils Poles from 1945–1991 allows us to look at the functioning of the Polish naming substrate in the conditions of a different (administratively dictated) and heterogeneous (historically conditioned) linguistic environment. The collected resource of anthroponyms shows, on the one hand, naming traditions specific to Polish names, – and on the other hand – it is a reflection of the processes taking place in the local polyethnic society.

anthroponymy, names, borderland, Daugavpils, Latgale

AGNIESZKA MYSZKA

MONIKA KIJ

Uniwersytet Rzeszowski

Nazwy niekomercyjne (prywatne) jako typ chrematonimów użytkowych

Ostatnie dziesięciolecia badań nad chrematonimią obfitowały w prace materiałowe, dyskusje dotyczące granic oraz cech kategoryalnych tej klasy nazw, ich funkcji, znaczeń tekstowych, wreszcie różnych sposobów ich porządkowania i kategoryzowania. Uznanie zdobyła propozycja Artura Gałkowskiego, który wśród chrematonimów użytkowych wyróżnił trzy grupy: nazwy ideacyjne, społecznościowe i marketingowe. Badania wykazały, że istnieją jednak takie chrematonimy użytkowe, które nie mieszczą się w żadnej z wyżej wskazanych grup, co rodzi postulat rozszerzenia tej kategorii o nową klasę mieszczącą miana nadawane pojedynczym obiektom użytkowym. Onimy te, niebędące nazwami handlowymi, nieobecne w marketingu (i nienastawione na komercyjność), są mocno zindywidualizowane, emocjonalne, jednostkowe. W referacie zostanie podjęta próba wyznaczenia zakresu proponowanej klasy oraz wskazania jej cech kategoryalnych, a także ustalenia uwarunkowań kulturowych powstawania tego typu mian. Propozycja zostanie wzbogacona egzemplifikacją nazw pojazdów, zabawek, instrumentów muzycznych, broni, mebli. Omówione zostaną także nazwy z pogranicza chrematonimów marketingowych i niekomercyjnych.

chrematonimia użytkowa, chrematonimy niekomercyjne, funkcje nazw, cechy kategoryalne chrematonimów

Non-Commercial (Private) Names as a Type of Utilitarian Chrematonyms

The last decades of research on chrematonyms have abounded in scholarly works, discussions concerning their boundaries and categorical features, functions, textual meanings, as well as various ways of organizing and categorizing them. The proposal by Artur Gałkowski gained recognition: he distinguished three groups of utilitarian chrematonyms: ideational, communal, and marketing names. However, studies have shown that there are utilitarian chrematonyms that do not fit into any of the aforementioned groups, which calls for expanding this category to include a new class that covers designations given to individual utilitarian objects. These onyms, not being commercial names, absent from marketing (and non-commercial in nature), are highly individualized, emotional, and unique. The presentation will attempt to define the scope of the proposed class, indicate its categorical features, and establish the cultural determinants of the formation of this type of designations. The

proposal will be enriched with examples of names for vehicles, toys, musical instruments, weapons, and furniture. Names on the borderline between marketing and non-commercial chrematonyms will also be discussed.

utilitarian chrematonomy, non-commercial chrematonyms, functions of names, categorical features of chrematonyms.

ALINA NARUSZEWICZ-DUCHLIŃSKA

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

O motywacjach, życzeniach i reakcjach internautów z punktu widzenia autorki serwisu poświęconego genezie nazwisk

Referat powstał na podstawie moich doświadczeń z tworzenia i rozwijania autorskiego serwisu internetowego poświęconego genezie nazwisk. Chciałabym odnieść się do postrzegania roli nazwisk w życiu danych osób i rodzin oraz omówić popularne motywacje poszukiwania etymologii nazwiska, kwestie onomastyczne, które budziły uznanie użytkowników strony oraz reakcje, kiedy prawdopodobna, wskazana przeze mnie etymologia nie pokrywała się z oczekiwaniami autorów zapytań. Materiał poddany analizie stanowi około 2000 postów otrzymanych przeze mnie od początków istnienia serwisu, czyli 2012 r., odnoszących się wprost lub pośrednio do kwestii antroponimicznych.

geneza nazwisk, serwis internetowy, postrzeganie nazwisk przez internautów

On Motivations, Wishes, and Reactions of Internet Users from the Perspective of the Author of a Website Dedicated to the Origins of Surnames

The presentation is based on my experiences of creating and developing a personal website dedicated to the origins of surnames. I would like to address the perception of the role of surnames in the lives of individuals and families, as well as discuss the common motivations for seeking the etymology of surnames, onomastic issues that garnered the users' approval on the website, and reactions when the probable etymology I provided didn't align with the expectations of the query authors. The material analyzed consists of approximately 2000 posts received by me since the inception of the website in 2012, directly or indirectly related to anthroponymic matters.

origin of surnames, internet website, perception of surnames by internet users

IWONA NOBIS

Instytut Języka Polskiego, Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie

Krajobraz kulturowy ziemi świętokrzyskiej utrwalony w mikrotoponimii (na przykładzie nazw terenowych powiatu kieleckiego)

Tematem wystąpienia będą nazwy terenowe ziemi świętokrzyskiej motywowane czynnikami kulturowymi (nawiązujące do wytworów kultury materialnej, społecznej i duchowej mieszkańców regionu kieleckiego). Celem referatu jest odtworzenie językowo-kulturowego obrazu wsi zawartego w mikrotoponimii powiatu kieleckiego: przedstawienie sposobów postrzegania i interpretowania otaczającej rzeczywistości przez nazywających, tj. lokalną społeczność wiejską. Materiał badawczy, pochodzący z Urzędowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych woj. kieleckiego (UN 19, 20, 21, 23, 24, 27, 33, 35), nie był dotychczas przedmiotem analiz onomastycznych. Stanowi go ponad 500 mikrotoponimów, czyli nazw lokalnych miejsc i obiektów niezamieszkałych, lądowych (np.: pól, łąk, lasów, gór, pastwisk, nieużytków, wzniesień) i wodnych (np.: bagien, stawów, strumieni, rzeczek). Do jego analizy wykorzystam koncepcję językowego obrazu świata (JOS), przez który rozumiem zawartą w języku interpretację rzeczywistości, którą można ująć w postaci zespołu sądów o świecie, o ludziach, rzeczach, zdarzeniach. Badane onimy tworzą obraz tradycyjnego, wiejskiego krajobrazu, którego zasadniczy element stanowi praca w gospodarstwie (użytkowanie gruntu, uprawa roślin, hodowla zwierząt gospodarskich). Przypominają o dawnych stosunkach prawno-własnościowych, społecznym zróżnicowaniu mieszkańców, pozyskiwaniu i podziale własności. Ponadto dokumentują i upamiętniają różnego typu wydarzenia z przeszłości mieszkańców regionu. W nazwach tych uwidacznia się również ich przywiązanie do religii i tradycji.

mikrotoponimy ziemi świętokrzyskiej, nazwy terenowe, językowy obraz świata, motywacja kulturowa

The Cultural Landscape of the Świętokrzyskie Region Preserved in Microtoponymy (as Exemplified by Terrain Names of the Kielce District)

The topic of the presentation will be terrain names of the Świętokrzyskie region inspired by cultural factors (related to the material, social, and spiritual culture of the inhabitants of the Kielce region). The aim of the paper is to reconstruct the linguistic and cultural image of the village contained in the microtoponymy of the Kielce District: to present the ways of perceiving and interpreting the surrounding reality by the namers, i.e., the local rural community. The research material, derived from the Official Names of Localities and Physiographic Objects in the Kielce Province (UN 19, 20, 21, 23, 24, 27, 33, 35), has not been the subject of onomastic analysis so far. It consists of over 500 microtoponyms, which are names of local places and uninhabited objects, both

terrestrial (e.g., fields, meadows, forests, mountains, pastures, wastelands, hills) and aquatic (e.g., marshes, ponds, streams, rivers). For its analysis, I will use the concept of the linguistic image of the world (LIW), which I understand as the interpretation of reality contained in language, which can be expressed as a set of judgments about the world, people, things, and events. The researched onyms create an image of the traditional rural landscape, with its fundamental element being agricultural work (land use, crop cultivation, livestock farming). They remind us of past legal and ownership relationships, social differentiation of the population, acquisition and division of property. Furthermore, they document and commemorate various types of historical events of the region's inhabitants. These names also reveal their attachment to religion and tradition.

microtoponyms of the Świętokrzyskie region, terrain names, linguistic image of the world, cultural motivation

MARTA NOWAK

Uniwersytet Lublański

Zbrodnia w mieście Plečnika. Nazwy własne w powieści kryminalnej „Współlokatorki” Mai Novak

Celem wystąpienia jest analiza materiału onimicznego wyekscerpowanego z powieści kryminalnej „Współlokatorki” Mai Novak. Głównym celem jest pokazanie, jaką funkcję pełnią nazwy własne w słoweńskim kryminale. Na potrzeby prowadzonych analiz stawiam kilka hipotez badawczych. Uznaję, że cechą charakterystyczną analizowanego kryminału słoweńskiego jest wykorzystanie nazw, nawiązujących do znanych powieści kryminalnych, detektywów znanych z literatury (np. Sherlock Holmes, Miss Marple, Watson) oraz ich autorów (Raymond Chandler). Akcja kryminału jest wyraźnie osadzona w mieście, co zostało uzyskane poprzez dobór urbanonimów (np. pub Pod skałką, kino Union, hotel Holiday Inn, Cukrownia, Lublanica, Tromostowie), ale jednocześnie miasto literackie wyraźnie odbiega (wyraźniej niż w polskich kryminałach miejskich, np. w kryminale poznańskim) od rzeczywistego pierwowzoru (np. ulice Salamandry i Klemensa Metternicha nie istnieją). Lokalność kryminału została wyrażona także za pośrednictwem antroponimów (Jana Kranjc, Fanika, Tanja Tratnik, Meri Senečič, Alba). W powieści niemal nie występują chrematonimy (poza ideonimami), a nazwy własne służą także charakterystyce bohaterów, np. Murphy symbolizujący niepowodzenia głównej bohaterki.

onomastyka literacka, kryminał, nazwy własne, Ljubljana

Crime in the Town of Plečnik. Proper Names in the Crime Novel „Roommates” by Maia Novak

The purpose of the presentation is to analyze the onymous material extracted from the crime novel „Roommates” by Maia Novak. The main objective is to demonstrate the function of proper names in the Slovenian crime fiction. For the purpose of the conducted analysis, I propose several research hypotheses. I acknowledge that a characteristic feature of the analyzed Slovenian crime novel is the utilization of names referring to well-known crime novels, detectives from literary works (e.g., Sherlock Holmes, Miss Marple, Watson), and their authors (Raymond Chandler). The plot of the crime novel is clearly set in a city, which was achieved through the selection of urbanonyms (e.g., the pub „Under the Rock” Union cinema, Holiday Inn hotel, Sugar factory, Lublanica, Tromostovje), yet the literary city deviates noticeably (more so than in Polish urban crime novels, e.g., those set in Poznań) from the real prototype (e.g., Salamander and Klemens Metternich streets do not exist). The locality of the crime novel is also expressed through anthroponyms (Jana Kranjc, Fanika, Tanja Tratnik, Meri Senečič, Alba). In the novel, there are almost no chrematonyms (except for ideonyms), and proper names also serve to characterize the protagonists, such as Murphy, symbolizing the misfortune of the main protagonist.

literary onomastics, detective stories, proper nouns, Ljubljana

PAVOL ODALOŠ

Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy

Vplyv jednotlivcov a generácií na onomastickú terminológiu / Wpływ jednostek i pokoleń na terminologię onomastyczną

Strukturalistyczna orientacja lingwistyki odzwierciedla się także w onomastyce, jej metodologii, metodyce i terminologii. Badania materiałowe przyniosły nie tylko dużą liczbę nazw własnych, ale także nową terminologię oraz dążenie do tworzenia systemów terminologicznych związanych z nazwami własnymi. Znana jest włoska terminologia onomastyczna (Caffarelli, E. – Gagliardi, C., 2018), terminologia W. Haasego, używana w szwajcarskiej onomastyce (nomen, allonomen, archinomen), oraz terminologiczne podejście J. Gorrotachequiego, które łączy znane terminy w języku angielskim (type i name plus patronymie, czyli imię i patronimicum) (Zgusta, 1995). Klasyfikacja gatunkowa onimii stała się podstawą systemu gatunkowego i umożliwiła stworzenie systemu słowiańskiej terminologii onomastycznej, która była używana w 11 językach słowiańskich oraz w języku niemieckim (NRD) od 1973 (wydanie 1) i 1983 (wydanie 2). Po 1983 r. system nie rozwijał się już powszechnie. Pokolenia słowiańskich badaczy onomastyki po 2000 roku mniej

więcej, zrezygnowały z rozwijania systemu, choć przed 2000 rokiem pojawiło się kilka inicjatyw mających na celu modyfikację systemu terminologicznego. Powodem było z jednej strony odejście od systemu onomastyki rosyjskiej i wschodniosłowiańskiej i utworzenie nowych własnych klasyfikacji, z drugiej zaś zaangażowanie części onomastów w tworzenie terminologii onomastycznej ICOS. Pomimo wspomnianego rozwoju terminologia w onomastyce słowiańskiej nadal się zmienia, a system jest uzupełniany w poszczególnych krajach, przy czym podejmuje się pewien wysiłek, aby w ramach systemu dokonać syntezy 50-letniego rozwoju (Odaloš, 2022). Oprócz rodzajowej klasyfikacji grup homogenicznych, istnieją także możliwości klasyfikacji heterogenicznej, w rozumieniu komunikacyjnym, onimów, które funkcjonują w poszczególnych sferach komunikacyjnych społeczeństwa (Odaloš – Vallová, 2020).

społeczeństwo, onomastyka, terminologia onomastyczna

The Influence of Individuals and Generations on Onomastic Terminology

The structuralist orientation of linguistics is also reflected in onomastics, its methodology, and terminology. Material research has brought not only a large number of proper names, but also new terminology and an aspiration to create terminological systems related to proper names. Italian onomastic terminology is well-known (Caffarelli, E. – Gagliardi, C., 2018), as well as the terminology of W. Haase used in Swiss onomastics (nomen, allonomen, archinomen), and the terminological approach of J. Gorrotachequi, which combines familiar terms in English (type and name plus patronyms, i.e. name and patronymic) (Zgusta, 1995). The genre classification of onomastics became the basis for a genre system and enabled the development of Slavic onomastic terminology, used in 11 Slavic languages and in German (East Germany) since 1973 (1st edition) and 1983 (2nd edition). After 1983, the system did not collectively develop any further. Generations of Slavic onomastics researchers after 2000, more or less, gave up on further developing the system, although there were several initiatives before 2000 aimed at modifying the terminological system. This was due, on the one hand, to a shift away from the Russian and East Slavic onomastics system in favor of creating new, proprietary classifications, and on the other hand, to the involvement of some onomasts in the creation of onomastic terminology for ICOS. Despite the mentioned development, terminology in Slavic onomastics continues to evolve, and the system is supplemented within national contexts, with an effort to synthesize the development from 50 years ago within the framework of the system (Odaloš, 2022). In addition to genre classification along with their homogeneous groups in the classification of others, there are also possibilities for classifying others into heterogeneous groups, in a communicative sense, those that function in various communication spheres of society (Odaloš – Vallová, 2020).

society, onomastics, onomastic terminology

EWA ORONOWICZ-KIDA

Uniwersytet Rzeszowski

Motywy kulturowe w nazwach hybrydowych lakierów do paznokci firmy Indigo

Celem referatu będzie wskazanie potencjalnej siły perswazyjnej wybranych motywów kulturowych wykorzystanych w nazwach lakierów do paznokci firmy Indigo. Twórcy tych onimów, licząc na co najmniej średni poziom wiedzy ogólnej potencjalnych nabywców nazywanego produktu, czerpią między innymi z kanonu literatury polskiej i zagranicznej, odwołują się do powszechnie znanych dzieł sztuki, sięgają do wydarzeń i postaci historycznych czy bohaterów znanych produkcji filmowych, które stały się częścią masowej wyobraźni.

nazwy własne, chrematonimy, perwazja, motyw kulturowy

Cultural Motifs in the Names of Indigo Hybrid Nail Polishes

The aim of the presentation will be to point out the potential persuasive power of selected cultural motifs used in the names of nail polishes by the company Indigo. The creators of these onyms, counting on at least a moderate level of general knowledge among potential buyers of the product, draw from sources such as the canon of Polish and foreign literature, refer to widely known works of art, delve into historical events and figures, or reference characters from well-known film productions that have become part of the popular imagination.

proper names, chrematonyms, persuasion, cultural motif

LIUBOV OSTASH

Instytut Języka Czeskiego, Akademia Nauk Republiki Czeskiej

Відлуння війни в онімному просторі України / Echa wojny w przestrzeni onimicznej Ukrainy

Proces odnowy i wzbogacenia leksykalnego składu języka ma miejsce nie tylko w obszarze apelatywów, lecz także na poziomie onimów. Na Ukrainie, w okresie heroicznej walki z rosyjskim agresorem, duch wojny jest odczuwalny na wszystkich poziomach onimicznych. Obserwujemy pojawienie się nowych propriów w antroponimii, toponimii, chrematonimii, zoonimii itp. Materiał badawczy został pozyskany z internetowych stron w okresie od 2022 do 2023 roku oraz w wyniku własnych obserwacji. Celem badania jest wykrycie nowych propriów w określonym okresie,

zrozumienie motywacji ich pojawienia się i funkcjonowania, określenie głównych cech i tendencji rozwoju onimicznej przestrzeni Ukrainy, śledzenie związku nowych onimów ze zjawiskami proprializacji apelatywów oraz transonimizacji. Najbardziej sprzyjającym zjawiskiem dla pojawiania się nowych nazw własnych jest transonimizacja, w której onim przechodzi z jednej kategorii do drugiej, w mniejszym stopniu onimizacja (zmiana pojedynczej nazwy pospolitej na nazwę własną poprzez zmianę jej funkcji). Przeprowadzona zostanie klasyfikacja zebranego materiału onimicznego oraz analiza nowych onimów funkcjonujących w ramach toponimii, antroponimii, chrematonimii, zoonimii itp.

transonimizacja, proprializacja, chrematonimia, antroponimia, urbanoimia, zoonimia

Echoes of War in the Onymic Space of Ukraine

The process of renewal and enrichment of the lexical composition of the language occurs not only in the area of appellatives but also at the level of onyms. In Ukraine, during the heroic struggle against the Russian aggressor, the spirit of war is sensed at all levels of onymic entities. We observe the emergence of new proper names in anthroponymy, toponymy, chrematonymy, zoonimy, etc. The research material was collected from internet sources from 2022 to 2023, as well as through our own observations. The aim of the study is to detect new proper names in a specific period, understand the motivation behind their emergence and functioning, determine the main characteristics and trends in the development of the onymic space of Ukraine, and trace the connection of new onyms with the phenomena of appellative proprialization and transonymization. The most favorable phenomenon for the appearance of new proper names is transonymization, in which an onym transitions from one category to another, to a lesser extent onymization (changing the function of a common name to a proper name). The collected onymic material will be classified, and an analysis of new onyms functioning within toponymy, anthroponymy, chrematonymy, zoonimy, etc., will be conducted.

transonymization, proprialization, chrematonymy, anthroponymy, urbanonymy, zoonymy

MARIETA PASTORKOVÁ

Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy

Słowackie nazwiska z komponentami somatycznymi w świetle onomastyki i etnolingwistyki poznawczej

Praca badawcza koncentruje się na nazwach własnych, a dokładniej, na słowackich nazwiskach związanych z częściami ciała człowieka, czyli somatyzmami. Z perspektywy metodologicznej łączymy dwie dyscypliny lingwistyczne – onomastykę i etnolingwistykę poznawczą, mając za główny

cel zrozumienie natury rozwoju nazw własnych na podstawie ich motywacji z punktu widzenia ludzkiego poznania. Główną zasadą działania w badaniach nad somatyzmami jest antropocentryzm, który odzwierciedla się w sposobie, w jaki ludzki mózg konceptualizuje i kategoryzuje rzeczywistość. Choć proces tworzenia nazw miał miejsce dawno temu, można go prześledzić aż do początków jego motywacji, obserwując i analizując składniki semantyczne i leksykalne współczesnych nazwisk. W celu przeprowadzenia tego badania wykorzystujemy metodę analizy semantycznej, aby zidentyfikować somatyczną naturę nazwisk w słowackiej bazie danych nazwisk zebranych w roku 1995. Nacisk położony jest na zewnętrzne cechy ciała ludzkiego i sposób, w jaki odzwierciedlają się one w nazwach. Przewidujemy, że znaczna część korpusu nazwisk będzie motywowana częściami ciała ludzkiego. Uważamy, że wzajemne uzupełnienie się tych dwóch wymienionych wyżej dyscyplin jest przydatne dla pełnego obrazu procesu tworzenia nazwisk oraz jego kulturowych i poznawczych implikacji.

nazwy własne, somatyzmy, antropocentryzm

Slovak Surnames with Somatic Components in the Light of Onomastics and Cognitive Ethnolinguistics

The research paper focuses on proper names, more specifically, Slovak surnames which are related to the human body parts, i. e. somatisms. From the methodological perspective, we merge two linguistic disciplines – onomastics and cognitive ethnolinguistics, with the main aim to provide insight into the nature of the development of proper names based on their motivation from the perspective of human cognition. The main operating principle in the study of somatisms is anthropocentrism, which is reflected in the way the human brain conceptualizes and categorizes reality. Although the process of name formation occurred a long time ago, it can be traced back to the origins of its motivation through observation and analysis of semantic and lexical components of present-day surnames. For the purposes of this study, the method of semantic analysis is used in order to identify the somatic nature of surnames in the Slovak database of surnames collected in the year 1995. Emphasis is put on the external features of the human body and how they are reflected in names. We expect that a significant part of the surname corpus will be motivated by human body parts . We consider mutual complementarity of the two disciplines to be useful for the full picture of name formation and its cultural and cognitive implications.

proper names, somatisms, anthropocentrism

VLADIMÍR PATRÁŠ

Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy

Zástupné a opisné pomenovania v onlinovej publicistike ako nosiče komunikačných stratégií / Nazwy zastępcze i deskryptywne w publicystyce internetowej jako nośniki strategii komunikacyjnych

W niniejszym artykule zwrócono uwagę na lokalizację zastępczych nazw własnych osobowych, na usytuowanie badanych nazw w przestrzeni medialnej oraz na rekonstrukcję profilu wartości wspomnianych nazw, występujących w komunikacji medialnej. Zebrany reprezentatywny zbiór deskryptywnych i zastępczych wariantów nazw własnych osobowych, odnoszących się do eksponowanych w mediach uczestników życia społecznego oraz politycznego i występujących w publicystyce w okresach przełomowych i kryzysowych, pozwala określić i zinterpretować potencjał identyfikacyjny nazw własnych (indywidualizujący, różnicujący), pragmatyczno-stylistyczne tendencje do utrwalenia się połączeń wyrazowych (kolokacji) oraz wykorzystanie nazw we współczesnej internetowej publicystyce opinii. Materiał badawczy stanowią zastępcze i deskryptywne nazwy własne występujące w internetowych tekstach inicjujących, reprezentujących główny nurt publicystyki (mainstream) oraz publicystykę zaangażowaną (obywatelską, alternatywną), a także w odwołujących się do nich forach dyskusyjnych. Do analizy zebranego materiału badawczego wykorzystano specjalistyczne oprogramowanie komputerowe, które umożliwiło ekscerpcję kontekstów oraz ocenę aksjologiczną badanych nazw.

sfera komunikacji medialnej, dziennikarstwo online, antroponimia, nazwy zastępcze, nazwy deskryptywne, pragmatystyka, analiza oprogramowania

Alternate and Descriptive Names in Online Journalism As Carriers of Communication Strategies

This paper focuses on the localization of alternate naming of persons, the placement of the studied names in the media environment, and the assumed or constructed value profile of the said naming occurring in media communication interactions. A representative set of descriptive and alternate variants of personal proper names of media-exposed actors of social and political life, which occur in journalism in breakthrough and crisis periods allows to detect and interpret the identification (individualizing, differentiating) potential, ambitions for pragma-stylistic stabilization of collocations and application of names in contemporary online opinion journalism. The material base is formed and the argumentative space is provided by alternate and descriptive designations operating in the initials of the texts of online mainstream and participatory (citizen, alternative) journalistic production and in

the downstream opinion forums. Specialised computer software was used to analyse the collected research material, which enabled contextual excerpting and axiological evaluation of the names under examination.

media communication sphere, online journalism, anthroponymy, alternate naming, descriptive naming, pragma-stylistics, software analysis

ANNA PIECHNIK

Uniwersytet Jagielloński

Zdeonimizowane antroponimy jako ekspresywne znaki pamięci wiejskiej wspólnoty językowo-kulturowej

Zaproponowany temat sytuuje się w obrębie zagadnień z pogranicza onomastyki. Przedmiotem oglądu będą jednostki leksykalne o statusie granicznym, sytuujące się między wyrazami pospolitymi a nazwami własnymi. Zostaną omówione przykłady nieoficjalnych (przezwoisk) oraz oficjalnych antroponimów (nazwisk) mieszkańców wybranych wsi z południowej Polski używanych w codziennej komunikacji członków lokalnej mikrowspólnoty językowo-kulturowej w sposób typowy dla apelatywnych ekspresywizmów osobowych. Materiał źródłowy został pozyskany podczas badań terenowych i obejmuje krótkie teksty mówione obrazujące sposób funkcjonowania omawianego słownictwa w komunikacji. Tego typu nazwy mają bardzo ograniczony zakres stosowania, są używane na niewielkich obszarach – w środowisku sąsiedzkim bądź rodzinnym. Uwaga zostanie zwrócona na intencję użycia tego rodzaju słownictwa, efekt perlokucyjny wynikły z jego stosowania oraz na jego istotną, złożoną funkcję. Stosowanie takich nazw przeniesionych stanowi sposób transponowania treści wspólnotowej pamięci międzypokoleniowej, pełni funkcję integrującą, wspólnototwórczą, informuje o systemie wartości danej wspólnoty językowo-kulturowej. Komunikat, w obrębie którego zdeonimizowane antroponimy się pojawiają, wyraźnie zyskuje na ekspresywności.

zdeonimizowane antroponimy, słownictwo ekspresywne mieszkańców wsi, ekspresywność w języku

Deonomized Anthroponyms as Expressive Signs of Memory in a Rural Language-Cultural Community

The proposed topic falls within the realm of onomastics. The subject under examination will be lexical units with a borderline status, situated between common words and proper names. Examples of unofficial anthroponyms (nicknames) as well as official anthroponyms (surnames) of residents from selected villages in southern Poland will be discussed. These names are used in everyday communication by members of a local linguistic cultural micro-community in a manner typical of

appellative personal expressiveness. The source material was collected during field research and includes short spoken texts illustrating the functioning of the discussed vocabulary in communication. Such names have a very limited scope of usage, they are used in small areas – within a neighborhood or family environment. Attention will be given to the intention behind the usage of this kind of vocabulary, the perlocutionary effect resulting from its use, as well as its significant and complex function. The application of such transferred names serves as a way of transposing intergenerational communal memory content, playing an integrating and community-building role, and informing about the value system of the given linguistic-cultural community. The communication in which deonomized anthroponyms appear gains a noticeable level of expressiveness.

deonomized anthroponyms, expressive vocabulary of village residents, expressiveness in language

AGNIESZKA PIELA

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Fikcyjne nazwy własne w polskiej frazeologii

Podstawowym celem wystąpienia będzie charakterystyka fikcyjnych nazw własnych jako komponentów związków frazeologicznych. Analizie poddane zostaną głównie zapomniane już konstrukcje słowne mieszczące w swoim składzie wymyśloną nazwę osobową (np. ożenić się z Łopacińską, uciąć Chrapickiego) lub miejscową (np. Bywał on widać w Bywalicach, Czyś z Głupczyc?, Idź do Pyrczyc).

historia języka polskiego, frazeologia, osobowe nomina propria, miejscowe nomina propria

Fictional Proper Names in Polish Phraseology

The main objective of the presentation will be to characterize fictional proper names as components of phraseological expressions. The analysis will primarily focus on forgotten word structures that include an invented personal name (e.g., „get married to Łopacińska,” „cut off Chrapicki”) or a fictional place name (e.g., „He used to be seen in Bywalice,” „Are you from Głupczyce?, Go to Pyrczyce”).

history of the Polish language, phraseology, personal proper nouns, local proper nouns

JULIA PIOTROWSKA

Uniwersytet Opolski

Nazwy własne polskich start-upów w świetle badań nad chrematonimami

Chrematonimy, jako nazwy odnoszące się do wytworów ludzkiej wynalazczości i przedsiębiorczości, są w obszarze zainteresowań polskiej onomastyki szczególnie od ostatnich dwudziestu lat. W tym referacie autorka przygląda się nazwom własnym start-upów, które z uwagi na swoją charakterystykę, zajmują szczególną pozycję we współczesnej sferze biznesowej. Referentka analizuje 44 nazwy marek, które zostały nagrodzone lub nominowane w latach 2009 – 2022 do prestiżowych nagród Aulery, przyznawanych przez polską społeczność start-upową. Celem badania jest próba klasyfikacji nazw, opis ich struktury oraz wyciągnięcie wniosków na temat tendencji onomastycznych we wspomnianym materiale, także w odniesieniu do szerszego kontekstu kulturowego.

chrematonimy, firmonimy, nazwy własne firm, dyskurs marketingowy

Proper Names of Polish Start-ups in the Light of Research on Chrematonyms

Chrematonyms, as names referring to human inventions and entrepreneurship, have been of particular interest in Polish onomastics for the last twenty years. In this presentation, the author examines the proper names of start-ups, which due to their characteristics, hold a special position in the contemporary business sphere. The presenter analyzes 44 brand names that have been awarded or nominated for prestigious Auler Awards between 2009 and 2022 by the Polish start-up community. The aim of the study is to attempt classification of the names, describe their structure, and draw conclusions about onomastic tendencies within the mentioned material, also in relation to a broader cultural context.

chrematonyms, firmonyms, company names, marketing discourse

RENATA PRZYBYLSKA

Uniwersytet Jagielloński

Imiona jako nośniki wartości

Przedmiotem referatu będzie przedstawianie związków między nadawaniem i funkcjonowaniem imion osobowych a konotowanymi przez nie wartościami. Na przykładach zostanie omówione wartościowanie imion wynikające z następujących czynników: a) religia – imiona świętych, b) historia – imiona bohaterów i antybohaterów, c) kultura – imiona bohaterów-postaci z filmu, literatury itp., d) stereotypowe powiązanie imion z narodowościami i ich oceną, e) magia językowa, f) „psucie imion” w sferze kabaretu i karykatury.

imiona, aksjolingwistyka, moda językowa

Names as Value Carriers

The subject of the presentation will be to demonstrate the connections between the attribution and functioning of personal names and the connoted values associated with them. The values attributed to names will be discussed using examples based on the following factors: a) religion – names of saints, b) history – names of heroes and anti-heroes, c) culture – names of characters from movies, literature, etc., d) stereotypical association of names with nationalities and their evaluation, e) linguistic magic, f) „spoofing names” in the realm of comedy and caricature.

names, axiolinguistics, linguistic fashion

LIDIA PRZYMUSZAŁA

DOROTA ŚWITAŁA-TRYBEK

Uniwersytet Opolski

Grill&Gulasz, czyli o nazwach imprez kulinarnych

Z niezwykle modną w ostatnich latach turystyką kulinarną (będącą częścią szerszego zjawiska, jakim jest turystyka kulturowa) ściśle związane są, organizowane z różnych okazji, imprezy kulinarne – towarzyszące innym wydarzeniom lub same w sobie stanowiące cel kulinarnej podróży. Zachętą do udziału w nich i swoistym znakiem firmowym są różne – czasami niezwykle oryginalne, świadczące o dużej kreatywności organizatorów – nazwy tychże imprez.

onomastyka, chrematonimia, nazwy wydarzeń kulinarnych, regionalność

Grill&Gulash, or the Names of Culinary Events

The incredibly trendy culinary tourism in recent years (being a part of the broader phenomenon of cultural tourism) is closely associated with culinary events organized on various occasions. These events accompany other happenings or are the main purpose of a culinary journey. Various, sometimes exceptionally unique names of these events serve as an incentive for participation and a distinctive trademark. They reflect the significant creativity of the organizers.

onomastics, chrematonymy, names of culinary events, regionality

MARTINA PTÁČNÍKOVÁ

Institut Języka Czeskiego, Akademia Nauk Republiki Czeskiej

Mezi srpnem 1968 a únorem 2022. Spontánně vzniklá urbanonyma v kontextu dvou invazí / Między sierpniem 1968 a lutym 2022 roku. Spontanicznie powstałe urbanonimy w kontekście dwóch inwazji

Artykuł ten ma na celu analizę oporu społecznego i protestu wyrażonego poprzez tablice z nazwami ulic w krajobrazie językowym czeskich lub czechosłowackich miast. Badanie skupia się na zjawisku spontanicznego przemianowania przestrzeni publicznych miejskich, tj. na przypadkach gdy nowa nazwa ulicy została wymyślona przez ludzi jako wyraz ich życzeń i zastąpiła istniejącą, bez uprzedniego oficjalnego zatwierdzenia.

toponimia miejska, tablice z nazwami ulic, nazwy upamiętniające

Between August 1968 and February 2022. Spontaneously Created Urban Names in the Context of Two Invasions

This contribution analyses public resistance and protest as expressed by street name signs in the linguistic landscape of Czech or Czechoslovak cities. The research focuses on the phenomenon of spontaneous renaming of urban public spaces, i.e. where a new street name is originated by people as an expression of their wishes and this name substitutes the existing one without being in any way officially approved in advance.

urban toponyms, street name signs, commemorative names

MAGDALENA PUDA-BLOKESZ

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Biblijne i religijne odwołania w oficjalnych nazwach firm rejestrowanych w Polsce

Celem referatu jest przedstawienie wniosków płynących z językoznawczego opracowania zagadnienia obecności odwołań biblijnych i religijnych w oficjalnym (urzędowym) nazewnictwie firm. Obszar badań zawężono do chrematonimów z komponentem biblijnym i religijnym. Ta grupa tematyczna nazw firm nawiązuje bowiem do znaczącego i utrwalonego w zasobach językowo-kulturowych dziedzictwa (nie tylko narodowego), jest słabo zbadana, a jej analiza może przynieść ciekawe wnioski dotyczące czynników determinujących proces nominacyjny na poziomie urzędowej rejestracji nazw, ich motywacji, formy, semantyki i funkcji.

chrematonimia, nazwy firm, biblizm, odwołania religijne

Biblical and Religious References in Official Company Names Registered in Poland

The aim of the presentation is to discuss the conclusions derived from a linguistic analysis of the presence of biblical and religious references in the official nomenclature of registered companies. The scope of research has been narrowed down to chrematonyms with biblical and religious components. This thematic group of company names relates to significant and established linguistic-cultural heritage (not only national), is underexplored, and its analysis could yield interesting insights into factors that determine the nominative process at the level of official name registration, their motivation, form, semantics, and functions.

chrematonymy, company names, biblism, religious references

AGATA RECLIK

Uniwersytet Ostrawski

Nazwy własne w korpusie Karla Čapka

Prezentacja będzie poświęcona opiniom na temat nazw własnych w twórczości czeskiego pisarza Karla Čapka. Celem wystąpienia będzie porównanie wyników analizy jakościowej, która była przeprowadzona w ramach dysertacji „Zagadnienia językowe i lingwistyczne w twórczości wybranych czeskich pisarzy” (zainteresowanie pisarzy nazwami własnymi w tekstach publicystyki

literackiej, np. esejach, felietonach, w odniesieniu do szerszego kontekstu problemów językowych i lingwistycznych), z nowo przeprowadzoną analizą kwantytatywną skoncentrowaną na wykorzystaniu danych pochodzących z Czeskiego Korpusu Narodowego, a konkretnie korpusu tekstów Karla Čapka. Na podstawie analizy kolokacji rzeczowników: imię, nazwisko i nazwa (jméno, příjmení, pojmenování) oraz dziesięciu najczęściej występujących nazw własnych (uzyskanych za pomocą frekwencji korpusowej), spróbujemy ustalić, czy poglądy autora na dane nazwy pokrywają się z badaniami kwalitatywnymi. W ramach analizy korpusowej skupimy się nie tylko na publicystyce, lecz także na innej twórczości Karla Čapka, co pozwoli nam rozszerzyć dotychczasowe badania.

Czeski Korpus Narodowy, język czeski, Karel Čapek, kwantytatywna analiza tekstu, publicystyka literacka

Proper Names in the Corpus of Karel Čapek

The presentation will be dedicated to opinions about proper names in the works of the Czech writer Karel Čapek. The aim of the presentation will be to compare the results of qualitative analysis conducted as part of the dissertation „Language and Linguistic Issues in the Works of Selected Czech Writers” (focusing on writers’ use of proper names in literary journalism, such as essays and columns, in relation to a broader context of linguistic problems), with a newly conducted quantitative analysis focused on using data from the Czech National Corpus, specifically the Čapek corpus. Based on the analysis of collocations of nouns like first name, last name, and name (jméno, příjmení, pojmenování) as well as the ten most frequently occurring proper names (obtained through corpus frequency), we will attempt to determine whether the author’s views on these names align with the qualitative research. In the corpus analysis, we will not only focus on literary journalism but also on other works by Karel Čapek, which will allow us to expand the scope of previous research.

Czech National Corpus, Czech language, Karel Čapek, quantitative text analysis, literary journalism

YAROSLAV REDKVA

Uniwersytet Narodowy im. Jurija Fedkowycza w Czerniowcach

Nazwy miejscowe zachodniej Ukrainy i wschodniej Polski jako manifestacja dziedzictwa kulturowego obu narodów

Przedmiotem naszego badania jest studium porównawcze systemów ojkonomicznych obszarów etnicznie mieszanych, z których jednym jest obszar zachodniej Ukrainy i wschodniej Polski. Wszystkie wspólne cechy opierają się na zdolności ukraińskiego i polskiego narodu do wybierania

i konsolidacji w nazwach własnych ogólnych zjawisk pozalingwistycznych (kulturalnych, historycznych i mentalnych), a także na podobieństwie znaczeń leksemów w językach ukraińskim i polskim. Antropologiczne osobliwości ukraińskiego i polskiego narodu na tych obszarach, środowisko geograficzne, czynniki historyczne, społeczne, kulturowe, ekonomiczne i inne odzwierciedlają się w analizowanych oikonimach od XIV wieku do czasów współczesnych. Nazwy miejscowe w Polsce i na Ukrainie odzwierciedlają obraz językowy czynników naturalnych i cywilizacyjnych oraz stanowią świadectwo relacji historycznych, etnicznych i kulturowych na danym obszarze, są unikalne dla tej przestrzeni oraz dla Europy Środkowo-Wschodniej. Proponowane studium synchroniczne i diachroniczne jest nową próbą weryfikacji wielu regularności w analizowanych systemach oikonimicznych na poziomie strukturalnym, genetycznym, kulturowo-historycznym i leksykalno-semantycznym. Badanie oparte jest na konkretnym przykładzie synchronicznego i diachronicznego porównania systemów oikonimicznych.

systemy oikonomiczne, nazwy miejscowe, strukturalne typy oikonimów, oikonimy ukraińskie i polskie, etymologia oikonimów

Place Names of Western Ukraine and Eastern Poland as a Manifestation of Cultural Heritage of Both Nations

The subject of our research is a comparative study of oikonymic systems of ethnically mixed territories, one of which is the area of western Ukraine and eastern Poland. All common features are based on the ability of the Ukrainian and Polish peoples to select and consolidate in proper names general extralinguistic (cultural, historical, and mental) phenomena, and on the similarity of meanings of lexemes in Ukrainian and Polish. Anthropological peculiarities of Ukrainian and Polish peoples in the territory, geographical, historical, social, cultural, economic, and other factors have been reflected in the analysed oikonyms since the fourteenth century. Oikonymy in Poland and Ukraine reflects a linguistic image of natural and civilization factors and is evidence of historical, ethnic and cultural relations in the territory, being unique for this territory and Central and Eastern Europe. The proposed synchronic and diachronic study is a new attempt to verify a number of regularities in analysed oikonymic systems on the structural, derivational, cultural-historical, lexical and semantic levels. The study is based on the concrete example of a synchronic and diachronic comparison of oikonymic systems.

oikonymic systems, place names, structural types of oikonyms, Ukrainian and Polish oikonymy, etymology of oikonyms

ARTUR REJTER

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Badania onomastyczne a nowa humanistyka

Wystąpienie zostanie poświęcone sytuacji onomastyki wobec przeobrażeń kulturowych, ale przede wszystkim reinterpretacji pojęcia nauki i jej funkcji w świetle założeń tzw. nowej humanistyki. Kluczową kwestią jest postulowana, jako pochodna kryzysu humanistyki, utylitarność nauki, jej praktyczny wymiar, co w wypadku onomastyki wydaje się szczególnie trudne do osiągnięcia. Pragnąłbym skupić się na możliwościach włączenia się onomastów w obszar badań spod znaku między innymi humanistyki cyfrowej, humanistyki zaangażowanej, humanistyki kognitywnej, posthumanistyki czy humanistyki artystycznej.

onomastyka, nowa humanistyka, onomastyka kulturowa, metodologia nauk humanistycznych, nazwa własna

Onomastic Research and the New Humanities

The presentation will focus on the situation of onomastics in view of cultural transformations, but above all to the reinterpretation of the concept of science and its function in the light of the assumptions of the so-called new humanities. The key issue is the postulated utilitarianism of science, derivative of the crisis of the humanities, and its practical dimension, which seems particularly challenging to achieve in the case of onomastics. I would like to focus on the possibilities for onomasts to engage in areas of research under the banner of various new humanities approaches, including digital humanities, engaged humanities, cognitive humanities, posthumanities, or artistic humanities.

onomastics, new humanities, cultural onomastics, methodology of humanities, proper name

KATALIN RESZEGI

Uniwersytet Debreczyński

Złożona świadomość nazw miejscowych, mentalne mapowanie oraz badanie kompetencji nazw miejscowych wśród dzieci przedszkolnych

Badania onomastyczne zazwyczaj koncentrują się wokół świadomości nazw miejscowych u dorosłych użytkowników nazw. Istnieje niewiele badań dotyczących świadomości i kompetencji nazw miejscowych u dzieci. Niniejsza praca prezentuje wyniki badania, w którym zastosowano

złożoną metodologię, aby wszechstronnie scharakteryzować wiedzę dzieci na temat nazw miejscowych. Przeprowadzono obszerne wywiady z ośmiorgiem dzieci w wieku przedszkolnym (6 lat), w ramach których badano świadomość nazw miejscowych u dzieci, kompetencje nazw miejscowych oraz mapy mentalne. Wyniki pokazują, że świadomość nazw miejscowych u dzieci jest znacznie węższa i przestrzennie bardziej ograniczona niż u dorosłych i obejmuje głównie obszar wewnętrzny ich własnej gminy. Znają one również makrotoponimy z innych miejsc, ale reprezentacje pojęciowe tych nazw są raczej schematyczne. Opisy tras i mapy mentalne dzieci opierają się na podejściu egocentrycznym. Wyniki pokazują, że ta metodologia może być skutecznie wykorzystana i zapewnia kompleksowe spojrzenie na wiedzę przestrzenną dzieci oraz ich świadomość nazw miejscowych.

dzieci przedszkolne, świadomość nazw, mapa mentalna, kompetencja nazw

Complex Place Name Awareness, Mental Mapping, and Place Name Competence Survey Among Pre-School Children

Onomastic research typically focuses on the place name awareness of adult name users. There is, however, little research on children's name-awareness and name competence. This paper presents the results of a survey using a complex methodology to comprehensively characterize children's knowledge of place names. Extensive interviews were conducted with eight kindergarten children (aged 6) to investigate children's place-name awareness, place-name competence and mental maps. The results show that children's place name awareness is much narrower and spatially much more limited than that of adults, essentially covering only the inner area of their own municipality. They also know macrotoponyms from other places, but the conceptual representations of those names are rather schematic. Children's route descriptions and mental maps are based on an egocentric view. The results show that the methodology can be used successfully and provides a comprehensive view of children's spatial knowledge and place name awareness.

preschool children, name awareness, mental map, name competence

GABRIEL ROŽAI

Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy

Teória modelovania na príklade urbanoným dvoch gemerských miest / Teoria modelowania na przykładzie urbanonimów dwóch miast Gemeru

Celem referatu jest opisanie, porównanie i typologizacja modeli onimicznych standardowych urbanonimów w dwóch miastach regionu Gemer – Rožňava i Revúca. W analizie skupimy się na charakterze struktury modelu oraz ilości modeli onimicznych i typów w badanej grupie nazw własnych, a także na ich użyciu (typach), reprezentacji frekwencyjnej i cechach leksykalnych komponentów funkcjonalnych, które charakteryzują analizowane modele. Analiza wyjaśni charakterystyczne cechy nazywania w badanej podkategorii toponimów, które można doprecyzować i typologicznie zdefiniować poprzez ich porównanie z modelami z innych podkategorii onimicznej grupy toponimów.

teoria modelowania, model synchroniczny, urbanonim

Modeling Theory as Exemplified by Urbanonyms of Two Gemer Towns

The aim of the contribution is to describe, compare, and typologize the onymic models of standardized urbanonyms in two towns of the Gemer region – Rožňava and Revúca. In the analysis, we will focus on the nature of the model structure and the quantity of onymic models and types within the examined group of proper nouns, as well as their usage (types), frequency representation, and lexical characteristics of the functional components that characterize the analyzed models. The analysis will elucidate the distinctive features of naming within the examined subcategory of toponyms, which can be further specified and typologically defined through their comparison with models from other subcategories of the onymic group of toponyms.

modeling theory, synchronous model, urbanonym

ELŻBIETA RUDNICKA-FIRA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Przenikanie języków i kultur na przykładzie średniopolskiej antroponimii Krakowa

Przedmiotem rozważań w artykule są nazwy osobowe występujące w dokumentach krakowskich od XVI do XVIII wieku, zawierające elementy germańskie. Wiele z nich funkcjonuje do dzisiaj (w różnych słownikach, encyklopediach i w życiu społecznym) w niezmienionej, oryginalnej postaci. Natomiast sporo z nich uległo polonizacji – w różny sposób przystosowując się do polskiego systemu gramatycznego. W artykule zwrócono uwagę na różne sposoby adaptacji (graficzne, fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne i inne). Nazwy te sytuują Kraków w pewnym kontekście historyczno-

-kulturowym, wskazując na jego rozliczne kontakty polityczne, społeczne, kulturowe, wyznaczając tym samym część jego historii.

antroponimy, elementy germańskie, kulturowość, sposoby adaptacji, średniopolszczyzna

The interpenetration of languages and culture in the Middle Polish anthroponymy of Krakow

The subject of consideration in the article are personal names found in Krakow documents from the 16th to the 18th century, containing Germanic elements. Many of them are still in use today (in various dictionaries, encyclopedias, and in social life) in their unchanged, original form. However, a significant number of them have undergone Polonization – adapting in various ways to the Polish grammatical system. The article highlights various methods of adaptation (graphic, phonetic, word-formation, inflectional, and others). These names place Krakow in a certain historical-cultural context, indicating its diverse political, social, and cultural contacts, thus forming a part of its history.

anthroponyms, Germanic elements, cultural aspect, adaptation methods, Middle Polish

MARIUSZ RUTKOWSKI

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Polska toponimia miejska jako zbanalizowany kanon kultury

W referacie przedstawiona będzie interpretacja całościowo pojmowanej toponimii miejskiej jako emanacji polskiego kanonu kultury. Kanon kultury jest, w ujęciu socjologicznym, zbiorem toposów i postaci o szczególnym znaczeniu dla danej zbiorowości. Jako taki stanowi rodzaj pamięci kolektywnej i „wiedzy u Wspólnionej”, która powinna być znana wszystkim uczestnikom danej wspólnoty kulturowej. Reprezentacjami tego kanonu są programy nauczania, teksty kultury, rocznice i inne nośniki pamięci – w tym również nazewnictwo upamiętniające. W tym referacie komemoratywne nazwy ulic i placów zostaną zinterpretowane jako emanacja polskiego kanonu kultury w formie zbanalizowanej – w duchu koncepcji banalnego nacjonalizmu M. Billiga. Nazwy miejskie poprzez ich umocowanie w przestrzeni są reifikowanymi nośnikami wartości i pamięci, a przez praktykowanie w codziennej komunikacji są naturalizowane i funkcjonują na zasadzie banalnych „przypominaczy”. Banalność tego rodzaju paradoksalnie stanowi o ich sile. Wartości utrwalone w taki sposób stają się elementami codziennych praktyk społecznych, a więc przenikają do poziomu zachowań bez konieczności siłowego wprowadzania i utrwalania – wzmacniając w ten sposób narodowy kanon kultury.

toponimia miejska, nazwy ulic, nazwy upamiętniające, pamięć zbiorowa, kanon kultury

Polish Urban Toponymy as a Banalized Cultural Canon

The presentation will provide an interpretation of urban toponymy as a whole, seen as an emanation of the Polish cultural canon. In sociological terms, the cultural canon is a collection of topics and figures with special significance for a particular community. It serves as a form of collective memory and „shared knowledge” that should be known to all participants within a given cultural community. Representations of this canon include educational programs, cultural texts, anniversaries, and other carriers of memory, including commemorative nomenclature. In this presentation, commemorative street and square names will be interpreted as an emanation of the Polish cultural canon in a banalized form, in line with M. Billig’s concept of banal nationalism. Urban names, by being anchored in space, become reified carriers of values and memory. Through their use in everyday communication, they are naturalized and function as banal „reminders.” Paradoxically, it is the banality of this kind that contributes to their strength. Values preserved in this manner become elements of daily social practices, thus permeating behavioral levels without the need for forced introduction and preservation, thereby reinforcing the national cultural canon.

urban toponymy, street names, commemorative names, collective memory, cultural canon

MIROŚŁAWA SAGAN-BIELAWA

Uniwersytet Jagielloński

Śląsk austriacki i Śląsk pruski – punkt widzenia Galicjanina

Referat wpisuje się w nurt badań onomastycznych dotyczących ideologicznej i tożsamościowej funkcji nazw własnych. Nawiązuje do wcześniejszych badań nad ewolucją denotacji i konotacji nazw regionów (Małopolska, Galicja, Śląsk) w powiązaniu z procesami historycznymi, politycznymi i kulturowo-społecznymi zachodzącymi na ziemiach polskich od początku XX w. do przełomu XX/XXI w. Wystąpienie dotyczy miejsca nazwy Śląsk na mapie mentalnej Galicji u progu wielkich zmian – w latach pierwszej wojny światowej i bezpośrednio w okresie powojennym. W pamięci społecznej Polaków rdzeń „śląskości” stanowi współczesny Górny Śląsk, a dokładniej część Śląska należąca dawniej do Prus. Natomiast referat dotyczy świadomości Galicjanina, Polaka, obywatela (byłego) Cesarstwa Austro-Węgierskiego, któremu bliższy jest Śląsk jako nazwa części Austrii niż odniesienie do pruskiego Śląska. Referat omawia rezultaty analizy jakościowej skupiającej się na użyciu nazw własnych w dyskursie publicznym. Materiał został zaczerpnięty z prasy wydawanej

w Galicji, z roczników 1916–1923 (m.in. z „Gazety Lwowskiej”, krakowskiego „Czasu”, „Kuriera Stanisławowskiego”) oraz z Korpusu Dyskursu Parlamentarnego (ze stenogramów Sejmu Ustawodawczego 1919–1922).

choronimia, Galicja, Śląsk, Polska w okresie zaborów

Austrian Silesia and Prussian Silesia – the Point of View of a Galician

The presentation falls within the current of onomastic research concerning the ideological and identity-related functions of proper names. It refers to earlier studies on the evolution of denotations and connotations of regional names (Małopolska, Galicja, Silesia) in connection with historical, political, and socio-cultural processes occurring in Polish lands from the beginning of the 20th century to the turn of the 20th/21st centuries. The presentation concerns the place of the name „Silesia” on the mental map of Galicja on the threshold of significant changes – during the years of the First World War and directly in the post-war period. In the social memory of Poles, the core of „Silesianness” constitutes the contemporary Upper Silesia, more precisely, the part of Silesia that formerly belonged to Prussia. However, the presentation focuses on the awareness of a Galician, a Pole, a (former) citizen of the Austro-Hungarian Empire, for whom Silesia is closer as a name associated with a part of Austria rather than a reference to Prussian Silesia. The presentation discusses the results of qualitative analysis focusing on the use of proper names in public discourse. The material was drawn from the press published in Galicja, in the years 1916–1923, including sources such as „Gazeta Lwowska,” Krakow’s „Czas,” and „Kurier Stanisławowski,” as well as from the Corpus of Parliamentary Discourse (from the stenograms of the Legislative Sejm 1919–1922).

choronymy, Galicja, Silesia, Poland during the partitions

ADAM SIWIEC

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Imiona osobowe w polszczyźnie wobec kategorii płci

Punkt wyjścia rozważań stanowi wyznaczony w warunkach polskich odpowiednimi przepisami i zakodowany w szerokim zakresie w językowych wystąpieniach wymóg posługiwania się imionami pozwalającymi odróżnić płeć noszących je osób. Na tym tle omawiane są przypadki wyboru imion osobowych, w których korelacja między formą językową a płcią nosicieli ulega zaburzeniu. Nie mają one bowiem typowych pod względem morfologicznym wykładników rodzaju gramatycznego, pozwalających wnioskować o płci. Przy tej okazji rozważana jest kwestia możliwości występowania

w polszczyźnie imion uniseks i neutralnych płciowo, które należałoby traktować jako nowe zjawiska uzualne, uzupełniające i korygujące (jednak w bardzo ograniczonym stopniu) rozróżnienia i podziały istniejące w języku i systemie imienniczym.

imiona osobowe w polszczyźnie, korelacja między formą językową imion osobowych a płcią, imiona o typowych i nietypowych wykładnikach rodzaju gramatycznego, imiona uniseks i neutralne płciowo

Personal Names in the Polish Language in Relation to the Category of Gender

The starting point of the considerations is defined by the relevant regulations in Polish conditions and extensively encoded in linguistic expressions, the requirement to use names that allow distinguishing the gender of individuals. Against this backdrop, cases of choosing personal names are discussed, in which the correlation between the linguistic form and the gender of the bearers becomes distorted. These names do not exhibit typical morphological indicators of grammatical gender that would allow gender inference. In this context, the possibility of unisex and gender-neutral names appearing in the Polish language is examined. These names should be regarded as new, usual phenomena that complement and adjust (albeit to a very limited extent) the existing differentiations and divisions within the language and naming system.

personal names in Polish, correlation between the linguistic form of personal names and gender, names with typical and atypical indicators of grammatical gender, unisex and gender-neutral names

PAVEL SKORUPA

Instytut Języka Litewskiego w Wilnie

Badanie związku między językowym obrazem świata a toponimami: Analiza apelatywnych ojonimów we współczesnym powiecie wileńskim

W referacie przedstawiono związek między językowym obrazem świata a ojonimami, badając, w jaki sposób kulturowy, językowy i geograficzny kontekst, w którym funkcjonują ojonimy, może dostarczyć informacji na temat przekonań, wartości i postaw lokalnych społeczności. Na podstawie współczesnych badań powiatu wileńskiego, który stanowi kulturowe i językowe peryferium, w referacie szczegółowo analizuje się apelatywne ojonimy opisowe, kulturowe i ekonomiczne, które odzwierciedlają światopogląd nadawcy nazwy, oraz bada się historyczne i językowe cechy odzwierciedlające ewolucję warunków kulturowych i społecznych. Analiza konkretnych ojonimów oficjalnie używanych w powiecie wileńskim, takich jak Būda ← litewskie būda ‘namiot, schronienie (strażnik, pasterza itp.) chatka’ / białoruskie буда, polskie buda ‘prowizoryczne schronienie dla ludzi’, Kaniūkai ← rosyjsko/białoruskie конюх ‘stajenny, pracownik stajni, hodowca koni’, Lipuvka ←

polskie lipa, Naujalaukis ← litewskie naujas ‘nowy’ + laukas ‘pole’, Totorinė ← litewskie totorius ‘Tatar’, itp., ukazuje sposób, w jaki te nazwy osad pełnią rolę symboli tożsamości etnicznej i odzwierciedlają złożoną interakcję między językiem, kulturą a percepcją. Ostatecznie podkreśla się znaczenie badań nad oikonimią dla zrozumienia różnorodności kulturowej i tożsamości etnicznej na granicach kulturowych, językowych, etnicznych i geograficznych.

oikonimy apelatywne, powiat wileński, granice kulturowe, światopogląd nadającego nazwę, tożsamość etniczna

Exploring the Correlation Between the Linguistic Image of the World and Toponyms: an Analysis of Appellative Oikonyms in the Contemporary Vilnius District

The paper focuses on the relationship between the linguistic image of the world and oikonyms, exploring how the cultural, linguistic, and geographic context in which oikonyms function can provide insights into local populations’ beliefs, values, and attitudes. On the basis of research of present-day Vilnius District, which marks the cultural and linguistic periphery, the paper scrutinizes the descriptive, cultural, and economic appellative oikonyms that embody the worldview of the name-giver, and explores the historical and linguistic features that reflect the evolving cultural and social conditions. The analysis of specific oikonyms officially functioning in the Vilnius District, e.g., Būda ← Lith. būda ‘tent, shelter (guard, shepherd’s, etc.) cottage’ / Bel. буда, Pol. buda ‘temporary shelter for people’, Kaniūkai ← Rus./Bel. конюх ‘groom, stable worker, horse breeder’, Lipuvka ← Pol. lipa ‘lime tree’, Naujalaukis ← Lith. naujas ‘new’ + laukas ‘field’, Totorinė ← Lith. totorius ‘Tartar’, etc., demonstrates how these settlement names can serve as symbols of ethnic identity and embody the complex interplay between language, culture, and perception. Ultimately, the significance of oikonymy studies in comprehending cultural diversity and ethnic identity in the cultural, linguistic, ethnic, and geographic borderlands is emphasised.

appellative oikonyms, Vilnius District, cultural borderlands, name-giver’s worldview, ethnic identity

KATARZYNA SKOWRONEK

Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie

Nazwy własne a kultura ezoteryzmu (na materiale polskiej prasy przedwojennej 1919–1939)

Referat jest próbą zrekonstruowania cech i funkcji nazw własnych w sferze alternatywnego nurtu kulturowego, określanego jako ezoteryzm. Ezoteryzm jest pojęciem ogólnym, stanowiącym mianownik różnych fenomenów kulturowych, powiązanych konceptami m.in.: makro-

i mikrokosmosu, żyjącej natury, ukrytej wiedzy dostępnej tylko nielicznym oraz synkretyzmu idei naukowych i religijnych (np. religii antycznych, wschodnich i chrześcijańskiej). Podstawowe pytania brzmią następująco: jakie idee ezoteryczne są konstruowane za pomocą nazw własnych obecnych w artykułach prasowych powstałych w tym kręgu kulturowo-ideowym?, jakie czasoprzestrzenie one tworzą? Głównym celem wystąpienia jest nakreślenie najważniejszych tendencji i związków pomiędzy onimiczną warstwą przedwojennych czasopism ezoterycznych (takich jak „Lotos”, „Wyzwolenie”, „Odrodzenie” i in.) a europejskimi prądami w obrębie tego nurtu kulturowego, np.: gnozą, teozofią czy mistycyzmem, jak również pomiędzy nazwami własnymi w badanych artykułach prasowych a ideami występującymi niejako „w polskiej odsłonie” (np. romantyzmem, mesjanizmem, problematyką narodową). W aspekcie metodologicznym referat ma za zadanie pokazać przydatność onomastyki tekstu i dyskursu do analiz funkcjonujących w historii idei kulturowych.

ezoteryzm, teozofia, gnoza, onomastyczna analiza tekstu i dyskursu, polska prasa przedwojenna, czasopiśmiennictwo ezoteryczne

Proper Names and the Culture of Esotericism (on the Material of the Polish Pre-War Press 1919–1939)

The presentation is an attempt to reconstruct the characteristics and functions of proper names within the realm of an alternative cultural movement referred to as esotericism. Esotericism is a general concept that encompasses various cultural phenomena, connected to concepts such as macro- and microcosm, the living nature, hidden knowledge accessible only to a few, and the syncretism of scientific and religious ideas (e.g., ancient, Eastern, and Christian religions). The fundamental questions are as follows: What esoteric ideas are constructed through proper names present in press articles originating from this cultural-ideological circle? What spacetime do they create? The main objective of the presentation is to outline the most significant trends and connections between the onomastic layer of pre-war esoteric periodicals (such as „Lotos,” „Wyzwolenie,” „Odrodzenie,” and others) and European currents within this cultural movement, such as gnosticism, theosophy, or mysticism, as well as between the proper names in the examined press articles and the ideas that appear somewhat uniquely in the „Polish version” (e.g., Romanticism, messianism, national issues). In methodological terms, the presentation aims to demonstrate the utility of onomastics in the analysis of historical cultural ideas.

esotericism, theosophy, gnosis, onomastic analysis of text and discourse, Polish pre-war press, esoteric journals

STANISLAVA SPINKOVÁ

Instytut Języka Czeskiego, Akademia Nauk Republiki Czeskiej

K regionálnosti příjmení v Česku – situace v okresech při hranici se Slovenskem / O regionalności nazwisk w Republice Czeskiej – sytuacja w gminach graniczących ze Słowacją

Mimo że obecnie ludzie mogą swobodnie przemieszczać się i zmieniać miejsce zamieszkania ze względu na naukę i pracę, wciąż możemy uznać niektóre nazwiska za regionalne (większość ich nosieli mieszka tylko w jednym regionie kraju). Niektóre nazwiska, których nosiciele dominują w Morawach lub w czeskiej części Śląska, nie są odnotowane, a ich pochodzenie nie jest wyjaśnione w książce „Nasze nazwisko”, wydanej przez Dobravę Moldanovą (korzystającą z dorobku prac jej ojca Josefa Beneša), najobszerniejszej publikacji na temat nazwisk w Czechach. W moim wystąpieniu skupię się na nazwiskach z obszaru graniczącego ze Słowacją, czyli szczególnie na Wschodnich Morawach.

onomastyka, antroponimia, obszar przygraniczny

On the Regional Nature of Surnames in the Czech Republic – the Situation in Districts Bordering Slovakia

Although today people can move and change their place of residence freely for study and work, we can still consider some surnames to be regional (most of their bearers live only in one part of the country). Some surnames, the bearers of which prevail in Moravia or in the Czech part of Silesia, are not recorded and their origin is not explained in the book „Our surname”, published by Dobrava Moldanová using the works of her father Josef Beneš, the most extensive publication on surnames in Czechia. In my contribution, I will focus on surnames in the border area with Slovakia, i.e. especially in Eastern Moravia.

onomastics, anthroponyms, border area

ALISA STUNŽAITĖ

Instytut Języka Litewskiego w Wilnie

Manifestacja kulturowej metonimii w litewskich drymonimach

Litwa, kraj na skrzyżowaniu różnych kultur, ukształtowała unikalny system toponimiczny odzwierciedlający swoją historię i różnorodność kulturową. W rezultacie powstał złożony system nazw miejscowych prześlakniętych kulturową symboliką i znaczeniem. W tym kontekście referat ma na celu zbadanie manifestacji kulturowej metonimii w litewskich drymonimach. Podczas gdy metonimia zwykle jest rozumiana jako reprezentowanie obiektów poprzez powiązane ich części, analiza przyjmuje bardziej subtelne podejście, badając nowe i złożone znaczenia, które mogą wynikać z myślenia metonimicznego. Poprzez analizę dominujących modeli metonimicznych w litewskich drymonimach, uwzględniając czynniki przestrzenne, sytuacyjne i kulturowe, referat ma na celu uzyskanie wglądu w dziedzictwo kulturowe Litwy. Przez analizę drymonimów referat ma na celu wyjaśnienie powodów istnienia konkretnych gatunków drzew, które są podstawą drymonimów (takie jak Beržėliai, Beržynėlis i Beržytė), a także roli bogów i praktyk duchowych obecnych w nazwach lasów, jak Dievėlio miškās, oraz symboli, takich jak Puntuko miškās. Te drymonimy stanowią unikalne narzędzie do badania kulturowej historii Litwy, a referat ma na celu udostępnienie tych wniosków społeczeństwu.

kognitywna onomastyka, semantyka nazw własnych, drymonimy

Manifestation of Cultural Metonymy in Lithuanian Drymonyms

Lithuania, a country at the crossroads of various cultures, has developed a unique toponymic system reflecting its historical background and cultural diversity. This has resulted in a complex system of place names steeped in cultural symbolism and meaning. In this context, the paper aims to explore the manifestation of cultural metonymy in Lithuanian drymonyms. While metonymy is usually understood as representing objects through associated parts, this research takes a more nuanced approach, examining the new and complex meanings that can arise from metonymic thinking. By analyzing the metonymic models that dominate Lithuanian drymonyms, taking into account spatial, situational, and cultural factors, the paper aims to establish insights into the cultural heritage of Lithuania. Through the drymonym analysis, the paper aims to elucidate the reasons behind the importance of specific tree species which are embedded in drymonyms (Beržėliai, Beržynėlis, and Beržytė), as well as the role of gods and spiritual practices present in such forest names as Dievėlio miškās, and symbols like Puntuko miškās. These drymonyms provide a unique tool to examine the cultural history of Lithuania, and the paper aims to make these insights accessible to the public.

cognitive onomastics, semantics of proper names, drymonyms

KAREL STŘELEČ

ZUZANNA SABELOVÁ

Uniwersytet Ostrawski

Korektnost, cancel culture, nesvoboda: k tematizaci „nových” ideologií skrze literární propria / Poprawność, kultura unieważnienia, zniewolenie: tematyka „nowych” ideologii w świetle literackich propriów

Jednym z charakterystycznych nurtów rozwoju społeczno-politycznego początku XXI wieku w znacznej części cywilizacji euroatlantyckiej stała się przemiana paradygmatu ideologicznego, akceptowanego i rozpowszechnianego głównie przez część mediów, organizacji politycznych i elit, a także sektory pozarządowe lub akademickie. Obejmuje to promocję poprawności politycznej, politykę tożsamości (ideologia gender, wielokulturowość), zjawisko kultury unieważnienia i inne elementy progresywne. W dziedzinie języka i komunikacji konsekwencje wspomnianych procesów odbijają się na wielu płaszczyznach – by wymienić choćby systematyczne wypieranie rodzajowej męskości czy kontrowersyjny podręcznik komisarz Unii Europejskiej Heleny Dalli, w którym starano się unikać używania nazw związanych z kulturą europejską (Boże Narodzenie, imiona Jan i Maria, i inne). Tym ostatnim procesom i zjawiskom naturalnie towarzyszy ich kulturowa refleksja – to właśnie literackie ujęcie przemian w sferze komunikacyjnej jest przedmiotem naszego literacko-onomastycznego wkładu materiałowego. Artykuł koncentruje się w szczególności na przemianach propriów w utworach czeskiej i francuskiej prozy, które przedstawiają negatywne obrazy współczesnego lub przyszłego społeczeństwa europejskiego. Artykuł podejmuje refleksję na temat nazewnictwa onimicznego jako narzędzia władzy medialnej, ideologicznej i totalitarnej, kontroli i cenzury, skupia się na opisie typologii imion literackich (antroponimów, chrematonimów i toponimów), które podlegają ideologicznemu przymusowi. Wreszcie, artykuł zwraca uwagę na funkcje (skojarzeniową, iluzjonistyczną, symboliczną itp.), jakie pełnią nazwy własne we współczesnej narracyjnej reprezentacji totalitaryzmu i ideologizacji.

onomastyka literacka, proza współczesna, funkcje imion własnych, ideologia

Correctness, Cancel Culture, Enslavement: on the Themes of „New” Ideologies in the Light of Literary Proper Names

One of the characteristic trends of socio-political development at the beginning of the 21st century in a significant part of Euro-Atlantic civilization has become the transformation of the ideological paradigm, accepted and disseminated mainly by a part of the media, political organizations and elites,

as well as non-governmental or academic sectors. This includes the promotion of political correctness, identity politics (gender ideology, multiculturalism), cancel culture and other progressivist elements. In the field of language and communication, the consequences of the aforementioned processes are reflected on many levels – to mention just a few, the systematic displacement of the generic masculine or the controversial manual of the European Union Commissioner Helena Dalli, which sought to avoid the use of names associated with European culture (Christmas, the first names John and Mary, and others). These recent processes and phenomena are naturally accompanied by their cultural reflection – it is the literary depiction of shifts in the communicative sphere that is the subject of our literary-onomastic material contribution. Specifically, the paper focuses on the changes in proper names in Czech and French prose works that depict negative images of contemporary or future European society. The paper is a reflection on onymic naming or renaming as a tool of media, ideological and totalitarian power, control and censorship, it focuses on describing the typology of literary proper names (anthroponyms, chrematonyms and toponyms) that are subject to ideological coercion. Last but not least, the paper highlights the roles (associative, illusionistic, symbolic, etc.) that proper names play in the contemporary narrative representation of totalitarianism and ideologization.

literary onomastics, contemporary prose, functions of proper names, ideology

PAWEŁ SWOBODA

Instytut Języka Polskiego, Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie

Mapy księstw śląskich Wielanda/Schubartha jako źródło do badań nad toponimią Śląska

Mapy księstw śląskich Johanna Wolfganga Wielanda i Mattheusa von Schubartha, powstałe w latach 1736–39 i wydane jako atlas w 1752 r., stanowią niezwykle cenne źródło informacji o kształcie nazewnictwa geograficznego Śląska (oraz obszarów z nim graniczących). Zanim pojawiły się opracowania topograficzne Zimmermanna (koniec XVIII w.) czy Kniego (XIX w.) stanowiły one bodaj najbogatszy systematyczny zbiór informacji o wielojęzycznej toponimii Śląska. Pomimo tego w dotychczasowych pracach toponomastycznych dotyczących tego regionu mapy te były wykorzystywane w bardzo ograniczonym stopniu. Również historycy kartografii zajmujący się atlasem Wielanda/Schubartha kwestie nazewnicze poruszali tylko marginalnie. Celem referatu jest przedstawienie szerokiego spektrum zagadnień związanych z toponimią map Wielanda / Schubartha

oraz możliwościami jej opracowania i analizy przy pomocy narzędzi GIS i wykorzystania na potrzeby badań toponomastycznych czy historycznoosadniczych.

toponimia, kartografia, wielojęzyczność, GIS, historia osadnictwa

The Maps of the Silesian Principalities by Wieland/Schubarth As a Source for the Study of Silesian Toponymy

The maps of the Silesian principalities by Johann Wolfgang Wieland and Mattheus von Schubarth, created in 1736–39 and published as an atlas in 1752, are a very valuable source of information on the shape of the toponymy of Silesia (and the neighbouring areas). Before the appearance of topographical studies by Zimmermann (late 18th century) or Knie (19th century), they constituted perhaps the richest systematic collection of information on multilingual Silesian toponymy. In spite of this, these maps have been used to a very limited extent in previous toponomastic works on the region. Also historians of cartography dealing with the Wieland/Schubarth atlas have only marginally addressed toponymic issues. The aim of this paper is to present a broad spectrum of topics related to the toponymy of the Wieland/Schubarth maps and the possibilities of its processing and analysis with GIS tools and use for toponomastic or historical-sediment research.

toponymy, cartography, multilingualism, GIS, history of settlement

JOANNA SZCZEPAŃSKA

Instytut Łużycki w Chociebużu

Nazwy własne w dolnołużyckim korpusie tekstów. Cele bieżących projektów Instytutu Łużyckiego

Korpusy tekstów mają ogromne znaczenie w badaniach serbołużyckich, są repozytoriami wiedzy, częścią ogólnej tradycji mniejszości i służą jako ważne źródło badawcze. Od wielu lat Instytut Łużycki dąży do opracowania jak najpełniejszego korpusu języka dolnołużyckiego. W 2022 roku rozpoczęły się dwa długofalowe projekty (Integrated Digital Sorbian Studies i Digitalny łużycki atlas serbskeje kultury), w których jako jedno z zadań przewidziane jest dalsze rozbudowywanie tegoż korpusu pod względem ilościowym i jakościowym. W zakresie prac znajduje się między innymi anotacja nazw własnych oraz identyfikacja nazwanych obiektów w dolnołużyckich tekstach. Zgromadzony w ten sposób materiał ma stać się podstawą do dalszych badań, zarówno stricte językoznawczych i onomastycznych, jak i dotyczących innych dziedzin nauki. Wśród związanych z nazwami celów projektów znajdują się między innymi: rozbudowa bazy danych nazw dolnołużyckich (zob. dolnoserbski.de/mjenja) i połączenie jej z tekstami korpusowymi, – uściślenie

wiedzy na temat pisowni i fleksji nazw własnych, – przygotowanie do wyszukiwania w korpusie jako pomoc dla historyków, – porównawcza analiza dyskursu dla wybranej publicystyki z okresu powojennego w trzech językach (dolnołużyckim, górnołużyckim i niemieckim), w której nazwane podmioty mają stanowić podstawę do identyfikacji określonych pól tematycznych. Obecnie projekty znajdują się w fazie początkowej, stąd też możliwa jest tylko prezentacja założeń, a nie wyników.

nazwy własne, korpus, dolnołużycki, baza danych, analiza dyskursu

Proper Names in the Lower Sorbian Text Corpus. Goals of the Current Projects of the Institute of Sorbian Studies

Text corpora are of significant importance in Sorbian studies, they are repositories of knowledge, part of the overall minority tradition, and serve as important research sources. For many years, the Sorbian Institute has been striving to develop the most comprehensive Lower Sorbian language corpus. In 2022, two long-term projects were initiated (Integrated Digital Sorbian Studies and Digital Sorbian Atlas of Culture), in which further expansion of this corpus in terms of both quantity and quality is envisaged as one of the tasks. The scope of work includes, among other things, annotating proper names and identifying named entities in Lower Sorbian texts. The material gathered in this manner is intended to serve as a basis for further strictly linguistic and onomastic research, as well as in other fields of science. Among the goals associated with names, the projects include: - Expanding the database of Lower Sorbian names (see dolnoserbki.de/mjenja) and integrating it with corpus texts. - Clarifying knowledge about the spelling and inflection of proper names. - Preparing for corpus search as an aid for historians. - Comparative discourse analysis of selected post-war journalism in three languages (Lower Sorbian, Upper Sorbian, and German), in which named entities are to form the basis for identifying specific thematic fields. Currently, the projects are in their initial phase, hence it is only possible to present the guidelines and not the results.

proper names, corpus, Lower Sorbian, database, discourse analysis

MARCIN SZCZEPAŃSKI

Instytut Łużycki w Chociebużu

Anotacja dolnołużyckich nazw własnych przy wykorzystaniu zgromadzonych zasobów leksykalnych

Rozwój dolnołużyckiego korpusu tekstów przewiduje w najbliższych latach anotację wybranych kategorii nazw własnych (antroponimy, ojkonimy, być może również chrematonimy) oraz identyfikację i normalizację nazwanych podmiotów (założenia związanych z tym projektów

przedstawia Joanna Szczepańska). Typowy dla rzadziej używanych języków ograniczony dostęp do nowoczesnych instrumentów badawczych dotyczy też języka dolnołużyckiego. Działania Instytutu Łużyckiego w Chociebużu konsekwentnie zmieniają ten stan, dostarczając regularnie nowych zasobów i narzędzi przydatnych tak w dydaktyce, jak i w badaniach językowych. Są wśród nich m.in. strukturyzowane i dostępne cyfrowo zbiory onomastyczne, leksykalne oraz narzędzia do analizy ortograficznej i morfologicznej. Znajdują one zastosowanie przy opracowaniu nazw własnych w tekstach. Ze względu na historyczny i diachroniczny charakter źródeł, słabość norm (zarówno ortograficznej, jak i leksykalnej), naturalną wielojęzyczność, a także problemy typowe dla nazw własnych, metody w pełni automatyczne mogą być jedynie częściowo efektywne, stanowią jednak konieczne – biorąc pod uwagę wielkość materiału – wsparcie na niektórych etapach analizy. W referacie zostaną przedstawione wykorzystywane w procesie anotacji zasoby, rozwiązania oraz praktyczne doświadczenia zdobyte przy opracowaniu tekstów korpusowych i monitorowaniu nowych wydawnictw.

nazwy własne, anotacja, korpus, dolnołużycki, lesser-used language

Annotation of Lower Sorbian Proper Names Using Gathered Lexical Resources

The development of the Lower Sorbian text corpus envisions the annotation of selected categories of proper names (anthroponyms, toponyms, possibly also chrematonyms) in the coming years, as well as the identification and normalization of named entities. (The assumptions related to these projects are presented by Joanna Szczepańska). Characteristic of lesser-used languages, limited access to modern research tools also applies to the Lower Sorbian language. Due to the activities of the Sorbian Institute in Cottbus, this situation is consistently being changed, and new resources and tools useful both in teaching and linguistic research are regularly provided. Among them, there are structured and digitally accessible onomastic and lexical collections, as well as tools for orthographic and morphological analysis. They are applied in the compilation of proper names in texts. Due to the historical and diachronic nature of sources, weaknesses in norms (both orthographic and lexical), natural multilingualism, and the challenges inherent in proper names, fully automated methods can only be partially effective. Nevertheless, they are necessary – considering the volume of material – as support at certain stages of analysis. The presentation will introduce the resources used in the annotation process, solutions, and practical experiences gained in the compilation of corpus texts and monitoring of new publications.

proper names, annotation, corpus, Lower Sorbian, lesser-used language

ANNA SZCZĘSNY

Uniwersytet Warszawski

Uniwersalne czy lokalne? Schematy tworzenia odpowiedników obcojęzycznych eklezjonimów na przykładach z języka rosyjskiego i polskiego

Eklezjonimy, czyli nazwy obiektów sakralnych, bardzo często są wielokomponentowe, zwykle stanowią efekt końcowy lub etap transonimizacji (w niektórych ujęciach – są efektem specyficznie pojmowanej intertekstualności). Zawierają one w związku z tym inne kategorie onimów, najczęściej teonimy, hagianimy (hagioantropnomy), heortonimy, ikononimy. Wiedza o procesie ich tworzenia i zakresie użycia już w samym języku wyjściowym może być istotną wskazówką dla tłumaczy świadomych i „nieświadomych”.

eklezjonim, uniwersalność, lokalność, transfer, translacja

Universal or Local? Patterns of Creating Equivalents of Foreign Ecclesionyms with Examples from the Russian and Polish Languages

Ecclesionyms, or names of sacral objects, are often multi-component, usually representing the final result or a stage of transonomization (in some interpretations – they are a product of a specifically understood intertextuality). Consequently, they encompass other categories of onyms, most commonly theonyms, hagianyms (hagioanthronyms), heortonyms, and icononyms. Knowledge of the process of their creation and the extent of their use in the source language itself can serve as a significant guideline for both conscious and „unconscious” translators.

ecclesionym, universality, locality, transfer, translation

ROBERT SŁABCZYŃSKI

Uniwersytet Rzeszowski

Mikrotoponimy z obszaru Beskidu Niskiego jako nośniki pamięci

Pamiętanie jest działaniem społecznym, które umożliwia dokumentowanie ważnych dla jakiejś wspólnoty doświadczeń. Pamięć zbiorowa może być ulokowana niemal we wszystkich wytworach kultury dawnej i obecnej. Jednym z jej ciekawszych nośników są mikrotoponimy, które pozwalają odtworzyć obraz przeszłości danej wspólnoty. Mikrotoponimy z obszaru Beskidu Niskiego są skutkiem wielowiekowych, złożonych procesów nazwotwórczych, efektem nawarstwiania się różnych fal osadniczych. Celem referatu jest przedstawienie mikrotoponimów jako nośników pamięci

dotyczącej języka oraz określonego terytorium. W mikrotoponimach utrwalone bowiem zostały m. in. specyficzne dla badanego obszaru (przedwojennej Łemkowszczyzny) zjawiska gwarowe, a także cechy krajobrazu, stosunki własnościowe, różne formy działalności związanej z rolnictwem, pasterstwem, gospodarką leśną. Zaprezentowane w referacie mikrotoponimy są nośnikami pamięci dawnego obszaru zamieszkiwanego głównie przez Łemków, Polaków, Żydów i Romów.

Beskid Niski, mikrotoponimia, pamięć zbiorowa

Microtoponyms from the Low Beskids Area as Memory Carriers.

Remembrance is a social activity that enables the documentation of important experiences for a certain community. Collective memory can be found in almost all cultural creations, both in the past and present. One of its more intriguing carriers is microtoponyms, which allow the reconstruction of a community's past. Microtoponyms from the Low Beskids area are the result of complex, centuries-long processes of naming, reflecting the accumulation of various settlement waves. The aim of the presentation is to analyze microtoponyms as carriers of memory concerning language and a specific territory. Microtoponyms have preserved various elements related to the studied area (pre-war Lemkovshchyna), such as dialectal phenomena specific to the region, landscape features, property relations, and various activities associated with agriculture, sheperding, and forestry. The microtoponyms discussed in the presentation serve as carriers of memory for the former area inhabited mainly by Lemkos, Poles, Jews, and Roma people.

Low Beskids, microtoponymy, collective memory

PAVEL ŠTĚPÁN

Instytut Języka Czeskiego, Akademia Nauk Republiki Czeskiej

“Každé písmeno je energie.” K sekundárním funkcím antroponym / „Každá litera jest nošníkem energii.” O wtórnych funkcjach antropimův

W artykule wykorzystano dane Zakładu Onomastyki Instytutu Języka Czeskiego Czeskiej Akademii Nauk w Pradze, który od 2009 roku ocenia imiona i nazwiska na potrzeby ich oficjalnej rejestracji w Czechach. Wnioski klientów często zawierają różne przyczyny i motywacje wyboru konkretnego imienia lub zmiany nazwiska, wskazując, jakie funkcje antropimův są ważne dla ich posiadaczy lub dla rodziców oczekiwanych dzieci. Spotykamy nie tylko zwykłe funkcje, takie jak estetyczne, eufoniczne czy kulturowe, ale także funkcje bardziej zaskakujące, takie jak ezoteryczne, magiczne, a nawet komiczne. Na niektóre wybrane imiona ma wpływ numerologia lub inne

przekonania wnioskodawców. W pozostałych przypadkach wnioskodawcy chcą zmienić swoje imię i/lub nazwisko ze względów marketingowych. Analizie poddane zostaną także różnice pomiędzy pragnieniami przyszłych rodziców i osób próbujących zmienić własne imię lub nazwisko.

antroponimy, imiona, nazwiska, funkcje imion własnych

“Every Letter Is Energy.” On Secondary Functions of Anthroponyms

The paper is based on the data of the Department of Onomastics of the Czech Language Institute of the Czech Academy of Sciences in Prague, which has evaluated given names and surnames for the purpose of their official registration in Czechia since 2009. Applications of the clients often contain various reasons and motivation for the choice of a particular name or for the change of a surname, indicating which functions of anthroponyms are important for their holders or for the parents of expected children. We encounter not only usual functions such as aesthetic, euphonic or cultural ones, but also more surprising functions, like esoteric, magical or even comical. Some chosen names are influenced by numerology or by other beliefs of the applicants. In other cases, applicants wish to change their name and/or surname due to marketing reasons. The differences between the wishes of the expectant parents and people trying to change their own (sur)names are to be analysed as well.

anthroponyms, given names, surnames, functions of proper names

VERONIKA ŠTĚPÁNOVÁ

Institut Języka Czeskiego, Akademia Nauk Republiki Czeskiej

Jak lidé přemýšlejí o vlastních jménech (analýza vybraných dotazů z jazykové poradny) / Jak ludzie myślą o nazwach własnych? (analiza wybranych pytań z poradni językowej)

Codzienna praktyka poradni językowej Instytutu Języka Czeskiego Akademii Nauk Republiki Czeskiej dostarcza lingwistom nie tylko wiedzy na temat tego, czym interesują się użytkownicy języka czeskiego i co sprawia im trudności, lecz także pewnego wglądu w ich myślenie o języku. Artykuł koncentruje się na kwestiach językowych dotyczących nazw własnych (toponimów, antroponimów i innych), które implikują opinie na temat używania konkretnych nazw, nastawienia do nich, spekulacje na temat ich pochodzenia itp. Będą również omawiane różnice między podejściami do nazw własnych lingwistów i laików. Ci ostatni, na przykład, często wymagają wskazania tylko jednej poprawnej/odpowiedniej formy nazwy nieoficjalnej, takiej jak hipokorystykum, lub nazwy historycznej postaci pochodzącej z wielojęzycznego środowiska. Zgłaszający pytania czasem również kategorycznie odrzucają adaptowane formy obcych nazw własnych (egzonimów) lub tworzenie form

żeńskich nazwisk obcych za pomocą przyrostka -ová jako „niedopuszczalne zniekształcenie” nazw. Niektórzy laicy również odmawiają przyjęcia oficjalnych i zweryfikowanych naukowo interpretacji nazw własnych z powodu preferencji dla etymologii ludowych lub nieznamomości podstawowych faktów i zjawisk lingwistycznych występujących w języku czeskim.

nazwy własne, czeski, centrum konsultacji językowej, użytkownicy języka, postawy wobec języka

How Do People Think About Proper Names? (The Analysis of Selected Queries from the Language Consulting Centre)

The everyday praxis of the language consulting centre of the Czech Language Institute of the Czech Academy of Sciences provides linguists not only with knowledge of what the Czech language users are interested in and what causes them difficulties, but also with certain insight into their thinking about the language. The paper focuses on linguistic queries concerning proper names (toponyms, anthroponyms and others) and implying opinions on the use of particular names, attitudes to them, speculations about their origin etc. The differences between the approaches of linguists and laymen to proper names are to be dealt with as well. The latter, for example, often require determining only one correct/appropriate form of an unofficial name, such as hypocorism, or of a name of a historical personality coming from multilingual background. The inquirers sometimes also categorically reject adapted forms of foreign proper names (exonyms) or formation of feminine forms of foreign surnames using the suffix -ová as „an unacceptable distortion” of names. Some laymen also refuse to accept official and verified scientific interpretations of proper names due to their preference for folk etymologies or ignorance of fundamental linguistic facts and phenomena appearing in the Czech language.

proper names, Czech, language consulting centre, language users, language attitudes

PIOTR TOMASIK

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszcy

Nie Typowe nazwy

Wystąpienie zamierzam poświęcić nazwom (własnym i tym pozostającym na granicy apelatywów i priopriów), które zawierają w sobie przeczenie, np. Nie Cukiernia, Nie mleko. Zamierzam obserwować rozwój tego typu onimów (spodziewam się ich przyrostu). Nazwy tego rodzaju zdają się być przejawem kolejnej mody, podążania drogą zaskakiwania nazwą. „Nie Typowe nazwy” są o tyle

ciekawe, że zachowują dużą dawkę informatywności. Będę się przyglądał takim wyróżnikom produktów, miejsc itp.

chrematonim, zaprzeczenie, moda językowa

Un-conventional Names

I intend to concentrate in my presentation on names (both proper names and those existing on the border between appellatives and proper names) that contain a negation, for example, „Nie Cukiernia” (Not a Confectionery), „Nie Mleko” (Not Milk). I plan to observe the development of this type of onyms (I expect their increase). Names of this kind seem to be an expression of the future trend, following the path of surprising with the name. „Unconventional Names” are interesting precisely because they retain a significant amount of informativeness. I will be examining such descriptors of products, places, etc.

chrematonym, negation, linguistic trend

SAMUELA TOMASIK

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Element odantroponimiczny w dziewiętnastowiecznych warszawskich nazwach towarów

W swoim wystąpieniu zamierzam skupić się na dziewiętnastowiecznych nazwach towarów, w których został wykorzystany element odantroponimiczny. Materiał badawczy wyekscerpowałam z warszawskiej prasy codziennej tamtego okresu. W porównaniu ze współczesnymi nazwami handlowymi, ówczesne nazwy towarów nie doczekały się tak bogatych analiz onomastycznych. Należy zwrócić uwagę na to, w jaki sposób wskazana onimia wypełniała funkcję marketingową.

nazwy towarów, antroponim, funkcja marketingowa

The Anthroponymic Element in Nineteenth-Century Warsaw Product Names

In my presentation, I intend to focus on nineteenth-century product names that incorporate anthroponymic elements. The research material was extracted from the Warsaw daily press of that period. In comparison to contemporary trade names, the onomastic analysis of historical product names has not been as extensively conducted. It is important to consider how the mentioned anthroponymy served a marketing purpose.

product names, anthroponym, marketing function

ŁUKASZ TRZECIAK

Uniwersytet Pomorski w Słupsku

Imiona i ich wybrane derywaty jako baza leksykalna współczesnych nazwisk polskich Ormian

Geneza diaspory ormiańskiej na ziemiach polskich sięga połowy XIV wieku. Pierwsi koloniści posługiwali się językiem ormiańsko-kipczackim (należącym do rodziny tureckiej), późniejsi przybysze (od XVI wieku) – ormiańskim (zazwyczaj dialektami zachodnioormiańskimi), sukcesywnie przebiegała językowa polonizacja (rzadziej rutenizacja) Ormian, kolonizujących przede wszystkim Kresy Południowo-Wschodnie. Złożona sytuacja językowa diaspory ormiańskiej znajduje odzwierciedlenie w antroponimii. Kipczackie, ormiańskie lub zarmenizowane nazwy własne (np. pochodzenia perskiego, greckiego, łacińskiego, arabskiego, egipskiego, tureckiego czy hebrajskiego) ulegały slawizacji, powstawały hybrydy – kipczackie leksemy lub ormiańskie sufiksy zastępowano formantami słowiańskimi. Kresowi Ormianie przyjmowali również polskie i ruskie (ukraińskie) antroponimy, w ich nazewnictwie osobowym można również odnotować wpływy węgierskie i rumuńskie. Przedmiotem referatu są imiona i ich wybrane derywaty, będące bazą leksykalną współcześnie używanych nazwisk polskich Ormian.

antroponimia, nazwiska, nazwiska polskie, nazwiska ormiańskie, Ormianie w Polsce

Names and Their Selected Derivatives as a Lexical Base of Contemporary Surnames of Polish Armenians

The genesis of the Armenian diaspora in Polish lands dates back to the mid-14th century. The first settlers used the Armenian-Kipchak language (belonging to the Turkic family), while later arrivals (from the 16th century on) used Armenian (usually Western Armenian dialects). There was a gradual process of linguistic Polonization (and less commonly Ruthenization) of the Armenians who primarily colonized the Southeastern Borderlands. The complex linguistic situation of the Armenian diaspora is reflected in anthroponymy. Kipchak, Armenian, or Armenianized proper names (of Persian, Greek, Latin, Arabic, Egyptian, Turkish, or Hebrew origin) underwent Slavicization. Hybrids emerged, with Kipchak lexemes or Armenian suffixes being replaced by Slavic morphemes. Borderland Armenians also adopted Polish and Ruthenian (Ukrainian) anthroponyms, and their personal nomenclature also shows Hungarian and Romanian influences. The subject of the presentation is names and their selected derivatives, which serve as the lexical basis for the contemporary usage of Armenian surnames in Poland.

anthroponymy, surnames, Polish surnames, Armenian surnames, Armenians in Poland

KATALIN TÖRÖK

Uniwersytet Warszawski

Tradycja oraz nowe trendy w nazwach deserów na wybranych węgierskich blogach kulinarnych

Przedmiotem badań jest analiza językowa wybranych węgierskich blogów kulinarnych pod kątem pojawiających się w nich ciekawych nazw deserów. Znajdują się wśród nich tradycyjne desery, których nazwa jest znana od ponad stu lat w kuchni węgierskiej, oraz takie, które pokazują nowe trendy. Ich nazwy zawierają m.in. antroponimy, toponimy lub zoonimy. W wielu przypadkach blogerzy sami tworzą nazwy swoich potraw, często używając pełnych zdań jako nazw własnych.

blog kulinarny, węgierski, nazwy deserów

Tradition and New Trends in Dessert Names on Selected Hungarian Culinary Blogs

The subject of the research is the linguistic analysis of selected Hungarian culinary blogs with a focus on interesting dessert names appearing in them. These include traditional desserts whose names have been known for over a hundred years in Hungarian cuisine, as well as those demonstrating new trends. Their names include anthroponyms, toponyms, or zoonyms. In many cases, the bloggers themselves create names for their dishes, often using complete sentences as proper names.

culinary blog, Hungarian, dessert names

VLADIMÍRA VRAJOVÁ

Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy

Nazwy własne ulic w Bratysławie w perspektywie diachronicznej

Ten artykuł skupia się na nazwach własnych ulic w Bratysławie, prezentując analizę modelową z uwzględnieniem reprezentacji, funkcji i częstości elementów funkcjonalnych oraz ich liczby w modelach onimicznych jako abstrakcyjnych uogólnień na płaszczyźnie językowej. W drugiej części uwaga skupia się na wpływie dominującej ideologii na proces nazewniczy, objawiający się w zmianach urbanonimów. Celem badania jest porównanie strategii nazewniczych przed upadkiem komunizmu i po nim na terytorium Słowacji, konkretnie w katastrze miasta Bratysławy. Z metodologicznego punktu widzenia badanie realizowane jest w obszarze ogólnej lingwistyki

i onomastyki, ale w pewnym stopniu wkracza w obszar pragmalingwistyki. Zastosowana metodologia przechodzi od analizy i porównania do interpretacji. W rezultacie przedstawione zostaje porównanie cech komunikacyjnych, honorowych i informacyjnych nazw własnych w dwóch okresach. Próbką badawczą obejmuje 150 współczesnych nazw ulic bratysławskich oraz 150 nazw tych samych ulic używanych przed rokiem 1989. Badanie jest częścią projektu grantowego VEGA 1/0378/2023 Synchronne modely a modelovanie toponým a kozmoným

urbanonimy, proces nazewniczy, ideologia, charakterystyka komunikacyjna, analiza modelowa

Proper Names of Streets in Bratislava in a Diachronic Perspective

This article focuses on the proper names of streets in Bratislava, presenting a model analysis that considers representation, functions, and the frequency of functional elements, as well as their quantity in onymic models as abstract generalizations within the realm of language. In the second part, attention is directed towards the influence of the dominant ideology on the naming process, manifested in changes in urbanonyms. The aim of the study is to compare naming strategies before and after the fall of communism in the territory of Slovakia, specifically in the cadastre of the city of Bratislava. Methodologically, the study is conducted within the domain of general linguistics and onomastics, while to some extent extending into the field of pragmalinguistics. The applied methodology progresses from analysis and comparison to interpretation. As a result, a comparison of communicative, honorific, and informational characteristics of proper names is presented across two periods. The research sample encompasses 150 contemporary names of streets in Bratislava and 150 names of the same streets used before 1989. The study is part of the grant project VEGA 1/0378/2023 „Synchronous Modeling and Models of Toponyms and Cosmonyms."

urbanonyms, naming process, ideology, communicative characteristics, model analysis

JUSTYNA WALKOWIAK

MAŁGORZATA RUTKIEWICZ-HANCZEWSKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Fenomen nazw skwerów w Polsce: potrzeba czy moda?

Mimo że skwery istniały w miastach polskich od dawna, własne nazwy zaczęto im nadawać dopiero w obecnym stuleciu. W kraju istnieje obecnie blisko półtora tysiąca nazwanych tego typu obiektów, ich liczba stale wzrasta, a prowadzone przez lokalne samorządy banki nazw oczekujących wykorzystania wciąż się rozrastają. Jednocześnie obserwacja tego procesu nominacji to rodzaj

naturalnego eksperymentu społecznego, w którym nazwa miejska w znacznym stopniu uwalnia się od wcześniej tradycyjnie jej przypisywanej funkcji pragmatycznej (oraz wiążących się z tą funkcją ograniczeń, dotyczących np. długości, łatwości artykulacyjnej, spójności z gniazdem semantycznym czy jednoznaczności adresowej). W prezentacji analizujemy, w przekroju synchronicznym, wszystkie nazwy skwerów Polski w ujęciu terytorialnym oraz w podziale na kategorie semantyczne. Staramy się ustalić, czy są miasta lub województwa, gdzie są one bardziej popularne, oraz jakie tendencje motywacyjne w ich nominacji przeważają. Badamy również – na wybranych przykładach – społeczny odbiór ich powstawania, a niekiedy towarzyszące mu kontrowersje i spory. Zastanawiamy się zarazem, na jakie potrzeby społeczne kreacja nazw skwerów odpowiada i jaka może być przyszłość oraz późniejsze konsekwencje tej nowej mody nazewniczej.

skwery, urbanonimia, nazewnictwo miejskie

The Phenomenon of Square Names in Poland: Necessity or Trend?

Even though squares have existed in Polish cities for a long time, they only began to be given their own names in the present century. Currently, there are nearly one and a half thousand named objects of this type in the country, their number is constantly increasing, and the local authorities' banks of lists of names to be used continue to grow. At the same time, observing this process of nomination is a kind of natural social experiment, in which urban names largely break free from the previously traditionally attributed pragmatic function (as well as the associated limitations related to this function, such as length, ease of articulation, consistency with the semantic framework, or unambiguous addressing). In the presentation, we analyze, from a synchronic perspective, all square names in Poland in a territorial context and categorize them semantically. We aim to determine if there are cities or provinces where they are more popular and what motivational trends prevail in their naming. We also examine, through selected examples, the social perception of their creation, sometimes accompanied by controversies and disputes. Moreover, we ponder on what social needs are addressed by the creation of square names and what the future and the subsequent consequences of this new nomenclature trend might be.

squares, urbanonyms, city nomenclature

URSZULA WÓJCIK

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Językowo-kulturowy obraz szlachty zagrodowej (na przykładzie antroponimii i mikrotoponimii podkrakowskich Radwanowic)

Referat będzie stanowił próbę rekonstrukcji językowego- kulturowego obrazu świata szlachty zagrodowej podkrakowskich Radwanowic. Analizie – w perspektywie diachronicznej (od końca XIV stulecia do czasów najnowszych) – zostaną poddane nazwiska używane w tej społeczności. Powstawanie różnego typu imion i nazwisk było związane z określonym czasem i uwarunkowaniami historycznymi. Zauważamy synchronizację przemian w tej warstwie ze zmianami stosunków społeczno-politycznych, kościelno-wyznaniowych, z postępem cywilizacji. Obecnie nazwiska postrzegamy jako jednostki pozbawione znaczenia, służące głównie identyfikacji. W jednostkowym odbiorze są ważnym elementem tożsamości indywidualnej i rodzinnej, w szerszym – przypisują do określonej społeczności lokalnej. W świadomości zbiorowej mieszkańców małych i zżytych lokalnych społeczności nazwiska stanowią istotny element przynależnościowy do grupy – są swoistym dowodem tożsamości i osadzenia w tradycji, w tym wypadku drobnoszlacheckiej. Również mikrotoponimy są bogatym źródłem informacji o lokalnych społecznościach (m.in. zakodowane treści osadnicze, historyczno-gospodarcze, socjologiczne, przyrodnicze). W sposób pośredni ujawniają mechanizmy konceptualizacji przestrzeni otaczającej człowieka oraz wartościowania rzeczywistości wewnątrz tych wspólnot. W analizie korzystam z metod wypracowanych na gruncie JOS i antropologii historycznej.

szlachta zagrodowa, Radwanowice, antroponimia, mikrotoponimia, językowy obraz świata

A Linguistic and Cultural Image of The Yeoman Gentry (Based on the Example of Anthroponymy and Microtoponymy of Radwanowice Near Kraków)

The presentation will be an attempt to reconstruct the linguistic and cultural image of the world of yeoman gentry in the village of Radwanowice near Kraków. The analysis, from a diachronic perspective (from the late 14th century to the present day), will focus on the surnames used within this community. The development of various types of names was linked to specific times and historical conditions. We observe a synchronization of changes in this layer with shifts in socio-political and religious relations, along with the progress of civilization. Currently, we perceive surnames as meaningless units primarily serving identification purposes. On an individual level, they are an important element of individual and family identity, and on a broader scale, they attribute belonging to a specific local community. In the collective consciousness of inhabitants of small, closely-knit local communities, surnames constitute a significant element of group affiliation – a distinctive proof of identity and connection to tradition, in this case, that of yeoman gentry. Microtoponyms, too, serve as a rich source of information about local communities (including encoded settlement-related, historical-economic, sociological, and natural aspects). Indirectly, they reveal the mechanisms of

conceptualizing the surrounding space and the valuation of reality within these communities. In the analysis, I utilize methods developed in the field of onomastics and historical anthropology.

Yeoman gentry, Radwanowice, anthroponymy, microtoponymy, linguistic image of the world

WOJCIECH WŁOSKOWICZ

Instytut Języka Polskiego, Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie

Toponimia Ukrainy Zachodniej na austriackich, austro-węgierskich, polskich i sowieckich mapach jako dokument polityk nazewniczych

Celem referatu jest omówienie wybranych (między)językowych właściwości toponimii Ukrainy Zachodniej obecnych na austriackich, austro-węgierskich, polskich i sowieckich mapach topograficznych od ostatniej ćwierci XVIII w. do lat 80. XX w. i próba oceny zakresu i stopnia systemowości, w jakich toponimia ta była adaptowana do urzędowych języków państw sporządzających te mapy.

toponim, toponimia, kartografia, mapa, polityka nazewnicza, Ukraina Zachodnia

The Toponymy of Western Ukraine on Austrian, Austro-Hungarian, Polish, and Soviet Maps as a Document of Naming Policies

The aim of the presentation is to discuss selected (inter)linguistic properties of the toponymy of Western Ukraine present on Austrian, Austro-Hungarian, Polish, and Soviet topographic maps from the late 18th century to the 1980s, and attempt to assess the scope and degree of systematicity in which this toponymy was adapted to the official languages of the states preparing these maps.

toponym, toponymy, cartography, map, naming policy, Western Ukraine

EWELINA ZAJĄC

Uniwersytet Łódzki

Co o uczniach mówią ich przezwiska? – sposoby tworzenia przezwisk szkolnych. Analiza badań własnych

Celem referatu jest zaprezentowanie i omówienie materiału leksykalnego dotyczącego przezwisk młodzieży szkolnej oraz sposobów ich tworzenia. Przezwiska stanowią kategorię in statu nascendi, czyli żywą i otwartą pod względem leksykalnym, jednak zamkniętą morfologicznie. Wszystkie zebrane nazwy osobowe poddane zostały analizie semantycznej. Przedstawiona analiza dotyczy także

sposobów tworzenia przezwisk z uwzględnieniem technik słowotwórczych. Materiał zgromadzono na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród uczniów szkoły podstawowej w powiecie tureckim w województwie wielkopolskim.

przezwiska uczniowskie, kreatywność językowa, antroponimia

What Do Their Nicknames Say About Students? – Ways to Create School Nicknames. An Analysis of the Author's Own Research

The aim of the paper is to present and discuss the lexical material concerning nicknames of school youth and the ways of creating them. Nicknames constitute a category in statu nascendi, that is, a living and lexically open category, but morphologically closed. All collected personal names have undergone a semantic analysis. The presented analysis also concerns the methods of creating nicknames with consideration of word formation techniques. The material was gathered based on a survey conducted among primary school students in the Turek District in the Wielkopolskie Province.

student nicknames, linguistic creativity, anthroponymy

RAFAŁ ZARĘBSKI

Uniwersytet Łódzki

Z zagadnień diachronicznej gramatyki onomastycznej (adaptacja nazw własnych w dawnych polskich przekładach Biblii)

Celem referatu będzie omówienie roli onimów biblijnych na tle kształtowania się polskich paradygmatów fleksyjnych. Badane nazwy zostały zaczerpnięte z polskich przekładów Nowego Testamentu powstałych na różnych etapach dziejów polszczyzny. Są one zróżnicowane w zakresie: źródeł (teksty oparte na greckim NT vs. oparte na łacińskiej Wulgacie), środowiska konfesyjnego, w którym powstały (katolickie vs. protestanckie), metody przekładu: przekłady dosłowne (stworzone w duchu zasady verbum de verbo) a wolne tłumaczenia.

gramatyka onomastyczna, przekład polski, Nowy Testament, onim

On the Topics of Diachronic Onomastic Grammar (Adaptation of Proper Names in Old Polish Translations of the Bible)

The aim of the presentation will be to discuss the role of biblical onyms in the context of the formation of Polish inflectional paradigms. The examined names have been drawn from Polish translations of the New Testament created at various stages in the history of the Polish language. They

vary in terms of: sources (texts based on the Greek NT vs. those based on the Latin Vulgate), the confessional environment in which they were created (Catholic vs. Protestant), and translation methods: literal translations (created in the spirit of the principle *verbum de verbo*) vs. free translations.

onomastic grammar, Polish translation, New Testament, onym

BEATA ZIAJKA

Uniwersytet Jagielloński

O wiejskiej uczuciowości (na przykładzie nieoficjalnych antroponimów mieszkańców gminy Babice w powiecie chrzanowskim)

Celem referatu będzie analiza nieoficjalnych antroponimów odnoszących się do sfery uczuciowości. Podstawę materiałową opracowania stanowi zbiór 915 przezwisk i przydomków zebranych w latach 2004–2020 na terenie gminy Babice w powiecie chrzanowskim. Analizowany materiał onimiczny został zebrany podczas nieoficjalnych rozmów z przedstawicielami najstarszego i średniego pokolenia mieszkańców wybranych do badań miejscowości. Przezwiseka skupiające się wokół tego pola tematycznego wskazują, że właściwym obszarem dla uczuciowo-emocjonalnej aktywizacji jednostek jest środowisko rodzinne. To tutaj uwalniane są najbardziej intymne zachowania werbalne wyrażające emocjonalną zażyłość członków rodzinnej wspólnoty. Sfera uczuć, jako ta bardzo osobista, powinna być jednak sferą hermetyczną. Rodzina powinna bronić swej intymności, nie zaś ją upubliczniać. Manifestacja uczuć w zbyt bogatych formach zewnętrznych stanowi jaskrawe naruszenie normy, a to wiąże się z ingerencją wiejskiej mikrospołeczności w życie danej wspólnoty krewniaczej, czego werbalną manifestacją są akty nominacyjne, w wyniku których powstają nieoficjalne antroponimy. Rodzinę chroni pewne tabu, toteż członkowie rodziny nie powinni wyrażać opinii wartościujących własną rodzinę. Niewskazana jest zarówno gloryfikacja swoich, jak i publiczna eskalacja negatywnych emocji skierowanych w stronę spokrewnionych osób.

nieoficjalne antroponimy, język mieszkańców wsi, kultura ludowa

About Rural Sentimentality (Using the Example of Unofficial Anthroponyms of the Residents of Babice Commune in Chrzanów District)

The aim of the paper will be to analyze unofficial anthroponyms related to the sphere of emotions. The source material for the study consists of a collection of 915 nicknames and epithets gathered between 2004 and 2020 in the Babice Commune in the Chrzanów District. The analyzed onymic material was collected during unofficial conversations with representatives of the oldest and middle

generations of residents selected for the study. Nicknames revolving around this thematic field indicate that the proper area for emotional activation of individuals is the family environment. Here, the most intimate verbal behaviors expressing emotional closeness of family members are released. The sphere of emotions, being very personal, should, however, remain hermetic. The family should protect its intimacy rather than publicize it. Manifestation of emotions in too overt external forms constitutes a blatant violation of the norm, and this is associated with the interference of the rural micro-community in the life of the kinship community, with the verbal manifestation being the nominative acts resulting in unofficial anthroponyms. The family is protected by certain taboos, so family members should not express evaluative opinions about their own family. Both glorification of one's own family and public escalation of negative emotions towards relatives are undesirable.

unofficial anthroponyms, language of village inhabitants, folk culture

MARTINA ZIRHUTOVÁ

Instytut Języka Czeskiego, Akademia Nauk Republiki Czeskiej

„Cmentarze” w czeskich anojkonimach

Artykuł ma na celu przedstawienie wyników analizy leksykalno-semantycznej i motywacyjnej 1388 anojkonimów, zawierających apelatywne *hřbitov* ('cmentarz') lub jego dialektyczną odmianę *krchov*. Nazwy te, udokumentowane w *Generálním katalogu pomístních jmen v Čechách*, głównie oznaczają pola i inne fragmenty ziemi (łąki, lasy itp.), motywowane swoim położeniem w pobliżu cmentarza. Nazwy *hodonimiczne* i *cmentarne* występują rzadziej. Anojkonimy były motywowane różnymi rodzajami cmentarzy, w zależności od ich celu (dla ofiar dżumy/cholery, wojskowe, dla zwierząt) lub wyznania wspólnoty (katolickie, ewangelickie, żydowskie). Nazwy pochodzące od słowa *krchov* (lub jego modyfikacji *krychov*, *kerchov*, *krchou*) występują rzadziej (207 nazw) i są starsze. W tych nazwach rejestrowano różne pochodne wyrazy (*krchůvek*, *krchovka*, *krchovec*, *krchovský*, *krchovní* itp.). Przytłaczająca większość anojkonimów (1181 nazw) to te, które wywodzą się od apelatywu *hřbitov* (lub jego modyfikacji *hřbítov*, *řbitov*, *břítov*). W tej grupie przeważają nazwy przyimkowe, takie jak *U hřbitova* [Przy cmentarzu]. Nazwy te są zazwyczaj młodsze, wiele z nich pochodzi z XX wieku. Niektóre z nich zastąpiły starsze nazwy zawierające *krchov*, ponieważ ten dialektałny wyraz stopniowo wyszedł z użycia, stał się mniej znany i uważany za pejoratywny.

toponimy, anojkonimy w Czechach, apelatyw hřbitov ('cmentarz'), analiza nazw

„Cemeteries” in Czech Anoikonyms

The paper aims to present the findings of lexical-semantic and motivational analysis of 1388 anoikonyms including the appellative *hřbitov* ‘cemetery’ or its dialectal variant *krchov*. The names, documented in The general catalogue of non-settlement names in Bohemia, mostly denote fields and other pieces of land (meadows, forests etc.) motivated by their location in the vicinity of a cemetery. Hodonyms and cemetery names are less frequent. The anoikonyms have been motivated by various types of cemeteries, according to their purpose (for plague/cholera victims, military, animal cemeteries) or religion of the community (Catholic, Evangelic, Jewish). The names originating in the word *krchov* (or its modifications *krychov*, *kerchov*, *krchou*) are less frequent (207 names) and older. Various derived lexical items were recorded in those names (*krchůvek*, *krchovka*, *krchovec*, *krchovský*, *krchovní* etc.). The vast majority of the anoikonyms (1 181 names) are those originating in the appellative *hřbitov* (or its modifications *hřbítov*, *řbitov*, *břítov*). In this group, the prepositional names, such as *U hřbitova* [By the cemetery], prevail. The names are usually younger, many of them originating in the 20th century. Some of them have replaced older names containing *krchov*, because this dialectal word gradually went out of use, became less known and started to be considered pejorative.

toponyms, anoikonyms in Bohemia, the appellative hřbitov (‘cemetery’), name analysis

EWA ZMUDA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Teolingwistyka a badania onimów

Referat będzie stanowił rekonesans po istniejących już badaniach oraz prezentację perspektyw badawczych w zakresie badań nad nazwami własnymi z uwzględnieniem narzędzi teolingwistycznych. Przedstawione zostaną podstawowe założenia teolingwistyki jako subdyscypliny językoznawczej, jak również jej zastosowanie w badaniach różnych kategorii nazw własnych, ze szczególnym uwzględnieniem antroponimów i chrematonimów.

teolingwistyka, nazwy własne, język religijny

Teolinguistics and Onomastic Research

The presentation will provide an overview of existing research and research perspectives in the field of onomastic studies, considering teolinguistic tools. The fundamental principles of teolinguistics as a linguistic sub-discipline will be presented, as well as its application in studying various categories of proper names, with a special focus on anthroponyms and chrematonyms.

teolinguistics, proper names, religious language

CHRISTIAN ZSCHIESCHANG

Instytut Łużycki w Chociebużu

Za Nysą – Nazwy własne w pracach Instytutu Łużyckiego. Stan obecny

Już od kilku lat w różnych projektach Instytutu Łużyckiego nazwy własne odgrywają ważną rolę. Z początku uwzględniono je jako wyjątkową podgrupę słownictwa w procesie cyfrowego przetwarzania leksykonu dolnołużyckiego. Następnie dodano konkretne zadania onomastyczne i etymologiczne. W zeszłym roku rozpoczęto dwa długoterminowe projekty, które przewidują wyczerpujące cyfrowe opracowanie nazewnictwa jako składnika językowego i kulturowego dziedzictwa łużyckiego.

język łużycki, bazy danych, cyfrowe opracowanie

Beyond the Nysa – Proper Names in the Works of the Sorbian Institute. Current Progress

For several years now, proper names have been playing an important role in various projects of the Sorbian Institute. It began with their inclusion as a unique subset of vocabulary in the process of digitally processing the Lower Sorbian lexicon. Subsequently, explicitly onomastic and etymological tasks were added. Last year, two long-term projects commenced, envisioning comprehensive digital processing of nomenclature as a component of the linguistic and cultural heritage of the Sorbian community.

Sorbian language, databases, digital processing